
ROMAIN GARY
KADININ IŞIĞI
Türkçesi: İsmail Yerguz
ROMAN
agorakitaplığı

agorakitaplığı
365

ROMAIN GARY

1914, Litvanya doğumlu. On dört yaşmda Fransa'ya geldi, hukuk öğrenimi gördü, 1940 yılında 'Fransa'ya Özgürlük' ekibine ve savaşa katıldı. Fransa'nın 2. Dünya Savaşı'ndaki kahramanlarından biriydi, Légion d'Honneur nişanına layık görüldü. Yazarlığı yanında diplomatlık yaptı. İlk romanı *Polonya'da Bir Kuş Var* dışişleri bakanlığında çalışmaya başlamasıyla aynı zamanda yayınlandı. *Onca Yoksulluk Varken*'de olduğu gibi 'Émile Ajar' takma adıyla da kitaplar yazdı ve her iki kimliğiyle iki ayrı Goncourt Ödülü sahibi oldu. Eşi ünlü Fransız oyuncu Jean Seberg'in 1970'deki trajik ölümünün ardından 1980'de kendi eliyle hayatına son verdi. Yazarın Émile Ajar adıyla kaleme aldığı *Onca Yoksulluk Varken* (2010), *Yalan-Roman* (2011), *Koca Tembel* (2011) ve *Kral Salamon'un Bunalımı* (2011) da Agora Kitaplığı'nca yayınlanmıştır.

İSMAİL YERGUZ

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Lise ve üniversitelerde ders verdi. Meydan Larousse, Gelişim Larousse, AnaBritannica ve daha pek çok ansiklopedide çevirmen ve redaktör olarak çalıştı, yönetim kadrolarında yer aldı. Gazete ve dergilere çeviriler yaptı. Bugüne kadar 150'ye yakın kitabı dilimize kazandırdı.

Romain Gary

KADININ IŞIĞI

Türkçesi: İsmail Yerguz

a

agorakitaplığı

Çağdaş Dünya Edebiyatı 34

Kadının Işığı
Romain Gary

Kitabın özgün adı:
Clair de femme

Fransızca'dan çeviren: İsmail Yerguz
Kapak tasarımı - mizanpaj: Sibel Yurt
Kapak fotoğrafı: Adelaide Hanscom,
"The Rubaiyat of Omar Khayyam"dan

© Editions Gallimard, Paris, 1977
© 2012; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Agora Kitaplığı'na aittir.

Agora'da birinci basım: Mayıs 2012

ISBN: 978-605-103-161-3

Baskı ve Cilt: Ceylan Matbaası
Güven İş Merkezi, B Blok, No 318
Topkapı/İstanbul
Tel: (0212) 613 10 79

AGORA KİTAPLIĞI
Sertifika no: 12761
Kuloğlu Mah. Turnacıbaşı Cad.
No: 54, Çukurcuma-Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 243 96 26 - (0212) 251 37 04 Fax: (0212) 243 96 28
www.agorakitapligi.com
e- posta: agora@agorakitapligi.com

KADININ IŞIĞI

BİR

Taksiden inerken çarptım ona. Elinde paketler vardı. Kapıyı açarken Vurdum: ekmek, süt, yumurtalar kaldırıma saçıldı –sıkılgan, ince ince yağan yağmur altında tanışmamız böyle oldu.

Hemen hemen ben yaşlarda olmalıydı. Gençliğin ve çizgilerin hoşluğunun yalnızca bulanık bir vaat olarak ortaya koyduğu şeyi başarmak için saçlarının ağarmasını beklemiş bir yüzü vardı sanki. Geç kalmaktan korktuğu için koşmuş gibi nefes nefeseydi. Önsezilere inanmam, ama uzun zamandır inançsızlıklarıma olan inancımı da yitirdim. "İnanmıyorum artık," gibi kesinlemelerden daha aldatıcı bir şey yoktur.

Ayaklarımın altındaki yiyeceklerden kalanları toplamaya çalışırken az kalsın düşüyordum. Hayli gülünç olmuştum.

"Bırakın."

"Üzgünüm, üzüldüm, affedersiniz..."

Gülüyordu. Gözlerinin çevresinde kırışıklıklar oluşuyordu ve yıllar buralarda gelip yerlerini alıyordu.

"Hasar o kadar önemli değil, daha beterleri de olur..."

Arkasını dönmüştü bile, ben en kötü şeyden korktum: görgü ve saygı kurallarından yoksun biri gibi tanınmak, 'kaba' bir insan izlenimi uyandırmak.

İmdadımıza yetişen taksi şoförü oldu. Dudaklarında hafif bir gülümsemeyle bana doğru eğildi.

"Affedersiniz efendim, Bourgogne Sokağı nerededir, söyleyebilir misiniz lütfen?"

"Ama... burası işte..."

"Varenne Sokağı'nın köşesindeki tütüncüyü biliyor musunuz?"

"Burası."

"Ne bekliyorsunuz paramı vermek için öyleyse?"

Ceplerimi karıştırdım. Hiç frankım yoktu. Hepsini havaalamnda değiştirmiştim ve sorunu dolarla çözümlemek isteyince, 'Fransa'da bulunduğumuz' anımsatıldı bana. Ne yapacağımı bilemiyordum ki dalgalı beyaz saçlı kadm yardımıma koştu. Gri renkte bol bir manto giymişti. Hesabı ödedi ve kaygılı olmaktan çok alaycı bir tavırla:

"İşler kötü galiba..." dedi.

Dışarıdan bakıldığında pek göze batmayan biri olduğumu sanıyordum. Kaptan pilot üniformamı giymemiş-

tim, ama yolcular ve mürettebatın gözünde sorumluluk duygusu taşıyan ve uzak yolculuklara çıkma alışkanlığı olan sakin görünüşümü korumayı bilmiştim. Etkileyici bir fiziki görünümüm vardı: güçlü omuzlar ve insanın içine işleyen bakışlar. Geçen her dakika beni benden alıyordu, ama günümüzde patladıktan sonra bile bin kilometre yapabilen lastikler var.

"Gerçekten madam, bazı eski romanlar vardır, insan tercihen tanınmayan bir papaza başvurur hani; işte o anlardan birine benziyor bu," dedim.

Onu güldürme başarısını gösteremedim. Gözlerim dileniyordu ve hissetmiş olmalıydı bunu. Hiç bu kadar çaresizlik içinde olmamıştım. Daha sonraları Lidya'ya bu ilk anlarda neler hissettiğini sorduğumda kıvırdı: "Kör kütük sarhoş birisine yüz frank borç verdiğimi ve bu parayı hiçbir zaman geri alamayacağımı düşünüyordum." Yaşamın yakamızı bıraktığı bir gerçekti ve buna da hep rastlantı adı verilir.

"Bakın, ödemek istiyorum bu parayı size."

"Gerçekten hiçbir önemi yok."

"İzin verirseniz bir çek yazacağım..."

Roissy Havaalanı'ndan dönüyordum. Kararlaştırıldığı gibi öğleden sonra Caracas uçağına binmek üzere havaalanına gitmiştim. Şapkamı gözlerime indirmiş ve bir köşeye oturmuştum. Duvara bakıyordum. Uçakların hareket saatlerini bildiren anonsları dinliyordum oturduğum yerde. On yedi yıllık Air France'lı olduğumdan mürettebatın çoğu tanırdı beni. Onlarla karşılaşmaktan ve dostça sorulardan kaçmak istiyordum. "Ne arıyorsun burada, yolcu olarak? Altı ay tatil de biraz fazla, abartmı-

yor musun! Ya Yannik? Ne oluyor böyle, artık tatile götürmüyor musun onu?" Öylesine karmaşık bir durumdaydım ki bütün kararlar anında karşıt eylemlere dönüşüyordu. Caracas uçağının kalkacağını bildiren anonsu duydum, salonu geçtim, bir taksiye atladım ve şoföre adresimizi (Vaneau Sokağı) verdim. Tam zamanında davrandım ve şoföre köşedeki tütüncüde bırakmasını söyledim. Çok yakındı, yıllardır aynı mahallede oturuyorduk, birisi tanıyabilirdi beni. "Ondan saat kaçta ayrıldınız?" – "Öğleden sonra saat üçte..Güney Amerika'ya gidiyordum ve uçağım..." – "Saat on dokuz yirmide Varenne Sokağı'nda görüldünüz." – "Evet, döndüm." – "Ve evinize gitmediniz. Oysa iki adımlık bir mesafedeydiniz." – "Hayır, tam zamanında durdum. Ve zaten aramızda kararlaştırmıştık..." – "Neyi?" – "Eleştirilecek hiçbir davranışım yok. Yapacak başka bir şey yoktu." – "Böyle durumlarda bayım, yaşamı sürdürme alçaklığı gösterilmez. İnsan kafasına bir kurşun sıkma inceliğini gösterir." Kendi kendimle ilişkilerimde alayı her zaman abartmıştım. Ama daha yıllarca yaşamam gerekecekse bu sorgulamaya hemen alışmam daha doğru olacaktı.

Arkası kesilmiyordu. Oysa kendime yöneltebileceğim tek eleştiri uçağa binmemiş olmamdı. Cinayet işlediği yere dönüp oralarda dolaşan bir katil değildim. Dünya, güneşin çevresinde dönmeye başladığından beri çok yaşlı bir katildi. Yağmur altında, yere saçılmış yiyecek paketleri arasında ayakta bekliyorduk.

"Bir türlü ayrılamıyoruz," dedim.

Güldü ve yüzünde gene iç açıcı, güven verici kırışıklıklar belirdi.

Kafenin adı *Chez Arys*'ti. Tezgâhta deve tüyü paltolu ve başında Borsalino* bulunan yakışıklı bir adam vardı. Tasmasını tuttuğu şahane gri kaniş, Le Nôtre'un** elinden çıkmış bir bahçe gibi tıraşlanmıştı. Hiçbir zaman rastlantı olduğundan emin olamayacağımız bir rastlantıyla, alay mı, kibarlık mı, onu da bilmeden, kuşkusuz kendi parasıyla oraya gelmiş olan bir delikanlı müzik dolabının önünde bir şarkı dinliyordu.

"Konuşsak daha iyi olacak belki, çünkü aksi takdirde olaylar çok daha hızlı hiçbir yere gitmeyecek ve sonra geri dönmek gerekecek... 'Tanımadığım bir adamla bu kafede ne yaptığımı bilmiyorum.' Doğru mu?"

"Doğru."

Garson sipariş almak için başımızda bekliyordu.

"İki sütlü kahve," dedim ve ona döndüm:

"İşte şimdi burada bulunmamız için bir sebep var."

Gülüşünde belli belirsiz bir acımasızlık sezdim.

"Hâlâ çekinizi bekliyorum. Hepsi bu."

"Hay Allah..."

Çantamda çek defterini buldum.

"Adınız?"

"Hamiline, yazın."

"Gene de adınızı öğrenmek isterdim. İleride..."

"Lidya Towarski."

Kanişli adam bana doğru eğildi.

"Affedersiniz, beyefendi. Madam..."

Ustaca bir el hareketiyle şapkasını çıkarıp tekrar başına koydu.

---

*) Yabanitavşan ya da adatavşanı tüyünden fötr. (ç.n.)

**) Fransız park ve bahçe desinatörü (1613-1700). (ç.n.)

"...Köpek eğiticisiyim ve... öyle sanıyorum ki..."

"Las Vegas 1975," dedim.

Çok sevinmiş gözüktü.

"Yaptığınız numara neydi?"

"*Sand's*'te, barmendim."

"Ha, evet anımsadım, şimdi..."

Kartını uzattı. *Senyor Galba* ve New York, Paris ve Londra'da ajans adresleri.

"İnsan durmadan yolculuk edince sonunda hiç kimseyi tanımıyor..."

Susuyordum. Anladı. Varını yoğunu rulette yitirmiş gibiydi, şapkasını çıkarıp tekrar başına koydu ve kanişiyle birlikte bara döndü.

"Ne arıyordunuz barmen olarak Las Vegas'ta 1975'te?"

"Hiç." Ama bu adam birisini tanıma gereksinimi içindeydi. Merakla ve biraz soğuk bir tavırla yüzümü inceledi.

"İnsan tanımadığı birinin yalnızlığını bu kadar çabuk teşhis edince..."

"Bu tür itiraflara girişilmeyecektir, madam," dedim, son derece ağırbaşlı bir tavırla.

Gülmeye başladı ve çevremdeki hayaletlerin sayısı biraz azaldı.

"...Aramızdaki mesafeye saygılı olduğumu göstermek için 'Madam' diyorum... Birbirimize yabancıyız, madam, ve inanınız ki iki sütlü kahvenin önemini abartmıyorum... Biraz önce taksiden inerken size çarptım, hepsi bu..."

"Gülünç olmak çok kibarca bir şey."

"Kendimi harcayarak sizi bir an güldürebildiysem, mutlu hissederim kendimi: Güldürmek, bundan daha soylu ne olabilir? Ya siz, siz iyi misiniz?"

Camın arkasından arabalar geçiyordu -burası kuşkusuz tek yönlü bir sokaktı- ve kasvet veren bir hava vardı. Bardaki köpek eğiticisi hızla sarhoş olmaktaydı ve birazdan hiç kimseye gereksinim duymayacaktı. Kanişi ona bakarken sıkıntı içindeydi; çünkü bir insanı anlamak kolay değildir.

Susuyorduk ve anlamlıydı bu; sessizlik dayanılmaz değildi. Şaşkın bir hava buluyordum onda, ama belki de yalnızca umuda gereksinimim vardı benim.

"Affedersiniz," dedim. "Ben şey değilim... Ben..."

"Evet, görüyorum. Hüzün belirtilerini biraz görebildiğimi sanıyorum. Bu belirtileri tanırım. Anlıyor musunuz? Kocamı ve küçük kızımı altı ay önce bir trafik kazasında kaybettim. Peki, şimdi artık ayrılabiliriz herhalde."

Elini uzattı. Eldiven takmıştı.

"Cesaret, herşey yoluna girer belki."

"Yılbaşında kesinlikle Fransa'ya döneceğim ve izin verirseniz..."

"Tabii. Uzak bir yere mi gidiyorsunuz?"

"Caracas'a."

Uzun süre çantasını karıştırdı ve ne kâğıt ne de kalem bulabildi. Kasaya gidip bir tükenmez kalem buldum. Üzerinde servis dahil 6.30F yazan fişe 'Lidya Towarski', bir adres ve telefon numarası yazdı. Kâğıdı cebime attım.

Bütün hesaplar için kibarca gülümsedi ve gitti. Yüzünü anımsayabileceğimden emin değildim ve kaldırımda yetiştim. Döndü ve bekledi.

"Hiç," dedim. "Gelecek sefer, sizi tanıyabilmek için..."

Uzun, beyaz saçları omuzlarına dökülüyordu. Saçlarına bu biçimi vermesinin sebebi kendini genç sanmasından

mıydı, yoksa kendi kendisini mi anımsıyordu, bilemiyorum. Elmacık kemikleri çok belirgindi ve siyah gözleri çok uzaklardaymış gibiydi. Gölge krallıklarında derinlere dalmış gitmişti sanki. Çok düzgün kaşlarının ortasında derin bir çizgi vardı. Bedenini bir kuş taşıyordu âdeta.

Bir ara dostça koluma dokundu.

"Evinize dönüp yatmanız gerekiyor. Her ikimiz de şu anda bulunduğumuz çok uzak yerlerden döndüğümüzde telefon edin bir gün bana."

Bir taksi geçiyordu ve bitti.

Bir yarım saati öldürmeyi başarmıştım.

Kafeye döndüm. İskemle boşluktan şaşkına dönmüştü. Bir kül tablası vardı. Las Vegas'lı dostum gene tezgâhtaydı; kendisini biraz yüreklendirmek ve desteklemek için yanına gittim: bir konyak, bir Calvados. Yakası kalkık deve tüyü palto, çapkınca sağ göz üstüne yıkılmış geniş kenarlı eski Borsalino, şakaklarda hafif grilikler bırakılarak özenle boyanmış saçlar anılarımdan otuz yaş daha fazlaydı: Bugatti, Delage ve sinemada Gina Manès ve Jean Murat. Tutarlı, şeytansı bir burnu vardı, burun delikleri şahaneydi. Siyah zeytin rengi gözlerinde Casanova'nın bilmem hangi yaşlılığı okunuyordu. Ve sıkıntılı bakışlarıyla çelişkili burnu yardım aramak için öne doğru atılmıştı sanki. *Clapsy's*'te hayvan eğitimi numarası yapıyordu ve ertesi gün trupuyla -bir asistan, bir şempanze, sekiz kaniş- birlikte Meksika ve Güney Amerika'ya gidiyordu.

"Dünyaca tanınmış bir numara. Yılların çabasının ürünü. Tam bir yaşama mal olmuş. Ne yazık ki sigortayla başım belâda işte..."

Kalbini tuttu.

"Üç küçük enfarktüs. *Smrt.*"

"Efendim?"

"Sırpça ölüm böyle söylenir: *smrt.* Yedi dil biliyorum. Ama en iyi sözcüğü Slavlar bulmuş. En uygun ses... Sırpça *smrt*, Rusça *smiert*, Lehçe *smierc*... Sürüngen, engerekvari... Bizde, Batı'da bayağı soylu sesler: la *mort*, la *muerte*, *todt*... Ama *smrt*... Bacak boyunca akıp giden iğrenç bir osuruk sanki. Zehirli bir akrepten daha zehirli. Genel olarak ölümü çok fazla onurlandırdığımızı düşünüyorum."

"*Death*, bu da bayağı ıslıklı," dedim.

"Doğru. Ya siz? Siz neler yaptınız Las Vegas'tan sonra?"

"Ben Las Vegas'a hiç gitmedim."

"Ha öyle mi? Başka biriydi öyleyse, başka bir yerde. Ama her zaman çok keyifli olur. Bu akşam *Clapsy's*'e gelin beni seyretmeye. Bir masa ayırtırım size. Her gün buluşamıyor insanlar... Ya da daha sonra yemeğe gelin, ha! İşte kartım."

"Vermiştiniz."

"Quillon'da oturuyorum. Beaux-Arts Sokağı. İlk gösteri yarımda bitiyor. Saat on birde sahneye çıkıyorum ve birde eve dönüyorum. Mutlaka ortak dostlarımız vardır orada..."

"Biraz sonra uçağa biniyorum."

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Caracas'a."

Yanımızda telefon jetonu isteyen bir genç vardı. Ama telefon etmek söz konusu olamazdı. Orada, hemen çok yakında olduğumu, gitmediğimi söyleyemezdim.

"Biraz önce pek sevimliydi. Boşboğazlık etmek istemiyorum, bir kopuş havası vardı."

"Delici bir bakışınız var."

"Yok, zor değildi. Hemen şöyle dedim, kendi kendime: bitmek üzere."

"Doğru. *Cheers.*"

"Sağlığınıza. Garson, aynısından bir tane daha. Hayatıma o kadar çok kadın girdi ki neredeyse hep yalnız kaldım. Çok, hiç kimse demektir."

"Derin bir gözlem."

"Numaramın fikri de böyle ortaya çıktı zaten. Gelin kaçırmayın bu gösteriyi."

"Bir gün ya da başka bir gün," dedim.

"Ne yazık ki kısa süre sonra afişten inmek zorundayım. Sigortalar, gerçekten tam bir rezalet. İlk fırsatta terk ediveriyorlar sizi. Kafamı kurcalayan tek şey Matto Grosso."

Şahane kaniş kulaklarını dikti, gri ve çıplak burnunu kaldırdı.

"Fark etmişsinizdir belki, gözlerini hiç ayırmaz benden. Sorunlarımın farkında sanki."

"*Smrt*," dedim.

"Doğru. Yalnız kalmaktan korkuyor. Köpekler çok sıkıntılı hayvanlardır. Biliyor musunuz, benden önce ölme şansı var, bu yaşta... On dört yaşma basacak."

"Vay canına. Çoktandır birlikte misiniz?"

"On üç yıldır. Çok sevdiğim bir kadının köpeğiydi. Yirmi iki yaşında bir cambazla kaçtı -bilirsiniz, kadınlar toylara yardım etmeyi pek severler- ve kendimi yalnız hissetmeyeyim diye Matto Grosso'yu bana bıraktı. Trupuma dahil değil, profesyonel değil o, dostluk bizimkisi. Sekiz kanişim ve bir şempanzem var. Yazık ki gidiyorsunuz."

Cüzdanını karıştırdı, bir kartvizit daha çıkardı.

"Vermiştiniz," dedim, gene.

Yaşam deneyimlerini artırıyordu.

İç geçirdi. Hesabı ödemesine engel olmadım. Uzun uzun el sıkıştık.

"Belki burada, belki orada. Sizi yeniden gördüğüme sevindim."

"Ben de."

Çıktım ve taksi durağma kadar yürüdüm. Cebimden küçük bir kâğıt parçası çıkardım ve adresi şoföre verdim. Panik ve boşluk anları vardı. Gülüşlerden yankılar, anılardan döküntüler kalır. Yorgunluk, anıların çöplüğünü karıştırıyor ve mutluluk kırıntılarını çıkarıyordu. Gerisi bunalım ve pişmanlıktı. Geçen her dakika fosil haline gelmiş bir zamandan koparılıyordu sanki. Önce saatimi çıkarmış ve cebime koymuştum, ama bu daha kötüydü. Kordonu yeniden bileğime geçirmiştim. Saat on sekizdi. Başlamış mıydı, bitmiş miydi, onun bile farkında değildim. Şu anda Okyanus üstünde uzakta olmalıydım. Pilotların dönüşü olmayan nokta adını verdikleri yere ulaşmış olmalıydım.

Saint-Louis-en-l'Ile Sokağı'nda eski bir bina. Posta kutusunda adı yazılıydı; *üçüncü katta* soldaki dairede oturuyordu. Yukarı çıktım. Kırmızı bir yer halısı ve yağlı bitkiler vardı.

Kapıyı açtı ve soğuk bir tavırla yüzüme baktı.

"Bu tür bir şey bekliyordum. Girin."

Salon çok aydınlıktı. Kestane ağaçları pencerelere kadar yükseliyordu. Birinin getirmediği, kendisinin satın almak zorunda kaldığı çiçekler vardı. Öteki odadan gelen bir Pan flüt sesi yalnızlığı kemiriyordu. Soluk soluğa, bitkin, bir sanatoryumdan çıkmış gibiydi. Yağmurluğumu,

çantamı, şapkamı aldı ve başka bir yere götürdü. Bakışlarım duvarlarda gezindi, ama fotoğrafları kendisine daha yakın bir yerde koruyor olmalıydı. Gri yeşil bir koltuğa oturdum. Kadife. Geldi ve ayakta durdu.

"Köpeğiniz yok mu?" diye sordum. "Rahat olun, bu bir sınav değil. Şu sıralar köpekler çok gözde. Hiçbir zaman bu kadar talep olmamıştı onlara. Gazetede okudum bunu."

Dikkatle, neredeyse bir hekim gibi inceliyordu beni. Deniz kazasından kurtulmuş birinin bütün dış belirtilerini gösteren tanınmayan bir insanın konuk edildiği düşünülürse haklı bir meraktı bu. Kendi kendine başka kurtulan olup olmadığını soruyor olmalıydı.

"Bütün gece Emniyet Müdürlüğü'nde sorguya çekilmiş biri gibisiniz. Ve tabii ki suç işlendiği anda başka bir yerde olduğunuzu kanıtlayamıyorsunuz. Böyle değil hiç kuşkusuz, ama aynı şey sayılır. İzlendiniz..."

"Doğru."

"Biraz önce kafede size bir itirafta bulundum... Ve ilk gelen felâketin üstüne atıldınız. Çok iyi gördünüz. Evim hiç de eğlenceli değil... Bu sizi avutabilirse."

Gözlerimi ayaklarımın arasındaki mavi halıya dikmiştim. Herşeyi açıklamak istiyordum.

"Bardaki Las Vegas'lı dostumu anımsıyor musunuz? Yaşlı bir gri kanişi vardı. Adı Senyor Galba ve enfarktüs koleksiyonu yapıyor. Köpeği için kaygılanıyor. Yalnız kalmasını istemiyor. Köpek de biliyormuş gibi gözlerini hiç ayırmıyor ondan. Senyor Galba kafayı çekiyor ve köpek sıkıntıyla onu seyrediyor... Bunun sizi ilgilendirebileceğini düşündüm."

"Tam zamanında geldiniz. Bourgogne Sokağı'nda bir antikacı dükkânım var. Ama sizi koyacak yerim yok. Çok yer kaplarsınız."

Gülümsediğinde bambaşka bir yaşam gözüküyordu; uzun yıllar mutlu yaşamış olmalıydı.

Yan odaya geçti, aynı plağı koydu ve sesi yükseltti, beni kendisinden uzaklaştırmak istiyordu sanki, sonra geri geldi.

"Sırpçada buna *smrt* derler ve sizin Pan flütünüzle hemen hemen aynı şey demektir. Bana bunları Senyor Galba söyledi. Kendisi birçok dil bilir. Şimdi herşeyi öğrendiğinize göre, gidebilirim..."

Durdum, ama hiçbir şey söylemiyordu.

"Sarhoş değilim. Ve bir kadını seviyorum... Bir kadın sevilebildiğinden... kimi zaman. Size açıklayacak bir şeyim yok sanıyorum, biliyorsunuz: Hemen hemen aynı yaştayız."

"Kırk yedi yaşındayım."

"Kırk üç," dedim.

Kızarır gibi oldu.

"Ne şeytansınız, nasıl bildiniz?"

"Hep abartılır. İnsan kendi kendine bitti bu iş diyerek eğlenir. Soluğu kesilmiş bir Pan flüt dinlenir. Becerebileceğinizi kanıtlamak için yalnız yaşarsınız, ama hâlâ mümkünmüş gibi bir yabancıya bakılır. Ve dikkatinizi çekerim ki bunu da biliyorum: Birlikte mutlu olmak için ayrı ayrı mutsuz olmak yeterli değildir. Rastlaşan iki umutsuzluktan bir umut çıkabilir, ama bu yalnızca umudun herşeyin üstesinden gelebileceğini kanıtlar... Ben buraya dilenmeye gelmedim..."

Yalan söylüyordum ve bu da bir dilenme biçimiydi. Kapıya gitti, ben de arkasından gittim. Eşyalarımı aldım. Elini uzattı.

"Gene de görüşeceğimizi umarım," dedim büyük bir kibarlıkla.

"Umarım," dedi.

"Size bir açıklama borçluyum..."

"Bana hiçbir şey borçlu değilsiniz. Zaten yarın gazetelerde okuyacağım."

Dışarıdaydım. Bana baktı ve ağlayacak gibi olduğunu anladım.

"Gene de itin birine benzemiyorsunuz," dedi yorgun bir sesle ve kapıyı kapadı.

Israr etmeliydim. Belki bir şey verirdi bana.

İKİ

Havaalanında pasaportumu karıştırıyordum. Bu yıl Afrika, Avustralya ve Amerika'ya gitmiştim ve vizelerim hâlâ geçerliydi. Saat on dokuz elli beşte Kamerun, yirmi üç ellide Ekvador, yirmi iki onda Brezilya ve kapanıp sonumu bekleyeceğim bir Montmartre Oteli arasında duraksayarak hayalet hosteslerin seslerini dinliyordum. Saat on dokuz elli beşteki Yaunde ve Ekvador ormanını yeğledim, biletimi değiştirdim ve yerime dönüp oturdum. Oradan geçen bir hava hostesi tuhaf tuhaf yüzüme baktı. Tanımıştı belki de. "Biliyor musunuz, biraz önce Kaptan Folain'i gördüm... Vahşiye benziyordu, tıraş olmamıştı. Nesi var?"

"...Parçalara ayrılan bir oyuncak olmak istemiyorum, Michel. Çok yıpratıcı bu. Belli bir noktadan sonra bir onur sorunu. Git, uzaklara git, söz verdiğin gibi. İşte, koy başını şuraya, evinde. Mutsuzluğa gömülme, her an beni düşünme, kemiricinin biri olmak istemiyorum... Seni terk etmek zorundayım. Senin için başka bir kadın olacağım. Ona doğru git, bul onu, sana bıraktığımı ona ver. Sürmesi gerek bunun. Dişilik olmadan bu saatleri, bu yılları, bu derin acıyı, dalkavukça ve görkemli bir tavırla 'yazgı' denen bu hayvanlığı yaşayamazsın. Bütün sevgimle umuyorum ki onu bulacaksın ve o birlikteliğimizde ölemeyen, ölmemesi gereken şeyin imdadına yetişecektir. Bu, beni unutmak demek olmayacaktır, dindarlıklarını ölüm ve umutsuzluğa ayıranların sofuca dedikleri gibi 'anılarıma ihanet etmek' olmayacaktır. Hayır, hayır! Tersine, bu bir kutsama, güvenli bir süreklilik, bizi çiğneyip geçen herşeye karşı bir meydan okuma olacaktır. Ölümsüzlüğün doğrulanmasıdır bu. Mutsuzluğa saygısızlık etmen için yardım etmesi gerekir sana. Binlerce yıldır yeterince 'saygı' gösterdik ona. Bize böylesine ilgisiz ve barbarca davranan şeyin karşısında başımızı çok kolay ve alçakgönüllü bir tavırla eğiyoruz. Bu, benim için bir dişilik gururu sorunu. Bir yaşam sorunu âdeta. Bir başkaldırı, bir tür onur mücadelesi, alaya karşı çıkma. Bu bilinmeyen kız kardeş onu karşılamaya gidiyor, ona ne kadar gereksinim duyduğumu söyle. Kaybolacağım, ama kadın olarak kalmak istiyorum..."

Yaunde uçağının kalkacağını bildiren anonsu duydum, bir büroya gidip dolarlarımı değiştirdim ve kendimi Paris

otoyolunda buldum. Şoföre adresi verirken elimde olmadan, "Üçüncü katta soldaki kapı," diye ekledim.

Başıyla anladığını belirten bir işaret yaptı.

"Kuşkusuz, o günler de gelecek," dedi. "Fransızlar artık arabalarından çıkmak istemiyorlar. Ama henüz o noktada değiliz. Belki bir asansör vardır."

Güldüğümü görmek için dikiz aynasında yüzümü aradı. Güldüm.

Saint-Louis-en-l'Ile Sokağı'na geldiğimde gece olmuştu bile. Yukarı çıktım ve zili çaldım. Taksiyi gönderdiğime pişman oldum. Senyor Galba'yı görmeye gidebilirdim. O da bekliyordu. Tam aşağı inmek üzereydim ki kapı açıldı. Kadının gözleri kızarmıştı. Beni görünce irkilmiş gibi yaptı. Hâlâ görünüş kaygısı olabilirmiş gibi...

"Tam olarak söz konusu olan nedir? Avcı içgüdüsü mü? Yanılıyorsunuz, burada değil –farz edelim ki bir yerde olsun... Hiçbir şey bulamayacaksınız. Bir cankurtaran simidi bile."

İçeri girdim ve kollarıma aldım onu. Tırnaklarım ensemde hissettim. Hıçkırıyordu. Biliyordum ki söz konusu olan ne oydu ne ben. Söz konusu olan, bir kopuştu. Bu yalnızca bir yardımlaşma anıydı. Her ikimizin de hiçlik bagajlarını daha uzağa taşımadan önce unutmaya, bir konak yerine gereksinimimiz vardı. Çölü geçmek gerekti. Bu çölde düşen her giysi koparır, uzaklaştırır ve kabalaştırır, bu çölde bakışlar yalnızca bedene ait olmayan bir çıplaklıktan sıyrılmak için kaçar ve sessizlik taşlarını biriktirir. Gözlerimiz kimi zaman huzursuzluğa meydan okumak

için alacakaranlıkta birbirlerini arardı. Başucunda küçük bir kız çocuğunun fotoğrafı, şöminenin üstünde gülen bir küçük kız fotoğrafı. Kuşkusuz ezbere yapılmış, acemi işi bir portre. Bizde ortak olan ötekilerdeydi, ama bizi bir başkaldırı anında, kısa bir mücadelede, mutsuzluğa karşı çıkmada birleştiriyordu. İkimiz arasında değildi bu: Bizimle mutsuzluk arasındaydı. Tekerlekler arasmda ezilmenin, aminin başkaldırısı. Gözyaşlarını yanaklarımda hissettim. Hiçbir zaman ağlayamadım ben ve bu onun bana sunduğu bir avuntuydu. Üzüntü, pişmanlık, sıkıntı, yıkım, suçluluk hisseder etmez kalktı, üstüne bir gecelik aldı, dizlerini çenesine kadar çekerek bir koltuğa büzüldü. Hiçbir kadın bakışında kendimi böylesine istenmeyen biri olarak görmemiştim.

"Rica ediyorum," dedi.

"Peki."

Giysilerim kadife halının üzerinde sürünüyordu ve ben onları doldurmaya başladım.

"Bunu niçin yaptığımı hiç bilmiyorum..."

"Küçük bir intihar girişimi," dedim.

Gülümsemeye çalıştı.

"Bu olmalı. Bana kızmamalısınız. Bazı anlar vardır ki..."

"Herşeyden ve özellikle de hiçten çok. Biraz daha birlikte olabilirdik."

"Mutlu olmak için hiçbir istek duymuyorum."

"Size mutluluktan söz eden kim ki Lidya? Yalnızca yardımlaşmadan söz ediyorum."

"Çok iyi gördünüz ki ben lüzumsuz biri değilim."

"Kuşkusuz, insan bu işi kendisini yedinci kattan atıyormuş gibi yaparsa..."

"O kadar katı olmayın beni yargılarken..."

"Rica ederim!"

Kravatı cebime tıktım. Sevişmeden sonra kravat bağlamak hep kaba bir davranıştır.

"Ne zaman oldu!"

"Altı ay var. Ama hiç dinmiyor... Anıları bir yaşama sebebi yapmak için bilerek, isteyerek uzatıyor muyum yoksa, diye soruyorum kendi kendime. Yoksa... burada ne yaptığımı bilmeyecektim. Kocamın arabanın kontrolünü birdenbire elinden kaçırdığını söylüyorlar. Oysa hızlı sürmezdi. Hiçbir sitemde bulunamam ona. Çocuğu arkaya oturtmuş, her zaman böyle yapardı. Belki de daha önceden bitmiştik biz ikimiz. Ve ona kızmak için bu mazeret gerekiyor bana..."

Yüzünü dizlerine dayadı ve yalnızca beyaz saçlarını görebiliyordum artık. Sonra başını kaldırdı. Gene sert eleştirilere uğramış biri gibi bakmaya başladı.

"Böyle durumlarda uzaklara gitmek gerekir," dedim.

Sonunda dudaklarında bir parça zevk duymaya hakkım oldu.

"Caracas?"

"Caracas."

"Çok uzak, çok çabuk gitmek ve biraz önce kafede söylediğimiz gibi, sonra geri dönmek gerekiyor."

Mutfağa gidip bir şişe viski ve bardak getirdi.

"*One for the road*, biri yol için," dedi.

"Çin çin."
İçtim. Dostça bakıyordu bana.
"Yeni mi bu?"
"Ne?"
"Bir kadın sizi yetim bırakmış."
Saatime baktım.
"Neredeyse bir yüzyıl olacak," dedim ve çıktım.

ÜÇ

Sanatçıların bulunduğu yere, bir fotogravür atölyesinin paslı demir perdesinin önündeki, çöp tenekeleri arasında bir çıkmazla son bulan bir pasajdan giriliyordu. Bir projeksiyon odasından mitralyöz sesleri ve fren gıcırtıları geliyordu. Kızıl bir kedi miyavlayarak sıçradı, kuyruğunu dikerek bacaklarıma sürtündü. Kulağını kaşıdım. Bir süre birlikte kaldık, sonra terk etti beni. Kapıyı açtım: Bekçi, bir at yarışı dergisini inceliyordu dikkatle.

"Senyor Galba, lütfen, bekliyor beni."

Ganyanları incelemeye devam etti. Sevgi ve ilgiyle bekliyordum. Beni duymamış gibi yapıyordu. Neon ışığı yüzüne menekşe renginde bir ıslaklık veriyordu. Bu da-

racık odanın genişliği bir buçuk, yüksekliği iki metreydi. Derginin yanında boş bir şarap şişesi vardı. Eski püskü kirli giysiler de bitirilmeyi bekliyordu. Yitik eşyalarm acı yalnızlığı...

"Kısa bir anons yapmaya çalıştınız mı?" diye sordum.

Anlaşılmış olmaktan hoşnut göründü.

"Koridorun sonunda, kulislerden sonra, sağdan ikinci kapı. Veteriner misiniz?"

"Evet, ama acelem var, birazdan gene görmeye geleceğim sizi."

Çıplak göğüslü kızlar ve cüce cambazlar arasından geçtim. Sahnede bir ekran üzerine parmaklarıyla Kissinger profili yapan türbanlı bir raca ilişti gözüme. Purosuyla Groucho Marx'a geçtiği sırada bir an durdum. Büyük bir gölge oyunu amatörüydüm ben. Saate baktım; on birdi. Hiç kuşkusuz yolun yarısma gelmeyi başarmıştım. Çok uzun saçları ve çenesinde kumral sakalıyla bir genç, çevresindeki kanişlerle bir iskemleye oturmuştu. Kucağında bir şempanze vardı. Şempanze bir dondurma külahını yalamaktaydı. Bütün kanişler beyazdı, yalnızca biri pembeydi. Durdum.

"Hiç pembe kaniş görmemiştim," dedim.

"İnsan eli. Ovarak yıkama. Denememiz gerekirdi."

"Senyor Galba?"

İşaret parmağıyla bir kapıyı gösterdi.

Senyor Galba bir koltuğa devrilmiş, mendiliyle hafif hafif alnını okşuyordu. Giyinikti ve burnu göğüslüğünün altındaydı. Bunun sebebi belki de geceleri büyür gibi olan burnun yalnızca koku almaya yarayan bir organ olmaktan

çok, geleceği haber veren, önceleyen ve araştırıcı bir organ durumuna gelmesiydi. Senyor Galba'nın burnu devriye görevi yapıyordu sanki.

Kaniş, maestronun ayaklarının dibinde yatmıştı. Kül rengi tüylerinin arasından çıplak burnu gözüküyordu. Gözlerinin çevresinde mor halkalar vardı. Makyaj masasının üzerinde, aynada parlayan altı ampul altında bir kova içinde bir şampanya, bir konyak, bir de madensuyu şişesi vardı. İlaç şişeleri ve izmarit dolu bir de kül tablası. Senyor Galba bana bakarak gülümsedi, ama bakışlarındaki sıkıntıyı hiç dağıtmadı bu gülümseme. Bekleyen bir insandı. Eliyle bir tabureyi göstererek sevimli bir işaret yaptı bana doğru. Oturdum.

"Caracas nasıldı?" diye sordu.

"Köpekle ilgileneceğime söz veriyorum," dedim.

Sarhoştu, ama alışkındı içkiye. Kibirli bir tavır aldı.

"Niçin? Size bu akşam için olduğu mu söylendi?"

"Yalnızca rahatlatmak istiyordum sizi."

"Şaşırmama izin verin, beyefendi. Kendinizden son derece emin ve kesin bir tavırla odama giriyorsunuz ve bana 'köpekle ilgileneceğim' diyorsunuz. Bu akşam gösteriye çıkmayacağımı güvenilir kaynaklardan öğrenmiş gibisiniz sanki. Koridorlarda birisine mi rastladınız?"

"Hayır, böyle bir kimseye rastlamadım."

"Oh, müzikhol alışkanlıkları hep bunlar. Dakik olma takıntısı var bende. Üçüncü zil, sahneye giriş ve sahneden çıkış, numaranın süresi, kulislerdeki hayvan eğiticisi, saate dikilmiş şaşmaz göz..."

"Dinleyin Galba, size köpekle ilgileneceğimi söylüyorum. Rahat ölebilirsiniz. Herşey yolunda gidecek."

"Alay mı ediyorsunuz benimle? Rahat ölmüş birini tanıyor musunuz siz?"

"Uykudayken bulabilir sizi. Olamaz mı?"

"*Cono*, dedi. Bir bu eksikti. Şimdi gözlerimi kapayamayacağım. Bakın, Matto Grosso iyi bir bekçi köpeğidir. Eminim havlayacaktır."

"Anlamıyorum, bu durumda numaranızı nasıl yapabiliyorsunuz."

"Başka bir olasılık yok. Yaşam, ölüm..."

Bir büyük adam tavrıyla önemsiz şeylerini süpürdü.

"Bu konuyla ilgili olarak herşeyi söylüyorum... Göreceksiniz. Ve anlaşılmamış olma şansım var. Yoksa sahneyi yıllar önce yuhalar arasında terk etmek zorunda kalırdım. Halk kendisini aşağılanmış hissederdi. Böylesine önemli şeylerin böyle bir küçümseyici tavır içinde ele alınmasını hoş karşılamaz. Ne yapalım, bizler, büyük sanatçılar, biz hepimiz denize şişe atmaya mahkûmuz. Zaten artık deniz yok, yalnız şişeler var. Benim bir asistanım var. Svansson, Sven Svansson -unutmayın bu adı-, Uppsala Üniversitesi'nde yaşamım ve yapıtlarım üstüne felsefe tezi hazırlayan İsveçli bir genç. Beni görmek için uçuşunuzu iptal ettiğinizden minnettarım size. Dostluk budur."

"Vakit öldürmeye çalışıyorum," dedim. "Telefon edebilir miyim?"

Telefona doğru sevimli bir harekette bulundu ve konyak şişesini ağzına götürdü. Kaniş gözlerini ondan ayırmıyordu. Titriyordu. Kalktım ve numarayı çevirdim.

Hiç. Onu prizden ben çekmiştim; sonuna kadar yararlı olmuştum. Aynada ampullerin altında, elinde ahize, bir adı mırıldanır gibi, numarayı iki kez çeviren bir adam görüyordum.

Senyor Galba biraz zorlukla kalktı. Değişmezlikte kendisinde eksik olanı, seçkinlikle ödünlüyordu.

"Havaalanı polisi çok güçlü," dedi. "Ama sahte pasaporta ihtiyacınız varsa, tanıdığım biri var..."

"Nasıl anladınız senyor?"

Burnunun ucuna dokundu.

"Bu dünyayla ilgili şeyler konusunda derin bilgi, efendim. Burnum, köpeğim ve ben, sıkışmış, izlenen bir adamı tanıyabiliriz."

Çıktı. Kaniş de ağır ağır peşinden gitti. Bütün geçerli şeylerinizi, bilinci, pişmanlıkları, anıları, nefreti hesabına geçiren ve tabula rasa yapmak için bazı düğmelerin çevrildiği bir kurumu düşünerek dakikalar geçirdim. İşin içinden tek başıma çıkabilmem için en küçük bir şansım yoktu ve sebebi de çok basitti: Hâlâ tek başıma yaşayamayacak kadar çok sevmiştim. Mutlak, organik bir imkânsızlıktı bu: Beni insan yapan herşey bir kadında bulunuyordu. Bizimle ilgili olarak zaman zaman neredeyse bir ayıplama havası içinde "yalnızca birbirleri için yaşıyorlar" dediklerini biliyordum. Bu sözlerin acılığı, bayağılığı, insan topluluğuna karşı soğuk kayıtsızlığı hüzünlendirmişti beni. Her mutlu aşk bizim renklerimizi taşır: Herhalde taraftarlarımızın sayısı milyonlara varır. Kardeşliğimiz bizi aydınlatan herşeyle birlikte zenginleşti. Bir çocuğun neşesi ya da bir çiftin sevecenliği herkes için parlar, bunların her zaman güneşte

yerleri vardır. Ve aşk umutlarını söndüren mutsuz bir aşk çok tuhaf bir çelişkidir. Cebimdeki iki sütlü kahve fişini aradım ve numarayı çevirdim. Sesini duydum.

"Size yalnızca şunu söylemek istiyordum... Size bir açıklama yapmak zorundayım..."

"Paris'te kimseyi tanımıyor musunuz??

"Gelin. Tek başınıza bu soluğu kesilmiş Pan flütü dinleyemezsiniz... Orada And'larda, anlaşılabilir, yükseklik beş bin metre, insan nefes alamıyor, yalnızca son nefesini veriyor... Ama Saint-Louis-en-l'Ile Sokağı'nda değil... Çok iyi biliyorum ki, siz ve ben gibi, tanışılmayınca, herşey mümkünmüş gibi gözüküyor... Ben de, ne olursa olsun herşeyin yazılabileceği bu beyaz uzamlardan müthiş biçimde korkmayı öğrenecek kadar yaşadım... Size aşktan ve dostluktan söz etmeyeceğimi, yalnızca yardımlaşmadan söz edeceğimi düşünüyorsunuz tabii. Bizim... ikimizin de... eğlenmeye ihtiyacımız var... Evet, eğlenceye... unutmak için..."

"Dinleyin Michel... Michel'di, değil mi?"

"Evet, Michel. Anımsayacaksınız, biraz önce taksiden inerken çarptım size ve..."

"Mutsuzluk sarhoşusunuz siz. Ne yaptınız?"

"...Gidemedim. Oralara koşmasını engellemek için uzaklara gideceğime dair söz verdim... Yapamadım. Zayıf dedikleri insanlardanım ve bizde zayıflar, bir kadın sevilince, öylesine, öyle güçlü olunur ki... bazı teknik, evet, çok geç farkına varıldığından iğrenç organlar yüzünden, teknik sebeplerle ölmek zorunda olunca... Diyordum ki,

inanıyorum ki bizde zayıflar, aşk, kesin, irademizden bağımsız ayrılıklar, bu gerçek güç istismarı, ürkütücü, sev... sevecenlik boyutları alıyor. Sanıyorum ki siz belki de güçlü bir kadınsınız, bilmiyorum, tanımıyorum sizi, o zaman rahatsız ettiğim için özür dilerim. Madam -bir kez daha dikkatinizi çekerim, size madam, diyorum, birbirimizi tanımadığımızı iyice belirtmek için- zayıflıktan yana olamam, çünkü madam, güç öyle sanıyorum ki zayıflardan yana değildir –herhalde güzel konuştuğum dikkatinizi çekmiştir, mizah yanı olmayan biri olmadığımı, dolayısıyla çaresiz biri olmadığımı anlamışsınızdır..."

Sessizlik. Telefonu kapattığını sandım. Güçlü bir kadın. Sonra sesini duydum:

"Neredesiniz?"

"Senyor Galba'nın odasındayım. *Clapsy's*'te, Senyor Galba, anımsıyor musunuz, sigortaların güvence altına almadığı adam..."

"Barda bekleyin beni, geliyorum."

Makyaj masasının önüne oturdum. Fışkıran altı ampul ve bir konyak şişesi. Âşıkların şerefine, Fransa Kralı'nın şerefine. Anayurtsuz adam aynada bana eşlik ediyordu. O, öteki, ben, vatansız. Ülkeni elinden aldılar, dostum. Köklerin, göğün, tarlaların, meyve bahçelerinin. Ve bütün ülkemle inanıyorum ki saçları benim için çocukluğumun gizlenme yerlerinden daha gizli, daha güvenli bir yerdi. Kumrallığı gözlerimi içine aldığında, çok yüce bir bilgiden oluşan bir yaşama sebebi kendisi olmayan herşeye bile uzanıyordu sanki, sonunda dikenleri

sivrilten ve taşları sertleştiren eksikliği ve yoksunluğu anlamış gibiydim. Bu anları başka türlü anlatmam olanaksızdı. Anayurdum vardı ve artık arama, peşinde koşma diye bir şey söz konusu değildi. Benim ülkemin öyle bir sesi vardı ki orada yaşam sanki kendi zevki için yaratılmıştı, çünkü düşünüyorum da yaşamın da, ötekilerden çok daha iyi gülümseyen tarla çiçeklerine bakıldığında, neşeye, zevke ihtiyacı vardır. Briac'taki evimizdeyken zaman içeri girmiyor, alçakgönüllü bir tavırla dışarıda kalıyordu ve öylesine iyi eğitilmişti ki yalnızca o köye gidip de dönüşü gecikince havlamaya başlıyordu. Burada söylediklerim bütün çiftlerin yaşamış olduğu ve bildiği şeyler. Bunlar bizim dünyadaki daha eski yolumuzun kazdığı şeyler. Size çok mutlu özgünlüksüzlükten söz ediyorum, çünkü mutluluğun uyduracak hiçbir şeyi yoktur. Bizi birbirimize bağlayan şeyler hiçbir biçimde yalnızca ikimize ait değildi. Hiçbir şey farklı, tek, ender ve olağanüstü değildi. Süreklilik ve kalıcılık vardı, çift vardı, insan belleğinden daha eskiydik. Çok eski bir zevk olmayan bir mutluluk olduğunu sanmıyorum. Ekmek, tuz, şarap, su, tazelik ve ateş, biz ikiyiz ve her birimiz dünyayız, her birimiz güneşiz."

"Birbirimize rastlamasaydık ne olacaktık acaba, diye düşünüyorum sık sık..."

"Bu birisiyle yatmaktan beklenen şeydir."

"Birbirlerini ellerinden kaçıran birçok erkek ve kadın vardır! Ne oluyor onlar? Neyle yaşıyorlar? Müthiş bir adaletsizlik bu. Öyle sanıyorum ki seni tanımamış olsaydım, yaşamımı senden nefret etmekle geçirirdim."

"İşte bunun için bu kadar kin ve nefret dolu insan görüyorsun. Rastlamadıkları herşeyden nefret eden bir sürü insan görüyorsun, halkların dostluğu dedikleri şey de budur."

"Ve altmış yaşında, yaşlı biri olunca?"

"Göbek, göğüsler, kalçalar, vb. demek istiyorsun, öyle mi?"

"Gayet tabii. Korku verici değil mi?"

"Hayır."

"Nasıl hayır? Her yanım pörsüyünce ne olacak?"

"Pörsüme diye bir şey yok. Bunlar aşk ve sevgiyle ilgisi olmayan laflar."

Geceler adalardı. Dudaklarım sıcak plajlarda geziniyordu. Her zaman biraz hırsız olan uykuyla mücadele ediyordum.

"Daha yüksek konuş, Michel. Burnunu boynuma sokuyorsun, homurdanıyorsun ve mırıldanıyorsun. Ne oluyor?"

"Rrrr."

"Madem uyandırdın, ne olup bittiğini anlatır mısın lütfen?"

"Konuşmuyordum."

"Bu müzik nedir peki?"

"Yalnızca kedilerin böyle bir hakları olmasının sebebini bilmiyorum."

"Uyuyamıyor musun?"

"Uyuyabiliyorum, ama uyumak istemiyorum. Senin yanında olmak çok iyi."

"Hadi buraya gel, gel buraya ve uyu."

"Yannik, yıllar sonra mümkün müdür böyle bir şey? Ve hep böyle ilk günkü gibi hiç dokunulmamış. Oysa derler ki: Herşey geçer, herşey kırılır, herşey yorulur."

"Bu yalnızca geçiren, kırdıran ve yoranlarda görülür."

"Neyimiz var, senin ve benim? Çiftlerin sorunları mıdır bütün bunlar?"

"Öyle gözüküyor ki çoğu zaman çok zordur bu. Acı verir, dökülür, su yapar. Çekip gider..."

"Dinle, Michel, nereden geliyor böyle bir düşünce aklına? Çiftlerin sorunlarından söz etmek için geceyarısı uyandırmak beni? Paella* midene mi oturdu?"

"Niçin birliktelik sorunlarımız olmadığını öğrenmek istiyorum, Allahın cezası!"

"Kötü rastlantılar vardır, hepsi bu. Benim başıma geldi. Senin de. Yalnızlık çökertmişse, insan sahteyi gerçekten nasıl ayırabilir? Birisine rastlıyorsun, onu ilginç kılmak istiyorsun, baştan yaratıyorsun, tepeden tırnağa güzelce giydiriyorsun, daha iyi görmek için gözlerini kapıyorsun, o oyun oynamak istiyor, siz de; güzel ve aptalsa akıllı bulursunuz onu, o sizi aptal bulursa kendini akıllı sanır, göğüslerinizin sarkmış olduğunu gözlemlemişse, kişilikli bulmuştur sizi, yavaş yavaş onun bir köylü olduğunu hissetmeye başlamışsanız, yardım etmem gerekir ona, diye düşünürsünüz, eğer bilgisizse, her ikiniz için yeterli bilginiz vardır, bunu her zaman yapmak istiyorsa beni seviyor, dersiniz kendi kendinize, pek fazla üstünüze düşmüyorsa, önemli olan bu değil, dersiniz,

*) Pirinç, et ve sebzeyle yapılan bir İspanyol yemeği. (ç.n.)

cimriyse, sebebi yoksul bir çocukluk dönemi geçirmiş olmasıdır, hıyarın biriyse, bunun bir huy olduğuna inandırırsınız kendinizi ve böyle apaçık ortada duran şeyleri yadsımak için var gücünüzle çalışmayı sürdürürsünüz, oysa göz çıkaracak kadar ortadadır herşey ve birlikteliğin sorunları denir buna, biri ya da öteki çiftin sorununu uyduramazsa o zaman hüzün, kin, nefret, çocuklar sebebiyle ya da yalnız kalmaktansa hâlâ bok içinde birlikte olmayı yeğleyerek tutturulmaya çalışılan kalıntılar. İşte. Uyu. İyi, şimdi kendimi öyle bir korkuttum ki uyuyamayacağım. Işığı yak biraz, rahatlamak için bakayım sana. Uf. Sensin."

Gülüyordum ve zaten şişede biraz daha konyak kalmıştı. *"Yirmi beş yıl süreyle, Michel, seni tanımadan yaşıyor, soluk alıyor, düşünüyordum –ve neyle yaşayabilirdim, hangi solukla, sensiz düşünceler neydi?.."* Uçakta ve uğrak yerlerinde yazmış olduğu mektupları ezberliyordum. Bunları ilkel buluyordu ve 'sonsuzluk parçaları' diyordu onlara. Eski ilişkiler, yaşamda kalan sözcükler, ilkellikler, evet haklıydın, basit ilkellikler, güneş sisteminden başka bir yerde olağanüstü bir coşkuyla arayacağımız yaşam belirtileri gibi; anlam kazasına uğrayanların unutmakla tehdit ettiği abc; siz derinlik arıyorsunuz, ama uçurumlardan başka bir şey bulamıyorsunuz. Gece, pilot radyosundaki okuyucunun mırıltısını yüreğimde hissediyordum, ama belleklerini yitirmiş olanlar bizim yaşlı suflörümüzü bile işitemezler. Kendi kendinize niçin orada bulunduğunuzu soran yüksek kaygılar içindeki insanlar, bütün bunların

anlamı, niçin dünyanın -ve bilinç yitimlerini böylesine haykıran ünlülerin- niçin orada olmadıklarıdır; evrenin uyarıları bizi inandırmak istediğiniz gibi yalnızca dilsiz sorulardır. Kuşkusuz fizik sınırlar vardı.

Soluklarımızı ayırmamız gerekiyordu, çekilmek, uzaklaşmak, kalkmak, ikiye bölünmek gerekiyordu; bu da her zaman kayıp olmak demektir. İnsanın iki bedeni olunca, yarım olduğu anlar vardır.

"Ben istilacı mıyım?"

"Burada olmadığın zaman müthiş bir istilacı."

Kalktım ve aynayı terk ettim.

DÖRT

Bara çıktım ve inanılmaz derecede çok sayıda Japon'un ortasında buldum kendimi, ama belki de yorgunluktandı bu. Senyor Galba sahnedeydi. Yedi beyaz ve bir pembe kaniş iskemlelere oturmuştu. Sarkan arka ayakları taşrada bir baloda kavalye bekleyen genç kızların duruş ve tavırlarını andırıyordu. Senyor Galba solda duruyordu, sırtında siyah bir pelerin, başında yaylı silindir şapka, boynunda beyaz ipek bir fular vardı. Parlak bir göğüslük takmıştı ve elinde gümüş topuzlu bir baston bulunuyordu. Cebinden bir puro çıkardı, kibrit arıyormuş gibi yaptı. Şempanze işi başından aşkınmış gibi bir tavır içinde, elinde çakmakla sahneye girdi ve efendisine

yaklaşarak ateş vermek istedi. Senyor Galba ona puro tuttu. Şempanze puroyu ısırdı ve yaktı. Dumanı içine çekti, üfledi ve sahneyi terk etti.

"Allah allah," dedi yanımdaki Japonlardan biri.

Şaşkınlıktan baktım ona.

"Jackson, İsa'dan sonraki dönemin en büyük şempanzesidir," dedi barmen.

Senyor Galba purosundan birkaç nefes çekti ve parmaklarını şaklattı. Şempanze yeniden ortaya çıktı, üstünde kadife bir örtü bulunan küçük, şirin bir masanın üstündeki pikaba yaklaştı ve bir düğmeye bastı. Bir pasadoble sesi çınladı, şempanze öteki kanişler arasında oturan pembe kanişin yanına gitti ve onu dansa davet etti. Pembe kaniş sandalyesinden indi, bir an arka ayakları üstünde iki yana sallandı, şempanze onu belinden tuttu ve ben birbiri ardından hızla iki küçük yuvarladım, çünkü tüylü ve siyah bir şempanzeyle pembe bir kanişin bir pasadobleyle, *El Fuego de Andalusia*'yla dans etmeleri bana çürütülemez ve ahlâksızca bir yalan gibi geldi. Japonlar gülüyordu, bu da beyaz dişleri siyaha eklemekten başka bir işe yaramıyordu. Dirseğimi tezgâha dayadım, sırtımı harekete döndüm ve barmenin merhametli bakışlarıyla karşılaştım.

"Rahatsız mısınız bayım?"

"Biraz sonra, bu bitince daha iyi olacağım."

"Senyor Galba bu numarayı hayatının eseri gibi görüyor."

"Son derece iğrenç," dedim.

"Aynı fikirdeyim, bayım."

Yan gözle iğrençliğe baktım. Senyor Galba'nın eserinde insanın tepesini attıran, hakaret ve sövgü dolu ve nere-

deyse kasıtlı bir şey vardı. Bunun 'yaşamının eseri' olmasının hiç önemi yoktu. Alaycı havası, tam tersine, ahlâksızlığını ve aşağılamalarını azaltmıyordu.

Pembe kaniş ve şempanze sahnede projektörler altında, pasadoblenin parlak sesiyle yan yan gidip geliyorlardı.

"Varlık ve yokluk," dedi barmen. "Ateşli öpücüklü Napoli."

"Rahat bırakın beni. Bu olmadan da yeterince iğrenç zaten."

"Hayatımda hiç pasadobleyle dans eden bir şempanze ve bir kaniş görmedim, bu bir buluş," dedi yanımdaki Japon, tam bir Belçika aksanıyla.

Ona baktım.

"Belçika kökenli misiniz?"

"Hayır, niçin sordunuz?"

"Önemli değil, ben olmalıyım o. Bana bir küçük daha verin."

"Olayların kökenine inmekten korkmamak gerekir," dedi barmen.

"Bu köpeği niye pembeye boyadı?"

"*La vie en rose* (pembe yaşam)," dedi barmen. "Biraz iyimserlik."

"Peki niçin pasadoble? Vals var, tango var, menuet var, klasik baleler var. Bir tercih yapılabilir. Allahaşkına!"

"Çok doğru," dedi barmen. "Aslında eksik olan bu değil. Kişisel olarak ben kaynanazırıltısını tercih ederim. Ama Senyor Galba'nın kanına girmiş İspanya. *La fiesta brava*. Işık giysi. Yaşam, ölüm, *la muerte*, tralala."

"*Smrt*," dedim.

"Pardon?"

"*Smrt*, ayak boyunca, zehirli bir akrepten daha zehirli ve başka bir şey değil."

"Şu rezil hayatımda gördüğüm en güzel numara," dedi Belçika kökenli Japon, heyecanla.

Barmen bir bardağı kurulamaktaydı.

"Tartışılır. Her zaman daha iyisi yapılabilir. Pratik olarak sınır yoktur. Çok geç geldiniz; biraz önce başka bir gösteri vardı. Bir cambaz. Bütün doğa yasalarına karşı eğilip bükülüyor ve bir şapka kutusu içinde çöreklenmeyi başarıyordu. Yaşam işte." .

Şişeler aynanın dibinde sıralanmıştı ve arkamda dans eden şempanzeyle kanişi görüyordum. Yüzümü de görüyordum ve hemen, biraz önce değişmişti. İnsan her zaman sandığından daha pistir.

Barmenden bir jeton istedim, aşağı kata indim ve Jean-Louis'yi aradım. Yedi aydır görmemiştim onu. Hep konuşmakla biten dostluktan korkuyordum. Yannik çevresinde ne acı, ne merhamet istiyordu. Aramızda sözleşmiştik, kardeşinin dışında kimse bilmemeliydi. Bu gibi durumlarda en iyi niyetli dostlar arasında gözlemeye çalışılan törensel bir çekingenlik, huzursuzluk, sıkıntı oluşur. Aynı zamanda gizli gizli ve sanki hiçbir şey yokmuş gibi araştırma da yapılır ve bu da dayanılmaz, çekilmez bir biçimde sonuçlanır. Yannik on yıl Hindistan, Pakistan ve Afrika hatlarında çalışmıştı hostes olarak. "Orada olsaydım, çok daha kolay olacaktı, bizde insanlar ölme alışkanlığını yitirdiler," demişti bana. Hiç kimseyi rahatsız etmemeye karar verdik. Kardeşine haber vermek gerekti kesinlikle, aralarında derin bir bağ olduğundan değil, anne babasını çok sevmişti ve onlardan kala kala bir o kalmıştı. Gösteriş-

siz, küçük, sürekli yeni araba özlemi içinde bir çocuk; güzel, mutlu ve neşeli olduğu için öyle sanıyorum ki kız kardeşine kin duyuyordu bu çocuk. Mirastan kendisine düşen payı Yannik almıştı sanki. Şaşkına döndü, Filipinler'de elle gerçekleştirilen büyülü operasyonlardan söz etti, böyle bir operasyondan sonra on yıldır hayatta olan bir arkadaşının babasını anlattı, kısa zamanda sonuç alınacak olağanüstü buluşları anımsattı; genel olarak hiçbir şey öğrenmek istemedi ve rahatsız olmamak için umut dağıtan hıyarlar gibi davrandı. Tepeden tırnağa kontrolden geçmek için iki gün radyoloji enstitüsüne gitti: Bunun kalıtımsal olduğunu duymuştu. "Avunmak için yeni bir araba satın alacak, aslında saldırgan davrandım ona," demişti Yannik. Yavaş yavaş bütün dostlarımdan uzaklaşmıştım. Air France'tan altı aylık bir tatil istemiştim. Şimdi *Clapsy's*'in alt katındaydım. Bir kaos içindeydim, bu kaos belki de bir bağışlama işaretiydi, çünkü beni gerçeğe karşı yükümlülüklerimden bağışık tutuyordu.

"Alo, evet..."

Uyandırmıştım onu.

"Benim, Michel..."

Yirmi yıldır, dünyanın bütün havayollarında dövülmüş bir dostluktu...

"Pislik, altı ay oldu neredeyse be..."

"Bir dostu bırakıp gitme hakkına sahip değilsek, artık dostluktan söz edilemez..."

"Peki, lütfen söyler misin, niçin gece arıyorsun? Altı aydan sonra birkaç saat daha bekleyemez miydin, yoksa önemli bir şey mi var?"

"Monique iyi mi?"

"Herkes iyi. Neyin var senin?"

"Ağlamasını bilmediğim için hep yakındı benden. Neyin iyi olduğunu bilmediğimi söylerdi bana."

Susuyordu. Sesim parça parça gidiyor olmalıydı. "Bir kadının yetimi," demişti.

"Michel ne var? Hemen eve gel. Su altındaki bir taş gibi kayboldun ve şimdi... ne oluyor?"

"Pasadoble. Pembe bir kanişle pasadoble yapan siyah bir maymun."

"Neler anlatıyorsun sen?".

"El Fuego de Andalusia."

"Ne?"

"Hiç. Hiçbir şey, eğitim topluluğu dedikleri şey bu. Ama komandit ortakları tanınmıyor. Boktan Olympos'larında oturmuşlar ve zevkten kendilerinden geçmişler. Hepsi olanaksıza bağlanmış, büyük sözleri orada, bizden istedikleri de bu. Bir şapka kutusu içine çöreklenen biri bile var. Cambazlarımızdan biri. Bağırsaklarımızın Olympos'una oturmuş ve zevkten sekiz köşe olmuş iğrenç tanrı maymunlar. İşte sana söylemek istiyordum. Hepimiz hazır başyapıtlarız biz."

"Sarhoş musun?"

"O kadar değil, olmaya çalışıyorum."

"Neredesin?"

"Clapsy's'te."

"Nedir o?"

"Dünyaca ünlü bir gece kulübü."

"Gelmemi ister misin?"

"Özellikle istemiyorum. Vakit geçirmek için aradım seni, hepsi bu. Birazdan bitecek, belki de bitmiştir."

"Ne arıyorsun *Clapsy*'s'te?"

"Zor durumda olan bir kadın arkadaşımı bekliyorum. Bir yardımlaşma derneği kurduk. Uyandırdığım için bağışla beni."

Jean-Louis susuyordu. Gerçek bir dosttu o. Vakit geçirmeme yardımcı oluyordu.

"Yannik nasıl?"

"Ayrıldık biz."

"Olamaz, dalga mı geçiyorsun? İkiniz, mümkün değil."

"Bu gece terk etti. Zaten belki de bu sebeple telefon ediyorum sana. Bunu birisine söylemem gerekiyordu."

"İnanamıyorum. Birlikte yaşadığınızı gördüm, Allah aşkına, on iki, on üç yıl."

"On dört yıl ve tozlar."

"Hayatımda hiç bu kadar şey... bir çift görmemiştim."

"Bağlı?"

"Yok, yok. İnanılır gibi değil. Tamam, aranızda bir tartışma çıktı, ama herşeyin bitmiş olduğunu söyleme bana."

"Kesin, bırakıyor beni. Bir daha birbirimizi hiç görmeyeceğiz."

"Nerede çalışıyor şimdi? L'U.T.A.? Michel, alo, Michel, orada mısın?"

"Evet, buradayım. Seni uyandırdığım için özür dilerim ama... Başka çare yoktu. Uzun süre sakince, gürültüsüz patırtısız tartıştık. Çekilmez oluyordu. Bir anda bitirmeye karar verdik. Can çekişme yok, uzayıp giden acılar yok... Biraz da kadınlığıyla övünürdü. Hayır: kadınlık gururu, yalnızca kadınlık onuru. Bu herşeyi oluruna bırakmamanın onur sorunu. Bizi yeterince bu şekilde eğittiler. Bir gün

dostum biz onu eğiteceğiz, neydi... neyse herhangi bir Senyor Galba. Onun karşı çıkan, meydan okuyan bir yanı vardı. Bir onur vardır Jean-Louis. İnsan onuru, yemin ederim ki vardır böyle bir şey, bize bunu yapmaya hakları yoktur. Birisinin keyfi olmak, çiğnenip geçilmek istemiyordu. Kuşkusuz biraz daha sürebilirdi, bir ay, birkaç hafta daha çöplenebilirdik. Her ikimiz de son noktaya kadar acı çekebilirdik. Ama tanırsın sen onu. Gururlu bir kadındır. İşte anlaştık aramızda, ben Caracas'a gidecektim, o da istediği bir yere..."

"Her taraf su içindeyken dağılan, parçalanan bir çiftten daha zor bir şey yoktur... Böyle durumlarda en iyisi bir çırpıda bitirmektir işi."

"Bir çifti parçalayan şey, sonunda onu daha güçlü biçimde birleştirir. Uzaklaştıran güçlükler sonunda yaklaştırır ya da zaten bir çift yoktur ortada. Yönleme hatası yapan iki mutsuz birbirlerini bulmuştur."

"Hiç sanmazdım, sen ve Yannik'in..."

"Ben de. Doğaya karşı bir sözleşme bu."

"Böyle bir soru sorduğum için özür dilerim ama... başka biri mi var?"

"Bilmiyorum. Hiç bilmiyorum. Tanrı'ya inanmam, bilirsin, ama belki bir yerlerde bir pislik vardır, bilemiyorum..."

"Michel, yamalı bohça gibisin. Ben sana Yannik'in yaşamında başka bir erkeğin olup olmadığını soruyorum."

Anlamıyordum, artık anlamıyordum. Neden söz ediyordu? Ona ne söylemiştim?

"Özür dilerim dostum, ama... biraz şaşkın durumdayım... Neden söz ettiğini pek iyi anlayamıyorum. Seni

uyandırdığım için çok üzgünüm ama... sarhoşum. Evet öyle, kafam iyi. Seni yataktan kaldırmamalıydım, ama panik işte..."

"Panik mi? Sen mi? Anımsamıyor musun, tutuşan iki motor! Uçakta iki yüz yolcu vardı..."

"Evet, ama kurtarılacak hiç kimse yoksa çok daha zordur..."

"Gelmek istemediğinden emin misin? Hah. Monique'le konuş biraz istersen, burada."

"Yok, yok, iyiyim, birkaç saat sonra uçağa bineceğim, bir kadın arkadaşla birlikte... Yannik birlikte gitmemizi çok istiyordu..."

"Kadınları hiçbir zaman anlayamayacağım."

"Aptal aptal konuşma, bu dünyada anlaşılabilen ve bir anlamı olan tek şeydir o..."

"Seni terk ediyor, ama yalnız bırakmak istemiyor, öyle mi?"

"Evet, onsuz yaşayamayacağımı çok iyi biliyor."

"Ve bir kadın arkadaşını gönderiyor, öyle mi? Dostum, ben on bir bin saat uçtum tam, ama bu yükseklikte değil..."

"Ben bir egoistim. Egoizm dedikleri aynı zamanda bir başkası için de yaşamaktır, bu da insan için bir yaşama sebebidir."

"Bana göre çok karmaşık. Michel? Orada mısın? Senin uyuman gerekir dostum."

"Yok, birazdan kendime gelirim, birini bekliyorum. Yalnız sana şunu söylemek istiyordum ki Yannik..."

Ama böylesine alçakta bir rahatlatmaya hakkım yoktu. Jean-Louis son derece sorumlu bir insandı. Anında görevini yapar, imdat polisini çağırırdı ve bir yelkenliyle sessiz-

ce gidileceğine, ölünün diş çıkarmasını sağlamak için bir ya da iki ay dayanılmaz eğitimler yapılırdı.

"... Sana yalnızca şunu söylemek istiyordum ki bir kadına herşeyi verdiğinde, susmak bilmez. İnsanın, sevmiş olduğu tek kadını yitirince herşeyin bittiğini sanması bir sevgi eksikliğidir. Bende bir parça umutsuz bir durum... bir parça da güven var. Yok olamaz, geri dönecektir."

"Başından beri söyledim sana bunu..."

"Dönecektir. Kesinlikle ve artık bütünüyle bir başkası olacaktır. Başka bir bakışı, başka bir fiziği olacaktır. Başka türlü giyinecektir. Bir kadının değişmesi normaldir, doğaldır. Görünümünü değiştirsin, sözgelimi beyaz saçları olsun, başka bir yaşamı, başka mutsuzlukları olsun. Geri gelecektir. İyi, kendi kendimi yüreklendirmem için yalnızca geceleri şarkı söyleyebilirim. Artık pek iyi anlayamıyorum. Biraz kaçığım. Seni aradım ve seninle konuşuyorum, çünkü düşünemiyorum; kelimelerin işi de bizi sıkıntıdan kurtarmaktır. Kelimeler seni su yüzüne çıkartan toplardır. Telefon etmiş olmayı denemek için telefon ediyorum sana. Yannik artık burada değil ve çevrem tümüyle kadın oldu. Bitmiş değil. Ben bitmedim. Bir insan bittiğinde, bu özellikle demektir ki devam etmektedir. Yalnızca Nazilerinki olmayan bir Nazizm vardır, hiçbir polise dayanmayan bir baskı, yalnızca elde silâhla gerçekleşmeyen bir direniş, Tanrı-maymunlar arkamızda görünmeden, yazgının maskesi altında, alınyazısıyla, kör rastlantıyla dans ediyorlar ve biz onlara içki olarak yaşamlarımızı boşaltıyoruz. Belki her akşam buluşurlar, aşağı bakarlar ve programın kalitesini tartışırlar. Gülmeye ihtiyaçları vardır, çünkü sevmeyi bilmezler. Ama insansal bir bayrak vardır, onur vardır. O

mutsuzluğa karşı çıkar, kabullenmeye karşı çıkar. Sana bundan söz ediyorum, bu savaştan, onur için yapılan savaştan söz ediyorum. Doktor Thénon ona gençlerde löseminin, hodgkin hastalığının ve birçok başka hastalığın yenildiğini söylerken Yannik'in nasıl kibirli bir tavır içinde dinlediğini anımsıyorum: O değildi söz konusu olan, bizdik. *Biz.* Bilmiyorum, bu sözcüğün anlamını hissediyor musun, cesaret, umut ve kardeşlik gibi. Onların dişlerini ve tırnaklarını sökeceğiz, onları Olympos'ta gübrelerinde çürüteceğiz ve leşlerinden sevinç ateşi oluşturacağız. Haydi, selâm dostum, bir gün gene görüşeceğiz."

"Michel!"

Tuvalete gittim ve yüzümü soğuk suyla yıkadım. Aynada yüzümü görünce bir kez daha şaşırdım; yıkıntılarımla hiçbir ilgisi yoktu. Yenik düşmüş birinin yüzü değildi bu. Belirgin biçimde yorgundu, ama gözlerin dibinde hâlâ bir şeyler vardı. Yenilmez bir şey demiyorum ve belki yenilmezlik vardır. İnsanlar yaşadıklarının ölümlü olmadığını hep unutuyorlar.

BEŞ

Merdivenden çıktım ve toz galaksileri toplayan yeşil, kırmızı ve beyaz projektörlerin dumanlı karanlığı içinde buldum kendimi. Orada değildi henüz. İki çıplak kadın sahnede bir lezbiyen numarası yapıyorlardı, ama yanlış yapıyorlardı. Gerçek müstehcenlik başka bir yerdeydi. Garson bana bir bardak su ve bir tabak içinde iki kaşe uzattı.

"Aspirin, efendim?"

"Hıristiyan merhametine ihtiyacım yok benim."

Geldiğini görmedim. Arabanın anahtarları hâlâ elindeydi. Kaygılı ve öfkeli gibiydi, çünkü kesinlikle anlaşılmıyordu. Gerektiğinde barmenin yerini alan, ama kendi-

sinin de başka bir yaşamı olan açık mor ceketli adam dikkatli ve gizlice umut verici bir tavır içinde beklemekteydi.

"Arabayı park ederken dünyanın çilesini çektim ve..."

"Bak. Eminim ki iki araba arasında gökten inmiş küçük bir yer vardı..."

"Nasıl anladınız?"

"Ben doğuştan savaşçıyım. Evren gibi kendi kendimin efendisiyim..."

Dostça gülümsedi. Bu gülümseme sanki bana değil de çocukluğuma gitmiş gibiydi.

"Beni aramış olman çok kibarca bir davranış..."

"Yalnız kalır kalmaz müzik dinleyen bir kadın, bundan daha acil bir şey yoktur."

"Sır dökmelere bayılırım," dedi barmen.

"Nefret ettiğim bir şey varsa o da sarhoş bir barmendir," dedi arkamdan, çok İtalyan bir ses. "Uşak, şampanya!.."

Burun gene havalanmıştı.

"Lidya, size eski dostum Senyor Galba'yı takdim ediyorum..."

"Daha önce görüşmüştük," dedi Lidya.

"Servis saatleri dışında hiç içmem," dedi barmen.

"İyi bir delikanlı," dedi Senyor Galba. "Biriktirdiği bütün paraları annesine gönderir. İnce, sevecen ve duyarlı bir ruh..."

"Yönetime şikâyet edeceğim," dedi barmen.

"Odama gelin. Sizinle arkadaşlık etmekten çok mutlu olacağım. Vedalardan nefret ediyorum. Bu köpek... neyse, kişisel sorunlarımla rahatsız etmek istemiyorum sizi... Veterineri bekliyorum."

"Bir görüşümü açıklayabilir miyim?" diye sordu barmen.

"Çok gençsiniz," dedi Senyor Galba.

"Bence siz bu köpeği öldürtmeliydiniz. Ona bu hizmetin verilmesi gerekir. Geçen gün siz sahnede rahatsızlandığınızda korkudan işedi. Sizi beklemekten bıkmış, onu öldürtmeniz gerekir."

"SOS, SS," dedi Senyor Galba.

Şişeyi aldı ve başı yukarıda uzaklaştı.

"Venedikli," dedi barmen, "Tiepolo soytarıları gibi."

"Hadi gidelim," dedi Lidya.

O sırada dumanlar içinde yeşilimsi bir ışıkla pırıldayan *çıkış* sözcüğünün yazılı olduğu karanlığa doğru dönmüştüm. İçeri giren iki adam bana bakıyorlardı.

"Yok, yok," dedim.

Sırtımı döndüm.

"Polis," dedi barmen.

Bir kâğıt ve bir tükenmezkalem uzattı.

"Elyazınızı bir görebilir miyim beyefendi? Önemli birisiyle konuşma onuruna sahip olduğumu bilmiyordum."

Gelmişlerdi.

"Michel, pes doğrusu, kaybolduğunu sanıyorduk..."

"Çalışıyorum, deniyorum..."

"Yannik nasıl?"

"Yaşamımı yeniden düzenledim. İzninizle tanıştırayım."

"Memnun oldum."

"Ben de."

Hoşgörülü bir tavır içinde gülümsüyorlardı. Sarhoş, sempatik ve tuhaftım. Birazdan ikisinden biri, "Bu rezil Michel," diyecekti.

"Ya siz? İşler yolunda mı Robert? Lucette nasıl? Çocuklar ne yapıyor? Ya sen Maurice? Formunu koruyor musun? Çalışmak gerekir, çalışmalı. Lidya, izin verirseniz sizi iki büyük işadamıyla tanıştırayım. Yatırım, verimlilik, katma değer vergisi, vergilendirme kaygıları içindeler. Yıllardır tanırım onları, kendilerini yeniden görmekten ne kadar mutlu olduğumu tahmin etmişsinizdir. Olağanüstü bir numarayı kaçırdınız, birlikte dans eden bir kaniş ve bir şempanze, ama biraz sabredin, göreceksiniz. Saat ikiye doğru gene çıkıyorlar sahneye. Bir de şapka kutusu içinde top gibi yuvarlanmayı deneyen bir adam var, başarıyordu bu işi, çünkü iyi yaşamak gerekiyor. Saldırganlığımda belki de bir güçsüzlük belirtisi göreceksiniz, ama size bakıyorum ve Lamartine'in ölümsüz bir dizesi geliyor aklıma: *Bir tek kişiyi yitirirsiniz ve yaşamınız dopdolu olur.*"

Sıkılmışlardı, ama ben barmenin sempatisini kazanmış olduğumu hissediyordum. Sahnede yeni bir numara vardı ve bundan yararlanarak uzaklaştılar. Bir süre müzik herkesi sağır etti ve sonra elimin çevresinde bir çocukluk anısı gibi bir el hissettim. Anlayan bu bakışa doğru döndüm. Hüzün ve gülümseme vardı. Gediklilerden biriydi.

Arabasına bindik. Susuyordum. Zavallı sevgili, çenelerinizi ve boğazınızı sıkan 'erkekçe utanç'.

"Niçin daha önce söylemediniz bana?"

"Sizde zaten çok fazla vardı, Lidya. Yer kalmamıştı."

"Siz o zaman başkalarının mutsuzluğunun kimi zaman avutucu olduğunu bilmiyorsunuz."

"Doğru. Ama sizin güzellik türünüzün bu olduğunu sanmıyorum."

"Uzaklara gitmeyi kararlaştırmıştınız aranızda, ama uzaklaşma gücünü bulamadınız... Burada kaldınız... çevresinde dolanıp durmak için... Ve benden bütün istediğiniz, geçirmeniz için, bu geceyi geçirmeniz için size yardımcı olmam. Yanınızda bir dişiliğe ihtiyacınız var. Rastlantı bunun ben olmasını istedi. Hayır, karşı çıkmayın, size hiç kızmıyorum, tersine bana yakın ... bu. Ama niçin gitmediniz? O size saygılı, hoşgörülü davranmak istiyordu. Ya da belki yakında olsaydınız, korkacaktı, cesaret edemeyecekti... Yo, hayır sanmıyorum, kesinlikle yürekli bir kadındı, kadın... Saat kaçta..."

Kenardaki tablodan ışıklı saati görüyordum.

"Bilmiyorum, bu saatte bile."

"Ne... ne ile?.."

"Sanki uyumak için. Şey için... ne kadar zaman gerekir, bilmiyorum."

"Unutmanız gerekiyordu... ve ben..."

"Evet. Söylediniz bunu. Avunmaya, eğlenmeye ihtiyacım vardı. Başka şeyler düşünmek istiyordum. Düşüncelerimi değiştirmek istiyordum. Öyle, ne olursa... Senyor Galba, pasadoble, siz... Gerçekten pis herifin biriyim."

Düşünüyordu.

"Öldürecek daha ne kadar zamanınız kaldı?"

"Temizlikçi kadın saat sekizde geliyor. Anahtarı var. Birkaç kulübe takılır, sevişir, birbirimize fotoğraf gösteririz, sonra da kahvaltı ederiz. Bizim evin karşısında sevimli, küçük bir lokanta var. Dükkânlar açılır açılmaz çiçek alırız. Siz bana hangi çiçekleri yeğlediğinizi sorarsınız, ben de size 'hepsi' derim. Bu arada *L'Officiel des spectac-*

les'ınız* olmayacak mıydı? Travestilere gidilebilirdi. Ya da *Clapsy's*'e dönülebilir. Dünyanın en güzel numarasını kaçırdınız. Pasadoble. Görmek gerekir bunu. Bu son sözdür. Dünya dönmeye başladığından beri bütün bunlarla ilgili son söz. Ya da doğru Roissy'ye gider ve birlikte ilk uçağa bineriz. Çünkü bu bir aşk hikâyesi, Lidya ve bitemez. Bir kadını o kadar çok sevdim ki bu aşk kaybolamaz."

Beyaz saçları altından biraz sert, dik çizgili profilini görüyordum.

"Hayır. Michel, çok iyi biliyorum ki inanç dağları yerinden oynatır, ama bazen de yerinden oynatacak dağlardan başka bir şey vermez. Sonuç olarak, dişilik mesihçiliğinin anlamı nedir? Bir insanın yaşamasına yardımcı olmak. Yetenekli değilim bu konuda."

"Ama gene de buradasınız."

"Ben de unutmaya çalışıyorum, bunu hiç düşünmediniz mi siz?"

Clapsy's'in karşısındaki otelden bir fahişe çıktı. Arabada bekleyen sessiz bir çifti fark etti ve uzun bir deneyimin verdiği inançla bize doğru geldi.

"Sizi götüreyim mi?"

"Hayır, teşekkür ederim," dedim. "Durum iyi değil, ama bu noktada değil."

"Dinleyin, hiç olmazsa," dedi Lidya.

"Affedersiniz."

"Kötü bir şey yok."

"Burada çok sık."

"Ha?"

---

*) Paris'te yayınlanan ve tiyatro, sinema, sergi, konser gibi gösteri programlarını veren dergi. (ç.n.)

"Biraz önce burada olması gereken bir müşterim vardı. Hâlâ gelmemiş. *Clapsy's*'te eğitilmiş köpeklerle bir numara yapıyor ve iki seans arasında arkadaşlık ediyorum kendisiyle. Yalnız kalamıyor. Kalp krizi geçirdi ve her an ölmekten korkuyor. Birinin hep yanında olması gerekiyor. Gerçekten ne düşündüğünü bilmiyorum."

"Bir Meksika boş inancı bu," dedim.

"Öyle mi? Bilmiyordum."

"Evet, ölüm içeri girmek için, sizin tek başınıza olmanızı bekler."

"Meksika'ya özgü bir şey mi bu?"

"Yerli. Zapotek yerlileri. San Cristobal da Las Casas bölgesi. Çok güzel bir ülke."

"Bana Meksikalı olduğunu söylemedi."

"Yok, İtalyandır, ama insan nerede yaşıyorsa orada umutlanır."

"Bilmiyordum. İyi. Gene affedersiniz."

"Önemli değil."

"İyi geceler."

"İyi geceler."

Çantasını elinde sallayarak uzaklaştı.

"Daha uygun bir semtte beklemeliydik belki de," dedim sevgiyle.

Lidya kontak anahtarını sokmuş, eli anahtarda, öne doğru eğilmiş ve önüne bakıyordu; kendi kendisiyle hesaplaşmakta olduğunu hissettim. Beyaz saçlı kadın profili, bilinmeyen adam bakışı, mitolojik çift, doğa bilimi müzesi. Hiç kuşkusuz tanıştığımızdan beri birbirimize bu kadar yakın hissetmemiştik kendimizi: İkimiz de keskin bir boşluk duygusu içindeydik.

"Biraz önce yardımlaşmadan söz ettiniz, beyefendi. Önerinizi kabul ediyorum. Aramızda olanaksızlık var: Bunu paylaşabiliriz. Şu son birkaç saat içinde siz olmasaydınız ne yapardım, bilemiyorum. Bunu size daha yakından göstereceğim. Artık sevmediğim bir adamı seviyorum ve dolayısıyla onu daha güçlü biçimde sevmeye çalışıyorum..."

"Size hiçbir şey sormadım ki..."

"Bana göre hava hoş! Bana bir şey sormuşsunuz ya da sormamışsınız. Şimdi söz konusu olan benim. Dünyanın sonu yalnızca sizi ilgilendirmez, hepimizi ilgilendirir. O halde devam edelim. Fincancı katırlarını ürkütmenin anlamı yok. Sizi kocamla tanıştıracağım."

"Hiçbir biçimde bu ayrıntılara girmek istemiyorum."

"İyi. Acayip olabileceğinizi biliyorum. Sizin için bir şey yapacağım. Bunun başkalarında nasıl olduğunu göstereceğim size. Artık kendinizi daha az biricik hissetmenizin zamanı geldi."

Opéra, Haussmann Bulvarı, Malesherbes. Bana gerekli olan tek şey bir kocaydı. Bir tür düşmanca kararlılıkla susuyordu, bitirmek için acelesi vardı sanki.

"Bana kocanızın öldüğünü söylemiştiniz."

"Size ne söylediğimi gayet iyi biliyorum. Siz bana telefonda, 'Size bir açıklama yapmak zorundayım,' dediniz. Ben de size bir açıklama yapmak zorundayım. Herşey bir yana, sizinle yattım. Ve siz beni arar aramaz, koşup geldim. Görüyorsunuz ki, çalışıyorum, çalışıyorum ben de..."

"Böyle geç bir saatte kocanızın gözlerinin içine bakmaya gitmek için bir sebep göremiyorum," dedim.

"Sonra kendinizi daha iyi hissedeceksiniz."

Malesherbes Bulvarı'nda güzelce bir binaydı. Gösteriş dönemini düşlediği sırada uyandırmak zorunda kaldığımız seçkin bir asansörle dördüncü kata doğru çıkmaya başladık. Kapıyı açtım ve asansörü iki kat arasında durdurdum. Lal renkli pelüş kaplı kanepeye oturdum.

"İyi değil mi burası? Öyle sanıyorum ki rezil bir yanım var. Hâlâ mutlu olmak istiyorum. Tabii. Yorgunluk var, sinirler çatırdıyor ve insan... Dişilik nedir, bilmiyorum. Bu, belki de bir tür erkek olmadır yalnızca. Ama kadından kurtulmuş bir erkek ve erkekten kurtulmuş bir kadın yarım yaşamlarını şişirip her tarafı kaplayıncaya kadar üflerler. Mutsuzluk propagandasını iyi yapıyor: bağımsızlık, bağımsızlık. Erkekler, kadınlar, ülkeler, öyle bir bağımsızlık mikrobu aldık ki bağımsız bile olmadık: İğrenç olduk. Sakatlık, malullük hikâyelerine yapışıyorlar. Sakatlık ve malullüğü bir yaşam biçimi haline getiriyorlar. Bravo. Yapay solunuma verdikleri hizmetlerden dolayı Ordre de Mérite Ödülü verilsin onlara. Zaten doğa karşısında öyle zaferler kazandık ki havasızlıktan boğulmanın asıl nefes alma biçimi olduğunu ilan edebiliriz gayet güzel bir biçimde. Bağımsızlığın tek insani değeri, bir değişim değeridir. İnsan bağımsızlığı yalnız kendine saklarsa yalnızlık yıllarında büyük bir hızla çürür. Çift, Lidya ve geri kalan herşey çiftleşmedir. Birliktelik, bir kadında yaşayan erkek ve bir erkekte yaşayan kadın demektir. O zaman siz de bana niçin onun yanına uzanmadığımı, niçin onu kollarıma almadığımı ve son soluğunu dudaklarıma çekmediğimi soracaksınız, onu sonuna kadar izleyebilir ve onunla birlikte ölebilirdim. Ama hayatta kalmak ve mutlu olmak istiyordu ve bu şimdi siz ve ben demektir."

"Sarhoşluk sınırını aşmışsınız siz."

"Doğru. Ve yarın, iki gün içinde, bir ay içinde size bakacağım ve soracağım: 'Orada ne yapıyor?' Ona gerçekten inanıyorsanız, bu demektir ki yaşamak için bir sebebe ihtiyacınız yoktur. Henüz yeterince yenilgiye uğramadınız. Başarısız olabiliriz, siz ve ben: İki kazanın kalıntılarıyla bir açık deniz gemisi yapmanın zor olduğunu biliyorum. O zaman diyelim ki sokakta tanımadığınız bir adamı yanınıza aldınız. Geceyi geçirmesine yardımcı oldunuz ve ertesi gün onu terk ettiniz. Çünkü kimse imkânsız bir şeyi yapmaya zorlanamaz. Ama bu derece zayıf ve umutsuzluk içinde olduğunuzu bilmiyordum. Evet, kendilerini bütünüyle kadınsız hisseden sakatlar ve kendilerini bütünüyle erkeksiz hisseden maluller vardır. Bu yalnızca şu demektir ki, daha Hitler'den önce bilinen herşeyi yapabiliriz. Ve ben size aşksız yaşanamayacağını söylemiyorum: Olabilir ve hatta en iğrenç şeydir bu. Organlar fizyolojik düzenin iyi işlemesini sağlamaya devam ederler ve yanılsama çok uzun bir döneme sarkabilir; bu işleyişin sonunda cesedi somut biçimde ortaya çıkarmasına kadar uzayabilir. Cinsellikte sığınak ve unutma da aranabilir ve otobüs duraklarıyla da yaşanabilir. Şöyle söyleyin o zaman: 'Zavallı, iki gecedir uyumuyor ve sayıklıyor.' Sakınma deneyimi yapın, her zaman iyi bir mazerettir. Ya da yarın benimle birlikte hareket edin. Denemeleri aşırıya kaçırarak kenarda kalma aptallığını yapmayın. Benimle birlikte gelin. İmkânsıza bir şans tanıyın. İmkânsızın sabrının ne kadar taştığını ve ne kadar bize ihtiyacı olduğunu bilmiyorsunuz."

İki kat arasında durmuş, bir asansörün bankında oturmuş, bu vahşi dindarı dostça süzüyordu.

"Ben de sizin gibi seyahatlerle yaşayabilirim, Michel. Bu yüzden bu akşam birlikteyiz. Geçici olanın süresini bilmiyoruz ve korkunç bir şey bu. Saçlarım beyazladı ve bu durum insana artık saatleri ve yılları sormamayı öğretiyor. Yarın tek başınıza Caracas'a hareket edin ve ben rastlantılara inanmaya koyulacağım."

Kapıyı kapattı ve dördüncü kat düğmesine bastı.

"İşte geldik. Benim için neler düşüneceğinizi bilemiyorum, size kesinlikle kaba geldiğimi biliyorum, ama tanışmamızın da tam zamanıydı.".

ALTI

Adım Michel Folain. Annem babam İrlandalıydı, soyadımız O'Folain'di. Ama ben Fransa'da doğdum ve bu biçime dönüştürüldü. Yolcu uçaklarında pilotluk yapıyorum, boyum bir seksen, kırk beş yaşındayım. Malesherbes Bulvarı'ndaki bir binanın dördüncü katında sahanlıkta ayakta duruyorum. Yanımda gerçek bir kadın var, o da ayakta. Bütün bunlar, kesin, gerçek, yaşanmış, algıladığım gerçekdışılık izlenimi bütünüyle normal ve aşırı gerçeklikten kaynaklanıyor. Başka bir yerde değil de burada olmamın hiçbir sebebi yok, bunlar 'durumlar', bir sapmanın ve uzatılmış bir elin rastlantıları. Yaşamda otomatik pilot yoktur.

Duvarda küçük bir metalik silindir olan *misusa*'yı fark ettim. Dindar Museviler bunu evlerinin girişine çivilerler, Tanrı kendininkileri tanısın ve başkalarına vursun diye.

Kapı beyaz ceketli bir uşağın yüzüne açıldı ve bir bayram şenliği.

"Mösyö... Madam..."

"Lidoçka! Ne kadar mutluyum!"

Hem dört köşe hem yuvarlak yaşlı bir kadın, ellerini açmış, bize doğru geliyor ve gülümseyerek Lidya'ya bakıyordu. Bu gülümsemede, dünyaların en güzelinde herşeyin mutluluk olduğu okunuyordu. Saçları simsiyahtı, bir çizgiyle ayrılmış ve topuz yapılarak şahane bir kemik tarakla ensede tutturulmuştu. Chanel'le başlayıp yüzüklere, bileziklere, altın halkalı büyük küpelere kadar giden bir şıklık içindeydi. Yetmişin üzerinde gösteriyordu.

"Lidoçka, canım, sevgilim!"

Lidya'nın elini ellerinin arasına aldı; heyecan, hayranlık ve coşku içindeydi. Aynı havayı hızla yineleyen Çingene kemanlarını andırıyordu. Bir metrdotel, elinde havyar tabağıyla geçti yanımızdan. Duvarlarda çoktan beri görülmeyen konser afişleri vardı (Stravinski, Rahmaninov, Braylovski, Bruno Walter), opera giysileri içinde şarkıcı ve bilmediğim bir kıyafet içinde ama ünlü oldukları belli olan virtüöz fotoğrafları vardı.

"Endişeliydi, çok endişeliydi... Her zamanki gibi telefon etti bu sabah sana... Artık gelmeyeceğini düşünüyorduk..."

"İyi akşamlar Sonya. Michel Floain, bir dost... Madam Sonya Towarski..."

Ellerimizi tuttu.

"Lidya'nın bir dostu? Ah ne kadar sevindim!"

"Caracas'ta tanıştık," dedim.

"Sonya, şunu söyleyeyim ki oldukça sarhoş kendisi."

"Ama insan içmeli, içmeli, içmesi gerekir, yaşamalı insan! Mutlu olmalı! Bizler Rusya'da 'Kadehin hep dolu olsun!' deriz."

"*Piroşki,*" dedim. "*Ay da troyka! Volga, Volga! Oçi ciornya! Kulebyak!*"

Yaşlı kadın kendinden geçmişti.

"Ama Rusça konuşuyor! Rus musunuz siz yoksa! Yok, yok, inkâr etmeyin! Hemen bir şeyler hissettim!.. *Rodnoye!*"

"Nasıl?"

"*Rodnoye!* Bizden bir şey!.. Lidya... Rus o!"

"Allah kahretsin," dedi Lidya.

"Artık Paris'te hemen hemen hiç Rus yok," dedi yaşlı kadın. "1943'te hepsi sürüldü, biliyorsunuz, bu sürgünden sonra... Kış Vélodromu!* Kocam dönmedi. Hadi ıslayalım bunu. Lidoçka, onu getirmekle çok iyi ettin... Birlikte mutlu olacağınıza inanıyorum..."

Lidya'nın titrediğini gördüm. Hiçbir şey anlamıyordum ve gönlümce tadını çıkarıyordum olayların.

"Yeter Sonya. Oğlunuzu çaldım, biliyorum. Ama yüce Tanrı onu size geri verdi. Anaların bir yüce Tanrısı vardır. Şansınız varmış."

Yaşlı kadın iyilik ışıkları saçıyordu.

"Nasıl böyle konuşabiliyorsun Lidya? Yapmaman gerekir, böyle yapmamak..."

Bana açıklama yaptı:

"Biz Yahudiyiz, biliyorsunuz."

Eğildim.

---

*) Bisiklet pisti. (ç.n.)

"Memnun oldum."

Bir stereo yayın mı dinliyorduk, yoksa canlı olaylar mı yaşıyorduk, diye sordum kendi kendime. Balalayka, gitar, keman. Seviyorum.

"Böyle konuşmamak gerekir, Lidoçka. Tanrı iyidir. Kalplerimizi görür o. Tanrı adildir... Bağışlayın onu, çok mutsuz..."

"Zararı yok," diyerek yatıştırdım onu. "Ben burada kimliksizim."

Lidya hafif isterik bir biçimde güldü. Yukarılarda geziniyordum.

"Gelin, sizi dostlarımla tanıştıracağım. Çocuğumun yaşgünü. Verin mantonuzu... Her ikiniz de, geldiğiniz için çok mutluyum."

"Sonya yenilmez, baş edilemez bir insan," dedi Lidya.

Çantamın yanımda olmadığını fark ettim.

"Ne oldu, bir şey unutmayı mı başardınız?" dedi Lidya.

Duvarlara baktığınızda bütün Kutsal Rusya'yı görüyordunuz: Chagall'in bir hahamı, bir ikona koleksiyonu, Tolstoy ve Puşkin'in portreleri, çapraz kamalarla Kafkas halıları. Şaşlik ve böf strogonof da eksik değildi, ama içeride olmalıydı bunlar.

Yaşlı kadın bakışlarımı izliyordu.

"Kocam Tiflis kökenliydi. Bakû petrolleri."

"Bolşevikler herşeyi aldılar," dedi Lidya.

İçeri girdik. Tıklım tıklım dolu, sıralanmış üç salon ve bir Arthur Rubinstein eksikti. Bütün yüzler tanıdık geliyordu bana, bunun sebebi belki de hepsinin çok yaşlı olmasıydı; tanıdığımı sandığım şey de o dönemin hep aynı ürünü veren üslûbuydu. Rus gömleği, çizme ve *şaravari*'si

giymiş üç genç memleket havaları çalıyordu. Yaşlı kadın beni birisiyle tanıştırırken her seferinde bir sır söyler gibi, "Lidya'nın bir dostu," diyordu ve Lidya ortada gizli bir kötülük varmış gibi dişlerini sıkıyordu. Çok sık müzikten ve özellikle de Braylovski, Piyatigorski ve Rostropoviç'ten söz ediliyordu. Ufak tefek kel bir bey beni başka birisine benzetti, tanıdı. Nikola'dan haber alıp almadığımı sordu ve ben kendisine bunun gitgide zorlaştığını söyledim.

"Evet," dedi başını sallayarak. "Çok değişti. Çok güç bir iş. Sizinle konuşurken kendim de..."

İç çekti ve biraz şampanya içti.

"Ve sonra herşey o kadar çabuk değişiyor ki," dedim.

Kolumu sıktı.

"Biliyorum, biliyorum, ama son sözü söyleyen her zaman sürekliliktir. Gerisi yalnızca geçip gidiyor. Şu anda ne yapıyorsunuz?"

"Geçmesini bekliyorum, hepsi bu."

"Sizi çok iyi anlıyorum. Gerçek yetenekler için hiç bu kadar zor bir dönem olmadı."

"Şimdi hükmünü süren basitlik."

"Çok doğru."

"Artık ölçüt diye bir şey kalmadı," dedim.

"Ama gelecek o günler. Sanat her zaman beklemesini bilmiştir."

"Senyor Galba'yı tanır mısınız?"

"İtiraf edeyim ki... Galba?"

"Galba."

"Soyut mu?"

"Hayır, süsleme. Yaşam ve ölüme çok kişisel bir bakış. Biraz vahşi, biraz kaba, ama..."

Düşündü.

"Surata bir yumruk sanatını pek sevmiyorum. Duyarlılığı öldüren herşeyden nefret ediyorum."

"Ben aynı fikirde değilim. Kimi zaman duyarlılığı öldürmek yaşamsal bir sorundur."

Garsonu kolundan tutarak ve boş bardakları tepsiye koyarak arka arkaya üç viski yuvarladım. Sonya beni bir topluluktan başka bir topluluğa sürüklüyordu.

"Gelin Mişenka, geliniz..."

Böylesine sürekli bir gülümseme görmemiştim hiç ve kendi kendime uyurken de gülüp gülmediğimi soruyordum.

"Lidoçka'yı çoktan beri mi tanıyorsunuz?"

"Oh, yüzyıllardan beri!"

Kolumu sıktı.

"O kadar mutluyum ki..."

"Sizi mutlu eden şey nedir tam olarak, madam?"

"Bana Sonya'yı çağırın."

"Niçin mutlusunuz, Sonya? Patavatsızlık etmek istemiyorum, ama mutlu olmak için belki de benim bilmediğim sebepler vardır ve..."

Pırıl pırıl parlayan bir tür antipatiyle inceliyordu beni. Herşeyi siyah; gözleri, saçları, alnındaki kadife bant, boynundaki bağ, küpeleri, giysisi, yüzükleri ve payetli el çantası.

"Tanırsınız mutlaka..."

Yıllardan beri Pleyel'e adım atmamıştım ve çalan piyano muydu, arp mıydı, onu anlamaya çalışıyordum. Fırlak dişleriyle elimi ezdi ve alçak sesle Sonya'ya ertesi gün iki yüzüncü yıl için Amerika'ya döneceğini söyledi.

"Şalyapin'in öğrencisi mi?"

"Ah Mişenka, katı yürekli olmamak gerekir."

Kayıp Lidya'yı ararken iki viski daha içtim ve ciddi bir tavırla bana soğuk et ikram eden ve olağanüstü gözleri olan küçük bir kız gördüm. Havasızdı bulunduğumuz yer. Parlak ışıklar saçılıyordu çevreye. Bir Wagner trilojisi için Palais Garnier'ye gidiliyordu. Birisi Rolf Liebermann'ı iyi tanıyordu. Bir şey skandaldı. Bayreuth sola düşmüştü. Birisi artık kendisi değildi. Çok resim galerisi vardı. Berenson bunu görseydi mezarına geri dönerdi. Artık hiçbir yerde otel yoktu. Bütün operalar onu koparıyorlar. Biri bunu hep söylemişti. Ciddi bakışlı küçük kız çikolatalı pastayla geri gelmişti, Portekizli kapıcı kadının kızıydı bu. Sonya onu alnından öptü. Rusya'da kiliseler bu kadar insanı hiçbir zaman geri çevirmemişti. İlk ödülü hak etmiş olacaktı. Nureyev, Makarova, Bariçnikov. Birisi en büyüktü. Herşeyi beklemek gerekiyordu. Bu adı iyi belleyin, çok seyrek yanılırım. Salonun öbür ucundan işaretler yapan Lidya'yı fark ettim. Özür dileyerek ona ulaşmaya çalıştım. Artık mimarlık yok, Çin'i yöneten Mao'nun karısı, Metropolitan ve Scala iflasın eşiğinde.

"Peki, Michel iyi geldi mi size? Kendinizi daha az mı yalnız hissediyorsunuz?"

Biraz içmişti.

"Sonya'ya söz ettiniz mi? Size yüreğim olmadığını mı söylediler?"

"Merhametsiz bir gülüşü var."

Lidya tükenmiş gözüküyordu. Gözlerinin çevresi bütünüyle gölgelenmişti. Ama parlak goril bu mağaralara kadar gelemiyordu.

"Artık yapamıyorum. Evet, benim sıram. Size rastlamamış olsaydım ne yapacağımı bilemiyordum. Artık yaşamak için hiçbir istek duymuyorum."

"Bu en eski yaşama biçimi."

"Sizi buraya getirtmek zorunda kalmayacaktım."

"Niçin? Vakit geçirtiyor."

"...Ama burada olmak için söz vermiştim. Sonya çok azimli bir kadındır. Herşeyi kesinlikle yutmaktan yana. Coşkuyla, çünkü yiyeceği sunan Tanrı. Hayatında o kadar çok mutsuz oldu ki artık ançak mutlu olabilir. Ve sonra... Biz Yahudiyiz, biliyorsunuz, uzun, çok uzun zamandan beri... Bir an gelir ki zafer kazanılmıştır..."

Bir garson bir kuru pasta tabağı tuttu bize. Bir romlu hamur tatlısı aldım.

"Yarın sizinle birlikte geleceğim eğer isterseniz. Alain'i göreceksiniz ve niçin size askıntı olduğumu anlayacaksınız belki."

"Bana askıntı mı oldunuz? *Siz mi?*"

Gülmeyi de başardım.

"Evet, ben. Sokakta bana çarptığınızda ve bakıştığımızda... Ooo, biliyor musunuz nedir bu: İnsan bir kez umutsuzluğa düşünce herhangi bir şeye inanmaya hazırdır..."

"Yaşam her zaman savunur kendisini..."

"İyi ve sonra sizden çok uygun biçimde yüz çevirdim. Ama sizin taksi paranız yoktu, şaşırmıştınız ve yeniden bu anlamsız umut âm... Gücünüzün sonuna gelmiş, sıkışmış gibiydiniz..."

"Kısacası, büyük bir fırsat..."

"İnsanın kendisi yardıma muhtaçken, bir başkasma yardım edebilmesi olağanüstü bir şey... Size adımı ve ad-

resimi verdim, gittim, kendimi yatağa attım, ağladım ve... bekledim. Gelecek. Gelecek, gelmesini istiyorum. On yedi yaşındaki gibi. Beyaz saçlara, olgunluğa, deneyime, öğrenilen herşeye, yenilmiş tüm şamarlara, sonbahar yapraklarının mırıldandıklarına güvenmemek gerekir, yaşamın bizi gerçekten isteyerek getirdiği bir duruma kanmamak gerekir. Dokunulmamıştır, hep oradadır ve inanmaya devam eder. Geldiniz, ama ben olanaksızlık içinde kaldım. İyi bir eğitim dedikleri şeyden geçtim: Bizi engellerle çeviren şey. Onları devirmek için gerçekten çılgınca davranmak gerekir. Sizi dışarı attım. Bereket versin ki siz gerçekten umutsuz bir durumdaydınız ve geri döndünüz... Sizinle yattım."

Berbat bir yüzle güldü.

"...Oh, çok kötü, kalakalmış, yasakla engellenmiştim. Cinsel ilişkide bulunmak, düşünebiliyor musunuz... Kızım öldüğünden beri zamanımı mutlu olmaya hakkım olmadığını kanıtlamaya çalışmakla geçiriyorum. *Sizin* için yatmanın bir mazereti vardır, bir bağış, bir fedakârlık, neredeyse ahlâktır, ama *benim* için yatmak... Amanın! Ahlâk, yaşlı bir delidir. İnsanın tanımadığı biriyle cinsel ilişkide bulunması, nevrozdur. İsteriktir böyle bir insan. Soğukluk, ahlâk ve psikolojinin birlikte yatmasıdır. İnsan yaşama sebebini kaybedince, ama gene de yaşamaya çalışırsa, suçlu hisseder kendisini."

Birdenbire sustu; ürkmüş bir hali vardı.

"Tanrım, Michel, unutuyorum..."

"Ben de," dedim. "Ama çok iyi bu. Yannik uzaklaşmamı istiyordu. Caracas'tan biraz daha uzağa gittim ve işte herşey."

Bir zakuski tabağı daha geldi, ama kuru pastadan sonra geliyordu ve sertçe garsonun dikkatini çektim.

"Bu ne laubalilik böyle."

Omuzlarını kaldırdı.

"Ne bekliyordunuz siz? Bu bir Rus gecesi."

Yaşlı bir kadın ertesi gün Salzburg'a gideceğinden gelip Lidya'ya sarıldı. Sonya üç müzisyeni yanımıza kadar sürükledi ve bize *Kalinka* çaldılar. Ritmini ayakların verdiği dans dışında bir çigan müziğinden daha yürekler acısı bir şey olup olmadığını sorguyordum kendi kendime.

"Bunlar aslında Doğu Alman," diye fısıldadı kulağıma Sonya. Sevinç ve mutluluk doluydu. "Mitralyöz ateşi altında duvarı geçtiler. Bizim gibi göçmenler."

Onlara votka ikram etti. Prenses Golopupof tuvaletin nerede olduğunu sordu. Göğsünde bir köpek tutuyordu ve İtalyandı. Sonya kocasının üç kez herşeyini yitirdiğini söyledi. Çok büyük kümbeti olan yaşlı bir adam bana Keyserling'den, Coudenhove-Kalergi'den, Thomas Mann'dan söz etti. Alman Kültür Ataşesi bir gruptan ötekine gidiyor ve herkesi Alman Büyükelçiliği'ndeki bir resepsiyona davet ediyordu.

"Teşekkür ederim," dedim sıra bana gelince. "Ama yanılıyorsunuz. Ben Yahudi değilim."

Şaşırmış gibi gözüküyordu. Yalan söylediğimden kuşkulanmış gibi baktı bana ve Lidya çılgınca güldü. Çok özenli giyinmiş, papyonlu bir Fransız, burada hiç kimseyi tanımadığını ve opera müdürü olması nedeniyle davet edildiğini söyledi. Bir etajerde boyalı yumurta koleksiyonu vardı. Birisi sessizliğe davet etti ve Sonya bir telgraf okudu: Rubinstein özür diliyordu, gelememişti. Kendisi-

nin yaşgünü kutlandığı halde koca niçin burada değildi, bir türlü anlamıyordum. Belki daha hoş bir davetli topluluğunun bulunduğu bunun gibi başka salonlar da vardı. Başka sofralar, başka çigan müzikleri, başka eğlenceler, başka aynalar. Nasıl sevgilim, gidiyor musunuz yoksa? Gelin. Sizinle *mutlaka* tanıştırmalıyım. Sizi tanımak için *ölüyor*... Lidya'nın dudaklarına götürdüğü şampanya kadehini tuttum ve aldım.

"Niçin? Niçin siz ve ben değil? Benim de, benim de cesarete ihtiyacım var."

"Birkaç saat içinde gidiyoruz. Yapılması gereken işleriniz vardır mutlaka. Yeterince içtiniz."

"Kocam dün gene kendisini pencereden atmak istedi. Oysa yanından hiç ayrılmayan özel muhafızı var. Burada bir ahlâk sorunu çıkıyor ortaya: Pencereyi açık bırakmalı mı bırakmamalı mı? İnsan ne zaman acımasızdır: İlkeleri olduğunda mı? Yaşam hiçbir şeye ve hiç kimseye saygı göstermeyince yaşama saygı ne demek oluyor? Karar vermek hakkına sahip değilim... Çünkü gerçekten bilmiyordum artık, ölmesine yardım mı ediyordum, bunu onun için mi yapacaktım, yoksa kendim için mi?.."

Bir şişe şampanya almaya gittim ve sonunda kendimi ötekilere göre daha sakin hissettim. Yaşgünü kutlanırken kendisini pencereden atmak istediği için korunan bir koca, *ay da troyka*, gelininden tepeden tırnağa nefret eden mutlu ve neşeli bir anne, bir opera müdürü, başka bir kadının ölmesine yardım eden beyaz saçlı bir kadın, tadın bu pastadan Mişenka, kendi ellerimle yaptım, Opéra'yı kurtarmak gerek. Nice, bugün yaşlıların yaşamlarını yakınlarının yanında bitirmek istedikleri bir kent, her fırsat-

ta şaka yapıyorsunuz, düşünün bütün cesaretimi topladım ve por-nog-ra-fik bir film seyretmeye gittim, kaplıcalara inanmam, ama yapılacak güzel gezintiler vardır, şu zavallı Sonya, ne cesaret, demir bir irade. Lidya sırtını duvara dönmüştü, gözleri pırıl pırıldı, çok içmiştik, şişeyi ve bardakları yere koydum.

"Peki şimdi harekete geçebilirim, sanıyorum... Benimle kalın..."

Girişte vedalar, sahibini arayan bir kayıp manto, iki yanak üstüne öpücükler, telefonlaşmalar, mutlaka gelinler, kollarında tuttuğu bir giysi yığınının üstünden yalnızca koca gözleri görünen Portekizli küçük kız vardı. Koridor boyunca Lidya'nın peşinden gittim, vestiyerden gelenlerin geçişlerine engel olmamak için kibarca kenara çekiliyordum.

"Lidoçka... Bunun doğru olduğuna inanıyor musun..."

Oradaydı. İnci kolyesini çekiştirip duruyordu. Gülümsemesi donuklaşmıştı. Lidya'nınki zaten öyleydi: Hüzün müydü, kin miydi, öfke miydi, belli değildi: Koridorda seçim yapabilecek kadar yeterli ışık yoktu. Söylenebilecek olan, iki kadının birbirlerini çok iyi tanıdıklarıydı.

"Onu görmeye gelmediğim için eleştirdiniz beni, bu akşam burada bulunmam için ısrar ettiniz ve şimdi burada olduğum için..."

"Geç oldu. Alain bitti..."

Saati unutmuştum.

"Artık hemen hemen hiç uyumadığını biliyorsunuzdur..."

Sonya ışık saçıyordu.

"Öğleden sonra biraz uyudu. Yirmi dakika. Doktor Gabot çok memnun... Ama çok sinirli ve en iyisi..."

Lidya rahat gözükmek için mücadele ediyordu. Çocuk gibi konuşuyordu.

"Bir dostla birlikte olduğum için mi? Bununla ilgili olarak hiçbir zaman hiçbir şey bilmeyecek."

"Mişenka? Ama olmaz..."

"Bütün adları böyle Ruslaştırma biçiminiz çok komik..."

"Kimi zaman yaşamak için çok komiklik gerekir, Lidoçka... Çok tuhaflık. Hayır, sevgili Mişenka'mız yüzünden değil..."

Bakışı beni iyiliğe boğdu. Bu gerçekten nefret.

"...Tersine. Alain senin mutlu olmanı istiyor canım."

"Oh, yeter Sonya. Ve önce şunu sorayım, nereden biliyorsunuz? Söyledi mi size?"

"Onu tanıyorum, oğlumu tanıyorum."

"Ana yüreği, bilirim. Allah kahretsin, çok üzülüyorsunuz Sonya. Herkes biliyor, tapılacak bir kadınsınız."

Yaşlı kadın incileriyle oynayarak gülümsüyordu.

"Sana kızmıyorum, yavrum. Anlıyorum. Çok mutsuzsun."

"Burası büyük bağışlama evi. Tanrı bağışlanır, Almanlar bağışlanır, Ruslar bağışlanır, herşey bağışlanır. Bütün yıl *Yom Kippur*'dur..."

"Gelinim şanssız, Michel."

Beni Fransa'ya geri veriyordu.

"...Tanrı'ya inanmıyor. Geçinemiyor. Ya siz?"

Bir koridorda böyle bir şey beklemiyordum.

"Özür dilerim, Sonya, ama beni biraz hazırlıksız yakaladınız."

"Ah, siz de. Hazırlıksız. Ne yazık!"

Ceplerimi karıştırıyordum. Mutlaka bir şeyler kalmış olmalıydı bana.

"Hiç," dedim.

"Sarhoşsunuz, Mişenka."

Mişenka, yeniden başlamıştım.

"Ben İrlanda kökenliyim," dedim. "Bir Gal masalı vardır; Tanrı'nın şeytandan yer satın aldığını ve karşılığını da nakit... ödediğini anlatır. Hah hah ha!"

Kayıtsızlık.

"Özür dilerim," dedim, alçakgönüllü bir tavırla.

"Gelmeni istedim, Lidya, çünkü bu akşam sen burada olmasaydın dostlarımız çok şaşıracaklardı. Seni acımasızca yargılayacaklardı. Seni kalpsiz bir kadın olarak tanımalarını istemiyordum..."

"Bravo! İşte buradayız! Ve bu büyük ve güzel gülümsemeyi göreceksiniz, Michel..."

Yüce bir girişimde bulundum.

"Geceyi bir Rus gece kulübünde bitirseydik..."

"Seni hiçbir zaman eleştirmedim, Lidya. Hep savundum. Oğlumla evlendin."

"Cinayet!"

"Seni çok tutuyor."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Kimi zaman adını söylemeyi başarıyor. Çok doğal, çok kolay biçimde 'anne' diyor. Ve bu sabah elinde senin fotoğrafınla gördüm onu. Bizden niçin bu kadar nefret ettiğini bilmiyorum. Onun hatası değildi bu. Kazanın bütün tanıkları bu konuda hemfikir. Öyle sanıyorum ki ondan nefret etmenin tek sebebi, onu artık sevmemen."

Lidya gözlerini kapamıştı. Üstünde soluk gri bir elbise ve beyaz bir boyun kürkü vardı. İğreti duruyordu. O sırada bunu düşünmüyordum, ama şimdi onu daha iyi anım-

samak için düşünüyorum. Masum değilim: Unutmak için onu düşünüyorum. Zaten bütün bunlardan iz kalmayacak. Niçin peki bu kadar öfke, bu kadar gürültü patırtı?

"Hekimler çok iyimser. Sözcük oluşturmak için artık hemen hemen hiç güçlük çekmiyor, sözcükler düzensiz ve karmakarışık olsa da. Harfler çok cesaret verici, olağanüstü gelişmeler gösteriyor. Sesliler her zaman yerinde. Biraz daha sabır yavrum, bütün alfabeyi ezberleyecek. Mutlaka, kesin bu. Tanrı bizi terk etmeyecek."

Gitgide daha az anlıyordum; bu bir mutluluk ve rahatlıktı.

"Haraşo," dedim, çünkü bu bildiğim Rusça bir sözcüktü ve sözcük oturmuştu, çünkü herşey yolunda anlamına geliyordu. Şenliğin yapıldığı taraftan gelen bir gülüş işittim, ama bu ses bende çok yüksek bir kattan geliyormuş gibi bir izlenim uyandırdı. Bir ihtiyar, bir çıkışın peşine düştü. On dakikadır hiçbir şey içememiştim ve endişelenmeye başlıyordum: Her an ayılacağımı hissediyordum. Portekizli küçük kız geçti, gözlerini faltaşı gibi açmıştı, çünkü olsa olsa on yaşmdaydı ve görülecek çok şeyi vardı. Lidya'nın bir elinde simli küçük bir çanta, öbür elinde de siyah bir ağızlık bulunuyordu ve bu benim küçük bir kötülüğüm, hıncımdı. Rüzgâr, yazdığım plajda saçlarıyla oynuyor ve bu, beyaz yapraklardan yararlanan bir amdan başka bir şey değildir. Gelen bir garson Sonya'mn kulağma hiçbir şey kalmadığını fısıldadı. Sonya da artık bittiğini ve bunun hiç önemli olmadığını söyledi. Çigan *ay ay ay*'ları biraz daha sürdü, ama acı alay yoktu artık. Sıkılmış yumruklar yalnızca yumrukların güçsüzlüğünü belirtir ve cesaret denen şey de su gö-

türür bir şeydir, çünkü yaşamaya yardım eder. İki ayaklı kemanlar dua etmek için diz çöktüler ve özellikle duyarlı telleri olanlar stradivarius düzeyine yükseldiler. Paganini oradadır belki. Çok ince kemanlar elendiler, çünkü dayanıklılık da gerekli. Senyor Galba, eğitimin niteliğini yargılamak için meslektaşlarının arasma yerleşti, tanımadığımız başka bir uzmanın sağma oturdu. Gelecek olacak: Özveride bulunalım, özveride bulunalım. Yenilenler gelecekteki zaferleriyle kendilerinden geçerler. Ensem ağrıyordu, kuşkusuz yaym etkisiyle.

İki kadın birbirlerine hiç aldırmadan aym anda konuşuyorlardı: Yalnızca kişisel olduğundan belki de çok büyük bir üzüntü söz konusuydu.

"Gelecek hafta Amerika'ya gideceğiz. Orada mucizeler gerçekleştiriyorlar. Herşeyi denemeliyiz. Umutla yaşanıyor."

"Özellikle basmakalıp şeylerle yaşanıyor."

"Mücadeleye ve bütün gücümüzle inanmaya devam etmeliyiz. Kendimizi umutsuzluğa koyverme hakkına sahip değiliz..."

Opera müdürü özür dileyerek geçti, ya paltosunu ya kapıyı şaşırmıştı. Sonya bana döndü:

"Kocamı yitireli otuz üç yıl oldu, Michel. Anısını yüceltmemiş olsaydım uzun süredir ölmüş olacaktım. İyi bir yaşam sürüyorum. Arabam, şoförüm ve mücevherlerim var. Maddi açıdan rahat olmasını istiyorum onun. En büyük kaygısı, benim güvenlik içinde olmamdı. Tapardı bana. Bu yaşta beni böyle görmek size tuhaf gelebilir..."

"Yok canım, hiç ilgisi yok," dedim çok hızlı bir biçimde. Beni yalan söylerken yakalamışçasma...

"Gençliğimde güzeldim. Çok sevdi beni. Mezar yok, nereye gideceğimi bilemiyorum. Mücevherlere, şoföre ihtiyacım yok, ilgilendirmiyor beni, Michel. Bu, onun içindir. Herşeyin onun istediği gibi olmasını istiyorum. Bu onun isteği, anısı, kaygısı. Lidya bunu anlayamaz, çünkü bugün yaşamak için bir sebep yok. Öylesine hiçbir şeysiz yaşanıyor."

Lidya bir glayöl vazosundaki sigarayı öfkeyle eziyordu.

"Kemanların uzun hıçkırıkları bıkkınlık verdi," dedi.

Koridorda birkaç hızlı adım attı, bir kapıyı açtı ve beni bekledi. Sonya'ya endişeli bir bakış attım. Bu kocadan ve apartmanın dibinde gizlenmiş ve alfabeyi öğrenen oğlundan müthiş korkuyordum. Senyor Galba'nın abarttığını ve eğlencenin de bir sınırı olması gerektiğini düşünüyordum.

Sonya kolumu tuttu.

"Ne yaparsınız, öyle işte, bu kadın müthiş, sert değil de... azgın. Evet, tamam, azgın. Girin Mişenka. Evinizdeymiş gibi rahat edin."

YEDİ

Böyle bir dekor değişikliği beklemiyordum: Rus etli böreklerinden hiç iz kalmamıştı. Herşeyin bir abajurun mavilikleriyle gizlenmiş gibi gözüktüğü çok sade bir kütüphane. Camların arkasında Proust ve tüm Pléiade'ın kokusu hissediliyordu. Biraz hayalci, her zaman boş İngiliz koltukları vardı. Burada çok okunmuş, pipo içilmiş ve bilgece sözler edilmişti. Duvarların kitaplardan arta kalan bölümlerindeki uzamda yumuşak ellerin tuttuğu iki sakin ve beyaz mask vardı. Çok eski bir masanın üstünde bir buket çiçek, halka profilinin en iyi yanını gösteren eski bir soytarı gibi okyanuslarını gösteren bir yerküre bulunuyordu. Lidya saçları, yüzü, giysisi ve sımsıkı kürküyle ha-

reketsizdi. Yenilmez gülümsemesiyle siyah kehribar yaşlı kadın. Tükenmeyi çok istemiştim: Duyarlılığın sonunu umuyordum, ama ancak saplantıya ulaşabiliyordum; tuhaflık izlenimi gerçeğin korkutucu yanını belirginleştiriyordu; acımasız bir içkinlikle çevriliydim; bunalım bütün savunma girişimlerimi bozuyordu. Gizlenmek olanaksızdı. Karşı koymak, ölüme göz yummak, hayatta tutmak için sevmek gerekiyordu. Martılar ve kargalar, bağırmalar, feryatlar, son anlar, Bretagne'da bir plaj. Alnın dudaklarımda, kadının ışığı, başka birçok kalkan gibi düşmemek için mücadele eden ağır kirpikler.

Odanın ortasındaki divanda ayak ayak üstüne atmış bir adam oturuyordu. Çizgilerindeki aşırı incelik ve düzenlilik nedeniyle yüzünün biraz kişilikten yoksun olmasına karşın hiç tartışmasız çok güzel bir adamdı; hakkını vermek gerekir. Özenle ayrılmış saçları ona bir jön prömiye havası vermişti. Bu adamda birçok yapaylık vardı, ama bu özelliği, yüzündeki kibarlık ve tatlılık ifadesiyle ortadan kalkıyordu ve sürekli herşeye karşı nezaket gösteriyormuş gibi görünüyordu. Kırk yaşlarında olmalıydı; hem beğenilmek, hem de bundan özür dilemek alışkanlığına sahip olduğu hissediliyordu. Bununla birlikte, bakışındaki tuhaflık gözümden kaçmadı; ilginç bir pırıltısızlıkla eskilerin 'kadife bakışlar' dedikleri şey olmaktan kaçıyordu bu bakışlar. Metal düğmeli deniz mavisi blazer bir ceketi ve özenle ütülenmiş flanel bir pantolonu vardı. Siyah ayakkabıları pırıl pırıldı. Yakası açıktı. Mavi Ascot kravatı, beyaz gömleği vardı. Kusursuz giyinmişti. Giyiminde hiçbir şey olmayan, ama bir moda gravürüne benzeyen insanlardandı. Hiç kımıldamadan duruyor ve önüne bakıyordu, bize hiç dikkat etmiyordu.

Perdelerin yanındaki bir koltukta, blucinli, fanilalı, pazulu, basketbol ayakkabıları olan atletik bir adam, bir resimli roman dergisi okuyordu.

"İyi akşamlar, Alain."

Adam sesin kendisine ulaşması için bir zaman gerekiyormuş gibi bir an bekledi, sonra sertçe kalktı. Bir eli blazerinin cebindeydi ve kutsal bir yakışıklılığı vardı.

"Kocam Alain Towarski... Michel Folain, bir dost..."

Towarski dikkatle dinleyerek bir an bekledi, sonra bir ayağını katladı, dizi havada kaldı ve görünür hiçbir sebep olmadan bir an böyle durdu.

"Lokma tatlı çiş çiş bitti," dedi ve yerdeki halıya doğru sevimli bir hareket yaptı, beni oturmaya davet eder gibiydi.

"Teşekkür ederim," dedim, çünkü bundan bir kötülük gelemezdi.

Koruma *Rikiki*'yi bir sehpanın üstüne bırakmış ve kalkmıştı.

"Küçük başparmak ölü Tanrı herif tak tak?" diye sordu Towarski.

Çevreme bir göz attım, içecek hiçbir şey yoktu.

"Muhafız kaçtı saldırdı pilav ve kuskus agaga," dedi Towarski. "La bebin, inan. Polygone de Vincennes?"

Hiç kuşkusuz gevezenin biriydi.

"Papatiya orda orda hipogram ve kurbağa. Gizli gizli, ama vinç pşa pşa... pşi pşi... pupet..."

Sabrım taşmıştı, çok pis bir gece geçireceğimi sanıyordum, ama böyle bir eğlenceye de ihtiyacım yoktu.

"Zip-zip," dedim. "Puet puet. Apsia psia."

Towarski çok mutlu gözüktü.

"Kurşun aletim Montaigu'yü vurdu," diye bilgi verdi bana. "Klarnet kemik ve ru ba ba ba ba."

Sonya mutluydu.

"Görüyorsun Lidoçka, Alain şimdi sözcükleri tam olarak, çok tutarlı bir biçimde telaffuz ediyor..."

"Perret çocuğu baş," dedi Towarski. "Şabigo abes şapi..."

"Birlikte La Fontaine'in fabllarını öğreniyoruz," diye açıklamada bulundu Sonya. "Çok iyi bir alıştırma oluyor bu."

"Biyono de Karpat klapak ağızle..."

Allah kahretsin, belki de şairdir bu adam, dedim içimden. Modernleri pek iyi bilmiyordum. Eluard'da kalmıştım. Lidya'nın ağladığını çok iyi görüyordum, yeterince duygulandırıcı olmalıydı bu o halde. Ama ben ağlamayı bilmiyorum ve sonra öyle anlar vardır ki nefret duyabilir, boynunu koparabilir ve daha çabuk gebermesi için onu gülmeye zorlayabilirim. Gülme bazen nefretin öldürme biçimidir. Towarski'yle hiçbir işim yoktu benim. Gerekli herşey vardı bende. Herşeyim vardı. *Clapsy's*, pasodoble, eğitim, iki ayaklı stradivariuslar, telli çalgılar, gına gelmişti artık. Belki bir stradivarius değildim ve Beyrut'ta daha iyi yapılıyordu, ama bendeki herşeyi çekip almışlardı. Towarski'yi daha ilk sözcüklerinden tanımıştım. Wernicke'nin ağır jargonafazisi, biliyordum bunu. Uçağıyla düşen bir dostum vardı ve iki yıldır anlaşılmayan bir dille konuşuyordu. Beynin bir bölümü tahrip olur ve bütün dilin denetimi yitirilir. Sözcükler rastgele, şans eseri oluşur. İnsan ne düşündüğünü bilir, ama söylediğini bilmez artık. Yol-

dan çıkmış sözcükler keyiflerine göre bir şeyler yapmaya çalışırlar. Ama ne olduğu bilinmez. Açıklamalarını yapmak için zaman gerekir. Çünkü düşünce temiz, net, normaldir. Kurallara uygun sesbirimlerle oluşamaz, hepsi bu. Sözcükler kırılır, bozulur, bükülür, tersine oluşur, tümceleri havada bırakır, bellerini kırar, artık hiçbir şey söylemek istemezler, ne olursa olsun. Hatta bununla bir ideoloji bile oluşturulabilir. Yeni bir diyalektik. Nihayet dili düşünceden bağımsız hale getirmek. Yüz milyon anlamsız sözcük kullanmak. Ve bu iş farkında olmadan ve kesinlikle konuşma ishaliyle birlikte gider, anlaşılmaz şeyler söylemeden edemez insan, çünkü bütün frenler patlamıştır, denetim diye bir şey yoktur artık.

"Şefler bana tosluyor, ama sıralar orta," dedi sevimli bir biçimde Towarski.

"Teşekkürler, sigara kullanmıyorum."

"Michel!"

"Meşru müdafaa, Lidya. Beni buraya dünya şampiyonu olmadığımı yüzüme vurmak için getirdiniz, ama gene de idare ediyorum durumu. Beyrut, işkence ve açlıktan ölen çocuklar da var, ama sizi temin ederim ki bu avuntulara ihtiyacım yok benim. Şunu da bilmeniz gerekir ki bütün zincirler biyolojik değildir, bazıları bizim eserimizdir ve kırılabilir."

"Genel sözlere sığınmak her zaman daha kolaydır," dedi Lidya.

Towarski üç kez çevresinde döndü. Sonra iyice eğildi, yeniden doğruldu, bir ayağını arkaya büktü, sonra ötekini. Kolları keyfi hareketler yapıyordu. Dört ayak üstünde durdu. Muhafızı kalkmasına yardım etti.

İyi direniyordum. Senyor Galba ya da bizim eğitim üstatlarımızdan biri, burada hiçbir özgün buluşuyla övünemezdi. *Clapsy's*'te alkış ve coşkuyu bununla sağlayamazdı. Klasik bir numaraydı bu. Ağır afazide hasta hiçbir zaman amacına uygun hareketleri yapamaz. Alışılagelmiş eşyaları kullanma anlayışını yitirir ve böylece saçma hareketler yapar.

"Cadaloz bizon kemiğimi okşuyor," dedi Towarski. "Köpük tütün küçük baba, ama bazen ayı bit..."

"Evet, ama benim Zuhaf askerlerimde onlardan bol bol var," diye karşılık verdim.

Sonya mutluydu.

"Alain ses birimleri her geçen gün daha iyi telâffuz ediyor," dedi. "Hocası Tourian çok umutlu."

"Ah, susun, Sonya, susun..."

Özellikle dayanılmaz olan Towarski'nin güzelliğiydi. Çizgilerin inceliği, duyarlılık, çekicilik. Belirgin bir farklılık, yakışıklılık, bir Oxford havası. İyi bir eğitim görmüş olmalıydı. Ya bu kibarlık, incelik ifadesi. Gerçekten çok yüksek bir niteliğin aracıydı bu. Yürek parçalayıcı şeyler çıkıyordu bundan. Şimdi cansız bakışı anlayabiliyordum. Bakışları da etkilenmiş olmalıydı.

"Bakın," dedim onlara, "ben inançlı bir insan değilim: Tanrı-maymunların ön tasarılarda bulunduklarına inanmıyorum. Bunun için hayvanat bahçesine gidip onların soyundan gelenleri kafeste görmek ve onların herhangi bir şey olduklarını anlamak yeterlidir. Ve sonra zaman zaman muz vardır. Bizi devam etmeye cesaretlendirmek için küçük bir şey atarlar."

"Küçük köpek yavrusu çıplak ense ve solo solo?"

Diyalog kurmayı yeğliyordum. İletişimsizlik yetmişti.

"Solo, solo," dedim. "Ve hatta solo."

Lidya öfkeyle bana döndü:

"Michel, lütfen."

Birikmiş ve alkolle karışmış öfke, güçsüzlük ve umutsuzluk birdenbire kafama sıçradı. Kanserin yeryüzünden silineceğini ve etimize batırdıkları bütün çürük dişleri bir bir söküp atacağımızı biliyordum, ama şimdilik hâlâ yenik durumdaydım ve sesim ancak tozu etkileyebiliyordu.

"Tracaja la moukere, Travaja bono!" diye bağırdım. "Ayaklarını çorba kâsesine koy, sıcak olup olmadığını söyleyeceksin bana! Jawohl Hitler, gulag, Médor! Özür dilerim, ama şu anda verebileceklerimin tümü bu!"

Towarski çok yakından ilgilenmiş gibiydi. Belki de bilmem hangi acı rastlantıyla ona kadar ulaşabilmiştim. Rastlantı kimi zaman gerçek bir boktur.

"Mikro toto aşkı didya? Aşkı didya? Riria sen sev?"

Gözlerimi kapadım. *"Aşkım Lidya,"* ve *"Lidya, seni seviyorum,"* demek istiyordu. Hiçbir kuşku yoktu bu konuda. Cinayetin büyüklüğü konusunda hiçbir kuşku yoktu. Otantik bir stradivarius'tu ve onunla çılgın gibi eğlenen bir Paganini pisliği vardı. Lidya'nın alaycı sesini duydum.

"Şimdi biraz daha iyisin, değil mi Michel? Kendinizi daha az şey... hissediyorsunuz, değil mi?"

Karnım ağrıyordu.

"Didya, sen sevorum..."

Didya sen sevorum. İrade "Lidya seni seviyorum"un çevresinde dolamyordu ve tutunamıyordu.

Alain Towarski susmuştu. Gözlerimi kaldırdım. Yanında divanın üstünde bazı Jules Verne ciltleri duruyordu. *Olağanüstü Yolculuklar*'ın güzel kırmızı koleksiyonundan bazı ciltler. Oysa kör gibiydi. İhtiyarın, oğlunun yanına oturup yüksek sesle okuması gerekiyordu. Kadının okuduklarını anlayamazdı: Kelimeler bozuk biçimde geliyordu. Önemi yoktu, gene de ona yüksek sesle *Olağanüstü Yolculuklar*'ı okuyordu.

"Tino Rossi," dedim. "Mandolinde Camus, gitarda Dostoyevski ve davulda Dante."

Onlara sırtımı döndüm ve büyük bir ağırbaşlılıkla çekildim. Salonda yalnızca gidebilecek gücü olmayan çok yaşlı birkaç davetli kalmıştı. Kalanların arasmda büfeye vardım.

"Bir Spartacus eksik," dedim garsona.

"Evet, hepsini içtiler. Ama bir şişe şnaps ayırdım bir kenara."

Bir bardak doldurdu bana, ama ben şişeyi kaptım. Herşey bir yana saat sabahın üçüydü.

"Özel sektörü kaldırmak gerekir," dedim.

"O tür bir kurum değil burası, bayım."

"Mutsuzluğun özel sektörünü kaldırmak gerekir. Yaşasın Çin. Sekiz yüz milyon olunca fark etmiyor. Yalnızca sayısal bir patlama yapmak gerekiyor."

Garsona bir kadeh doldurdum.

"İçin," dedim. "Kardeşlik bu. Sömürü, sınıf mücadelesi, proletarya diktatörlüğü bitti. Yukarıdakilerin çok hoşlarına gidiyor bu. Bir demir ökçe, gladyatörler mücadelesi ve geri kalanlar bir süre sonra aldatılmıştır. Sağlığınıza."

Gençti, neşeli ve masum bir yüzü vardı. Tabii, daha yirmi yaşındaydı ve bekleyebilirdi.

"Bakın," dedim ona. "Aradan geçebilirsiniz. Kurban seçimi diye bir şey yoktur. Rastlantıdır bu. Mutlu Çingenelere de rastladım ben. Yoğurt yiyerek yüz yirmi yaşına kadar yaşayan Gürcüler de var. Yoğurt, dostum, herşey yoğurtta. Yeterince yoğurt yemiyoruz, bütün mesele bu."

Gülüyordu. Bana sarhoş muamelesi yapıyordu. Gençlikte bilinmez.

Vestiyere gittim, yağmurluğumu ve şapkamı aldım. Hiçbir eksiğim yoktu artık. Ha evet, çantam. Ama onu yeniden bulmayı umut edebilirdim. Kendimi daha iyi hissettim. Koridorda sezgiyle, Lidya'yı bekledim. Herşey bir yana kocasıydı. Birbirlerine söyleyecekleri vardı. Güldüm. Ceplerimi karıştırıp sigara aradım, ama iki yıl önce sigarayı bırakmıştım. Yannik çok önem veriyordu buna, kanser yaptığını söylüyordu. Girişte iki kadın yanıma geldiklerinde ben hâlâ gülüyordum. Yorgunluk sinirlerimden gizli kaynakları çekerek bana çok yardımcı oluyordu ve birdenbire bedenime, kanıma, içimde sessiz bir şarkı gibi yükselen bir güven ve kesinlik dalgası geldi. Enayi değildim. Biliyordum ki bu yalnızca beni devam etmeye cesaretlendirmek için ikinci nefesti. Devam edeceğim. Hepimiz yenilmek için doğduğumuzu biliriz, ama gene biliriz ki hiçbir şey hiçbir zaman bizi yenmeyi başaramamıştır ve başaramayacaktır. Bir başkası, ama hiç önemi yoktu bunun, başka bir yerde ve bilmem hangi gelecekte, ama demirler kırılacaktır ve geleceğin çizgisini biz avuçlarımızla kendimiz çizeceğiz.

Lidya gözyaşları içinde geliyordu. Sonya duygulu ve sevecen bir tavır içinde kolunu tutmuştu.

"Bağışlayın onu, Michel. Lidya... ve siz, hiç kuşkusuz alışkanlığınız yoktur. Bugün herkes mutlu olmayı istiyor... Yahudiler bile! Biz yaşlılar, öğrendik ki..."

Lidya bana biraz ani gibi gelen bir hareketle kolunu kurtardı. Eskilere saygısı yoktu.

"Doğru Sonya, öğrendiniz. Acı sizin bir ikinci doğanız oldu. Bunu o kadar iyi anladınız ki. Yaşama sebebine sahip olmanız için bu gerekli size. Sizin oğlunuzu aldım ve on yıl mutlu oldu. Bir günah. Şimdi mutsuzluk size geri verildi. Olaylar düzene girdi. Niçin yaşadığınızı biliyorsunuz: cesareti kanıtlamak için. Hayranlık uyandırıyor. Şimdi mutsuzluk haklarını geri aldı. Ailemiz bir hiç uğruna katledilmedi."

"Dinlemeyin söylediklerini, Michel. Bizim gördüğümüzü, yaşlıların gördüklerini görmedi o. Bugün herkes mutluluk istiyor. Bu onlara geçecek."

"Bana inanırsanız, acı çekin, yarını beklemeyin, yaşamın gözyaşlarını bugünden toplayın... Ona yüksek sesle Jules Verne okuduğunu biliyorsunuz, bu..."

"Lidya, çünkü daha kötüsünden korkuyordum," dedim.

Sonya ışık saçıyordu.

"Jules Verne'i çok seviyordu küçükken. Okuduklarıma ilgisiz. Sözcükleri iyi anlayamıyor. Ama sesimi duyuyor."

"Çok şanslısınız, Sonya. Oğlunuzu çaldım, ama yaşam onu size geri verdi. Bir araba kazası sayesinde. Bir adalet var. Ben kızımı yitirdim, ama siz çocuğunuzu kazandınız..."

"Hayır, hayır, yeter," dedim. "Ne de olsa Fransa'dayız."

"Lidya kötü değil. Ama mutsuz olmaya alışmamış."

"Evet, ben kötü bir Yahudiyim. Biliyor musunuz, Sonya, İsrail'e adım atmayagörün, ya müzeye koyarlar sizi ya da dışarı atarlar."

"Anlayamaz, Michel. O bir asi."

"Duyuyor musunuz onu? Bir asi. Hakaretlerin en kötüsü. Gerçekten olağanüstü. Kabullenme, teslimiyet, boyun eğme. Yahudilerin Hıristiyan olmadıklarını söyleyen kim? Buradan gidelim. Eğer mutlu olursam, Sonya, iyileşmek için Lourdes'a hacca gitmeye söz veriyorum size..."

Yaşlı kadın uzun süre ellerimi bırakmadı.

"Allahaısmarladık Mişenka, allahaısmarladık... Ona iyi bakın..."

Sıkıca kolumdan tuttu ve kendimi dışarıda buluncaya kadar bırakmadı.

SEKİZ

Arabada gözleri kapalı, yüzü sakindi. Başı özellikle bu iş için düzenlenmiş dayamaya yaslanmıştı. Görünmeyen bakıcılar çevremizde dört dönerken sessizce bekledi. Dünya şampiyonlarmm üzerine titreyen bu bakıcılar kalplerinin sesini dinler, adımlarını yönlendirir, dualarını ederler, ön camı kurularlar, depoyu doldururlar, iyi yolculuklar dilerler.

"Biraz çekilmez oldum tabii ki, ama kendimi daha iyi hissediyorum. Caracas nerede? Bana Bangkok'ta Göçmenlere Yardım Örgütü'nde de bir görev önerildi. Beni aşar, biliyorum. Hangi andan başlayarak mutsuz bir kadın olmaktan çıkıp orospu olur insan?"

"Bunu bizim opera müdürüne sormak gerekir, Lidya."

"Aşktan hiçbir şey anlamıyorum."

"Çünkü aşk herşeyi anlar, herşeyi cevaplar, herşeyi çözümler ve herşeyi ona bırakmak gerekir. Ulaşım araçlarını değiştirmek için bir abonman, portakal rengi bir kart almak yeter."

"On yıl gerçekten sevdim onu. Sevgim bitince, kendisini daha fazla sevmeyi denedim. Anlamanız gerekir bunu."

"Suçluluk. Utanıyorsun, kabul etmek istemiyorsun. Mücadele ediyorsun. İnsan daha az sevdikçe daha çok sevmeyi deniyor. Bazen öylesine çaba harcıyorsun ki boğuluyorsun. Zaten yukarıdakilerin hoşuna giden de başarı ya da başarısızlıklarımız değil, çabalarımızın güzelliğidir. Arı sütünü denediniz mi? İnsanı güçlendiriyor galiba."

"Bir aşkın bitebileceğini anlayamıyorum."

"Evet, bütün kurumun gözden düşmesine benziyor bu."

"Kimi zaman da bitmiştir, ama insan alışkanlıktan fark etmeyebilir."

Durdu ve dehşetle baktı bana.

"Saat kaç?"

"Vaktimiz çok."

"Alain hastaneden çıktığında, denedim. Birlikte yaşamayı sürdürdük. Jargonafaziye yakalanmıştı ve anlaşmak imkânsızdı."

"Ama bu işleri kolaylaştırmaz mıydı?"

"Bu sizde artık alaycılık değil, Michel, bu... ölüm."

"Evet. Her çareye başvuruyorum."

"Ve çenesi korkunç biçimde düşmüştü, çünkü ağır afazi olaylarmda dilin zihinsel bağı yıkılmıştır, bu hastalığa tutulmuş olanlar durmadan anlaşılmaz şeyler söylerler...

Ve insan birini sırf artık sevmediği için felâket içinde bırakamaz... Ama artık sevmediği *için* onun yanında kalmalı mıdır insan?"

"Psikolojiye bir son vermek gerekiyor, Lidya. Uzun zamandan beri afişte. Programı değiştirin. Yönetimle konuşacağım."

"Ona duyduğum sevginin kazadan önce bitmiş olduğunu iddia ederek kurnazca bir bahane mi uyduruyordum acaba, diye de soruyordum kendi kendime... Gerçekten korkunçtu. Bir insanı sevmemek ve onu sırf çok... farklı... olduğun için bırakmak. Güzel mi?"

"Oh, bu bir güzellik yarışması, hiç kuşku yok."

"Değişmişti. Başka biri olmuştu."

"Ödeyiniz!"

"Bir bahanem vardı aslında: Masumiyet içinde de olsa küçük kızımın ölümünden sorumluydu... Ve bu da, sırtına yüklediğim bu sorumluluk da onu bırakmam için fazladan bir gerekçe değil miydi?"

"Psikoloji her tür olasılık bakımından zengindir. Yok edilemez kombinezonlar. Aldatmaya izin vardır. Eklemek, çıkarmak ve parçalarla doldurmaya izin vardır. Bütün atılımlar kabul edilir ve insan her zaman kendi kendisine karşı oynar. Çünkü her ne kadar parçalar ve kombinezonlar sonsuzsa da, tek bir kraliçe vardır: suçluluk. Ne var ki psikoloji olmasa, hayvanlaşırdık. Hayvanlar eğlenmelidir. Francis Jammes diye bir şair vardır, çok güzel bir şiir bırakmıştır bize. Adı: *Cennete eşeklerle gitmek.*"

Gözlerinde biraz dostça bir sevinç parıltısı görüldü.

"Sonunda başaracaksınız, Michel. Bana sözünü ettiğiniz *Clapsy's*'teki şu cambaz gibi. O kadar başarılı bir bi-

çimde ve öfkeyle eğilip bükülüyorsunuz ki bir yumruk şeklinde çöreklenip kendinizi bu şapka kutusuna sokmayı başaracaksınız sonunda."

"Ama ne de olsa insan hayatta bir şeyler yapmalı, Allah kahretsin!"

"Bütün bu haykırışlar neye yarıyor, Michel?"

"Haykırmalar her zaman insanın en yüksek makamları olmuştur. Bütün insanlık hâlâ anlaşılmaz şeyler söylemekten başka bir şey yapmıyor; tutarlı ve kardeşçe bir dil bulamıyor. Ama hiç değilse dünyanın bir ucundan öteki ucuna bağırıyor ve çıkardığı sesler de eksiksiz biçimde anlaşılıyor. Acıma olacağını söylemiyorum, Lidya. Vahşet son bulacak ve cezalar affedilecek demiyorum. Bir gün bir Spartacus gelecek mi, kölelik son bulacak mı, bilemiyorum; bildiğim, aramızda çok ünlü zincir kırıcıların bulunduğudur. Fleming enfeksiyonu, Salk çocuk felcini yendi, tüberküloz mat edildi ve inanıyorum ki kanser de son saltanat günlerini yaşamakta. Zayıflıktan ölüyoruz ve bu bütün umutlara olanak sağlıyor. Zayıflık her zaman hayalle yaşadı. Güç hiçbir zaman bir şey icat etmedi, çünkü kendi kendine yeterli olduğuna inanıyordu. Dehaya sahip olan hep zayıflık olmuştur. İnsan, ateşi ağızlarına soktuğunda, karanlıklar huysuzluk etmek zorunda kaldılar. Ne yaptı karanlıklar? Babaya yakınmak için kaçtılar. Hayır, bu bir barbar şarkısı değil. Böyle mırıldanan yalnızca zayıflık ve ben inanıyorum zayıflığa. Şu anda bile bir yerlerde, bir laboratuvarda mücadele eden ve bize zafer kazandıracak olan bir zayıf vardır. İnsanlık, yazgısının çizgisini avucuna laboratuvarlarda çiziyor. İnsan Hakları Bildirgesi laboratuvarlarda doğuyor ve vücut buluyor. Siz ve ben dayak

yedik. Yenildik hiç kuşkusuz. Ama bütün zaferler buradan geçer. Belki sarhoşum. Deli. Groggy. Hiçbir şey için çaba harcamıyorum. Ellerim yel değirmenleri. Kesin. Kendime olan güvenim belki de bir delinin rahatlık ve esenliğinden başka bir şey değil... İyi. Ama biz yenilgiyi kabul etmeyecek kadar zayıfız."

Çok yavaş sürüyordu. Bir yere varmaktan korkar gibiydi.

"Bütün bunlarda ölümsüz bir yan var, Lidya. Çok fazla gülünçlük gerekli. Eskiden buna insan onuru deniyordu. Niçin ona... yardım etmediniz?"

"Ve geri kalan yaşamım *benim* artık katlanamayacağım bir acıya son vermek için kocamın ölmesine yardım edip etmediğimi kendi kendime sormamla geçti. Kardeşlikten söz ettiniz... Denedim. Ama insanın artık sevmediği birisine bağlı kalması doğru değildi... bir ahlâk adına, bir insan uğruna kendini feda etmek, artık bunların hiçbirinin de iler tutar bir yanı yoktu. Bu hiçbir insanca yanı olmayan bir insanlıkçılıktı, doğaya karşı bir eylemdi ve Alain bunu hiçbir zaman kabul etmezdi, bütünüyle şey olduğunda... Başlangıçta, kendisini hiç kimsenin anlayamayacağını bilmiyordu. Ortada bir komplo olduğunu sanıyordu. Gerçek bir işkence sayıklamaları içindeydi... Hastanede, biri ötekinin kendisiyle alay ettiğini sandığından az daha kavgaya tutuşacak olan konuşma yeteneğini yitirmiş iki hasta görmüştüm. Elimi tutan ve bana yavaşça *popo küçük tencere ko ko ko* diyen, saatlerini böyle yitiren çok güzel, çok seçkin bir adam. Düşünce tertemizdi, ama sıkı sıkıya kapalıydı. Ve onda iki oranında bir görüşü kalmıştı. Kazanın mimarı oydu benim için artık...

Ondan nefret ettikçe daha çok sevmeye çalışıyordum. Ama ne adına? Ne adına Michel? Belli bir adalet adma, sanıyorum... ya da adaletsizlik. Canlılar arasında bir dayanışma. Barbarlığa boyun eğmeye bir karşı çıkış. Bu belki de neredeyse... bir uygarlık sorunuydu, bilemiyorum. Ama artık bu işte Alain'in söz konusu olmadığını teslim etmeliydim. Bir insana bağlanmıyordum, belli bir insan düşüncesine bağlanıyordum ve iş, sonunda artık insanlıkla hiç ilgisi olmayan bir şeye varıyordu. Bayrak için hurra, onur için hurra. Ama bu artık yaşam değildi. Ve Sonya vardı. Mutsuzluğa inancı bütünüyle doğrulanıyordu ve düzeyli, hayranlık uyandırıcı bir kişiliğe ulaşmıştı. Otuz beş yıldır cesaretiyle yaşıyordu; benim yarışmaya girecek bir durumum yoktu. O ailesine yeniden kavuşuyordu. Kocası, kardeşleri ve şimdi de oğlu. Bütün ailesinin katledilmesi onun için ürkütücü bir şey değildi: Türün yasasıydı bu. Bu yasanın gerçekten taş tabletlere yazılı olup olmadığını bilmiyorum, ama mümkündür: taştır. Gözyaşları vadisi. Acı çekmek için buradayız. Tanrı'nın iradesi yerine gelsin. Taştan diyorum size ve ölüm için vazgeçilmezdir artık, çünkü geçerli bir mazerettir: Mutlu olunamaz, mutluluğu aramamak gerekir, herşey düzenli bir biçimde yürümektedir. Orestes'lerden ve Yunan trajedisinden beklenen herşey düşünülebilir, ama benim için daha anlamlı olan bir şey varsa o da oyunların yukarıda birinin kahkaha atması için açık havada oynandığıdır. Söylemek istediğim, insanlıkta insansal olmayan bir delilik yanı bulunduğudur... İşte beni dinlediniz. Çok kibarsınız. Umut ederim, unutmanıza... biraz yardımcı olmuşumdur..."

"Biliyor musunuz, bütün insanlar her zaman yardımlar üzerine oynuyor; itiraf etsinler ya da etmesinler, böyledir bu iş."

"Tuzak..."

"Belki, ama gene de biz, siz ve ben buradayız."

"Bana ondan söz edin."

"Boş, bir gün şöyle dedi bana: 'Buraya kadar ve daha öteye değil.' Bu yalnızca acı çekmenin reddedilmesi değildi: Bir dürüstlük ve doğruluk isteğiydi. Tabaktaki artıkları yalamayı kabul etmek istemiyordu kesinlikle. Alçakça cevap vermiştim: 'Öyleyse ikimiz de.' Güzel bir öfke duyma hakkına sahip oldum. 'Sorun değil. Seven tek insan senmişsin gibi konuşuyorsun. Benim için dayanılmaz bir düşünce varsa o da yaşama sebebimle birlikte ölmektir. Çok dişi bir kadın, çok erkeksi bir adam lâflarını hiçbir zaman anlamamışımdır. Sevilen bir erkek ya da sevilen bir kadın demek değil midir bu herşeyden önce? O zaman söz ver bana. Hüznünü bir kolaylık, bir kaytarma yapmamaya söz ver. Böğürtlenler ve yıkıntılarla çevrili boz bir konut. Yok hayır! Ölümün götürdüğünden fazlasını kazanmasını istemiyorum. Anı duvarlarının arkasına sıkıca kapanmayacaksın. Taşm yardımcısı olmak istemiyorum. Mutlu olduk ve bu bize mutluluk karşısmda yükümlülükler getiriyor.' Size daha fazla söyleyebileceğim bir şey yok, şu var yalnız: Söyleyebileceğimi görmüyorum. Sanıyorum ona herşeyi verdim ve şimdi bütün bunlar kollarımın üstünde kaldı. Sevmek aşırı bollukla büyüyen tek zenginliktir. Ne kadar çok verirseniz, size o kadar çok kalır. Bir kadınla yaşadım ve başka türlü nasıl yaşandığını bilmiyorum. Am mı istiyorsunuz? İşte biri. Yatmıştı. Çok acı çeki-

yordu. Üzerine eğilmiştim... Güçlü bir el, erkek bir varlık, inandırıcı, 'Ben buradayım' diyen. Neden ölmek. Parmaklarının ucuyla yanağıma dokunmuştu. 'Beni o kadar çok sevdin ki bu sevgi neredeyse benim eserim oldu. Gerçekten yaşantımda bir şey yapmayı başarmışım gibi. Milyonlarca insan her zaman deneyebilirler, ama yalnızca bir çift başarabilir bu işi. Milyonlarla ancak ikiye kadar sayılabilir.' Öteki küçük ayrıntılar? Çok kumraldı... dudaklarını çok seven ve hiç bırakmak istemeyen bir neşe... Size benzemiyordu, siz çok farklısınız ve zaten söz konusu olan ne sizsiniz ne ben, söz konusu olan... yokluğuyla bizi birbirimize bağlayan şeydir... İnsanı bilgeliğe yönelttiğinden çok güzel ve çok bilinen bir deyim vardır: 'Az zararla çok yarar sağlamak gerekir.' Yok, hayır, öyle değildir ve sebebi de şudur: Bu zararın acısı hiç dinmeyecektir. Sokakta yürürken birbirlerine destek olan, birbirlerinden ayrılmayan çiftler gördünüz mü? Budur zararın acısı. Her birimizden daha az kaldıkça ikimizden daha çok kalır..."

Bir süre sustu ve çok tatlı bir dille sordu:

"Tanrım, ne yapacaksınız bütün bunları?"

Daha iyi korumak için gözkapaklarımı indirdim. Anılarımı sana vermek için çok ileri yaşıma kadar yaşayacağım. Her zaman vatanım, toprağım, köklerim, evim ve bahçem olacaktır: kadının pırıltısı. Bir kalça hareketi, saçların uçuşması, birlikte yazacağımız bazı çizgiler ve nereli olduğumu bileceğim. Her zaman anavatanım olacaktır ve ancak bir patika kadar yalnız olacağım. Yitirmiş olduğum herşey bana bir yaşama sebebi veriyor. Tertemiz, mutlu, ölümsüz... Kadının pırıltısı. Hâlâ kendini savunduğunu çok iyi görüyordum; bir pulun kalitesini, bir dü-

şüncenin parlaklığını ve canlılığını yargılar gibi dinlemeye çalışıyordun beni. Ve bir an, bize her zaman yardım eden bu alayla beni kendinden uzaklaştırmak için öfkeli bir hareketle bir kaset koymuştun ve sesim, daha önceden zihnime yerleşmiş başka müzik dalgalarıyla örtüldü. Birkaç sokaktan daha geçtik. Zaman zaman ağlıyordun, yanındaki gerçek dindarın imanına kapıldığından kendi kendine kızıyordun ve senin evine gelip de kendini kollarımda, bize hiçbir kötülüğün gelemeyeceği, sorumluluk duygusuyla dolu, kötülüğün unuttuğu bir yer olan göğsümde bulduğunda, herşeyin kurtulduğunu anladım. "Kendini kolaylığa kaptırma, Michel, sevmemek için beni bahane etme: Ölüm zaten yeterince pistir, onu zenginleştirmek istemiyorum. Kaybolacağım, ama kadın olarak kalmak istiyorum." Hiç sitem etmeden bana, "Hiçbir zaman başka biri olmayacak, değil mi, hep o olacak," dediğin zaman Lidya, anladım ki seni emanet ettiğim kişiye karşı çok sevecendin. Dönüyorduk; başıboşluğun sonuydu ve durgun suların barışı içindeydik. Büyük av sürmenin sonu gelmişti, bizden çalınmış olan herşeyle sığınabileceğimiz bir yere ulaşmayı başarmıştık sanki. Artık sen ve ben söz konusu değildiysek de onur mücadelesi vardı, iki anı gibi sıkışıyorduysak da, insanın zaferi vardı. Bu şekilde mırıldanan soluğum mudur, yoksa göğsümde okuyan ihtiyarın sesi midir, bilemiyorum; hava karanlık, ama kaygısız değil, çünkü aydınlık bu mücevher kutusunda her zaman daha güzeldir.

"Yannik bana gün ve saati bildirdiğinde, Imance köyü yakınında Eyre'de bir bahçedeydik –bu adları anımsayabileceğimi bilmiyordum, bellek çoğu zaman boş ayrıntı-

larla dolar. Senden öylesine keyifle ve öylesine dostça söz etmişti ki aylardan beri ilk kez çevremizde bir umudun başlangıcı gibi bir şey belirmişti. 'Bu tanınmayan kız kardeşe, kendisine ne kadar ihtiyacım olduğunu söylemeni isterim. Onunla buluşmayı, kendisine gülümsemeyi, ona sarılmayı isterdim. Kara baht var, biz çok... biyolojiğiz ve yaşamımız çoğu zaman sırtımızdaki, kullanmadan önce sallayın etiketiyle geçiyor. Karşı konulamayan bir zayıflık söz konusu ve buna her zaman mücadele adını vermişlerdir. Korkunç bencilim belki, ama artık burada olmayacağımda niçin yaşamaktan ve mutlu olmaktan vazgeçmemi istiyorsun? Senden anımı kıskançlıkla korunan küçük bir maymun haline getirmemeni istiyorum. Harca beni. Bir başkasına ver. Kurtuluş böyle olur. Kadın olarak kalacağım. Uyuduğum anda hangi havayı alacağımı, hangi yaşta olacağımı, nasıl giyineceğimi, gözlerimin bu kez hangi rengi alacağını bilmek için onu hayal etmeye çalışacağım...'"

Işığı yaktı. Yüzü açtı, bu tatlı kırışıklıklar, özellikle birlikte yaşadığımız bu çizgiler bize yirmi yıllık bir ortak yaşam veriyordu. Bakış, omuzlar, saçların beyaz düzensizliği, dudakların çizgisindeki duyarlı saflığın çizgileri, bütün bunlar, titreme, sıkıntı, kargaşaydı.

"Siz artık olmayan Fransızlardansınız: katedral mimarları. Yarınlarla ilgili hiçbir şey bilmiyorum, Michel. Bu tür lüks alışkanlıklarım yoktur. Küçük bugünlerden oluşuyorum ben. Eski ve soylu bir savaştır bu, biliyorum, erkek, kadın, çift, herşeye karşı ve ters, ama tarihsel olmak için hiçbir istek yok içimde. Yüzümüzü görmek istiyordum, çünkü siyah her zaman biraz çok suç ortağıdır. Burada,

yanımda birçok kırık kalkan ve parçalanmış kılıç arasında yatmıştınız ve... ve ben, ben ne oluyorum içeride?"

"Önümde daha yaşanacak yıllarım var ve bu yaşamın her zaman vereceği bir şeyler vardır."

"Sizin yaşamınızı istemiyorum. Başka hiçbir bedel istemiyorum. Benimki bana yetiyor. Hayranlık verici bir şey başardınız: Tanrı'dan herşeyi aldınız ve aşka verdiniz. Benim için çok büyük bir şey. Çalışan bir kadın için çok. İyi bakın bana, dostum. Yara dolu her yanım. Birlikteliğin mezarını kurtarmak için haçlı seferine çıkmayacağım. Hiç değilse ekiden insanlar kutsal topraklara yalnız gidiyorlardı. Kendim için mutlu olmak istiyorum. Türün mutluluğu için mücadele etmek istemiyorum. Uçmayı bile bilmiyorum, düşünebiliyor musunuz? Kanatlarım yok. Çok küçük bir şeyim ve daha da küçük olmayı istiyorum. Biraz yumuşaklık, şefkat, kibarlık ve sonra rüzgâr alıp götürüyor –ve niçin olmasın, niçin rüzgâr da mutlu olmayacakmış?"

"Bu bana çok titiz olduğunuzu söylemenin bir biçimi."

"Eh, evet. Çok."

"Dağları yerinden oynatmakla başlamayacağız. Rahat olun, dağlar gelip bizi bulacaktır. Eğer şu anda bende 'sizin güzel duygularınız' gibi yan buluyorsanız, yanılıyorsunuz. Ve ben size, 'Sizi seviyorum,' demiyorum. Deneyelim, diyorum. Mutsuzluğa saygılı olmak için hiçbir sebep yoktur. Hiçbir."

Geceliğini giydi, bir sigara yaktı, bir duvardan ötekine sinirli sinirli yürümeye başladı, savunmasız insanların, silahsızlandırıcı mücadelesinin iradesiyle el, kol ve baş hareketleri yapıyordu.

"Söz konusu olan özellikle bir kadını kurtarmak değil mi? Size, 'Beni bir başkası yapın,' dedi, öyle mi? Ama yal-

nızca sizin ikide bir anılarını akla getirme biçiminiz olmak istemiyorum. Ah, affedersiniz. Artık bilmiyorum. Belki artık mücadeleye devam etmek için gerekli olan ve körleşme adı verilen bu yüce aydınlığı yakalayamıyorum. Yaşamdaki bütün başarıların kaçırılan başarısızlıklar olduğunu kim söylemiş, anımsamıyorum."

"La Rochefoucauld?"

"Hayır, La Rochefoucauld değil."

"Oscar Wilde?"

"Hayır."

"Öyleyse Lord Byron."

"Hayır."

"Dinleyin Lidya, size en iyilerini takdim ediyorum. La Rochefoucauld, Wilde, Byron, Doruklar. Ben her zaman doruklardayım. Gülün, ortalık daha aydınlık. Ve, 'sizi yeteri kadar tanımıyorum' demeyin bana. Ya da 'yanılmaktan korkuyorum' demeyin. Herhalde benimle mantıklı konuşmayacaksınız. Anlaşılmaza karşı iki kişi olunca insanlar daha şanslı olur. Gözlerinizi kapayın ve bana bakın. Gerçeklerin tümü, içinde yaşanılabilir türden değil. Çoğu zaman ısıtmaz ve insan orada soğuktan ölür. Yokluk beni ilgilendirmiyor, özellikle de var olduğu için."

"Romantik?"

"Boka göre evet. Gerçeği inkâr etmek söz konusu değil: Söz konusu olan yalnızca boş vermemek. Bu kadar mutlu olmasaydık, düşmanı unutacak derecede mutlu olsaydık Yannik için geç kalınmazdı ve belki kurtarılabilirdi. Mutluluğun her zaman dişlerle çevrili olduğunu unutmuştuk. Önce görünmeyen, kuşkulanılmayan düşman, ağzı dolu olduğunda ortaya çıktı. Kin dolu bir alçaklığın gerçek ve

ahlâksız pisliği. Kırık kılıçlardan ve parçalanmış kalkanlardan söz ettiniz: Eh, evet, birikiyor. Daha fazla zayıflık gerekiyor. Ama bu zayıflık, bu kırılganlık, kaçıp giden bu yaşam karşısındaki ürperti... Buna ruhun gücü diyorlar. 'Ruh' sözcüğünün lugatımızdan kaybolduğunu fark etmiş olmalıydınız. İnsanlar böyle şeylere bulaşmamayı yeğliyorlar; bu da bir ölçü. Siz ve ben, birbirinin yardımına koşmaya çalışan iki şamandıra, gülünç bu belki, ama ben güldürücü olma onurunu kabul ediyorum. Hatta size şunu söyleyebilirim ki insan yüzü diye adlandırılabilecek olan şey tükürük ve kremalı turtalarla oluşmuştur... Artık burada olmayan insana karşı duyduğum mutlak sadakatten bir an bile kuşkulanmamanızı isterim: Bu ölemeyecektir ve şimdi sıra sizde..."

Sesinden, bakışlarından bazı kararsızlıklar içinde olduğu anlaşılıyordu. Bu belirtileri, bu silâhsız saldırganlığı, bu kanat çırpmaları iyi tanırdım: Paniğe kapılmıştı, çünkü kendisini hâlâ inanabilecek kadar açık görüyordu.

"Farkında olup olmadığınızı bilmiyorum, ama bana karşı büyük bir kayıtsızlıkla -büyük bir vahşetle demek istemediğimden böyle konuşuyorum-, bir kez daha ve başka bir kadını sevmeyi başarabilmek için çırpınıp duruyorsunuz; sizi böyle Okyanus'u yüzerek geçmeye çalışırken gören suya atlayıp boğulmaktan kurtarmaya çalışır... Umutsuz bir insan haindir."

"Eee?"

"Eesi, ne yazık ki gitar çalmayı bilmiyorum, Michel, yoksa çok tutulan bir şarkı yapılabilirdi. Sonya bizim opera müdürünü tanıyor, bir toplantı ayarlayabilir belki bize."

"Evet, alay, biliyorum. İnsan becerebildiği gibi savunur kendisini. Ama bir gün artık sevmez olursam, bu demektir ki ciğerlerim olmayacaktır. Buradasınız, kadının ışığı var ve mutsuzluk yaşamın bir özelliği değil artık. Saat sabahın beşi, kuşkusuz bitti, taş üstünde taş kalmadı artık. Ve bu yalnızca şu demektir ki yeniden kurmak gerekiyor. Bütünüyle yıkılırsınız, ama sonra bir an gelir ki hiçbir şeye el değmemiş olduğunu görürsünüz. Size burada basit, ilkel bir ilahi söylüyorum, çünkü başka türlü yaşamış olmak mümkün değildir. *İlyada*'nın bir destan olduğu söylenir ve bu yapıtta anlatılan kahramanca savaşlar herkesi hayran bırakır. Tatlılık içinde yaşlanan çiftleri anmak çok daha zordur, oysa bunlar bizim daha güzel zaferlerimizdir. Ne kadar sevmiş olduğumu hissetmiyorsunuz belki de. Başka bir kadını seviyorum ve siz bunun için yüz çevirebilirsiniz benden. Ya da şunu söyleyebilirsiniz: 'Biz kadınlar lâf götürüp getiren analar olmaktan bıktık artık.' Peki! Burada size yarım serserilerden söz eden kim? Size birliktelikten söz ediyorum ve bir birliktelikte kim dünyadır, kim güneş, kimse bilemez bunu. Başka bir tür, başka bir cins, başka bir ülkedir bu. 'Bağımsızlık'tan da söz edebilirsiniz bana. Ayrılıkçıların şu meşhur 'bağımsızlığı'ndan, insanların aşkla kendi kendilerine eğildikleri 'baylar', 'bayanlar' tuvaletlerinden söz edebilirsiniz. 'Bağımsız' erkek, 'bağımsız' kadın. Başka bir yerden, büyük buzlu yalnızlıklardan, köpeklerin koşulmasından başka bir şeyin görülmediği bir yerden gelir bu ses ve saygıyla kulak vermek gerekir bu sese: Kayıpların onurudur bu. Birazdan benden ayrılacaksınız, ama belleği olan anlar vardır. Geçici olan pırıltılarla ya-

şar ve mutluluktan bir rant beklemiyorum ben. Saate bakacağım, kalkacağım, giyineceğim ve size teşekkür edeceğim: 'Bana eşlik etmekle çok kibar davrandınız, vakit çok çabuk geçti, umarım sesim komşuları fazla rahatsız etmemiştir'; saçlarınızı yeniden tarayabileceksiniz, yeniden güzelleşebilirsiniz, uyanıkların dediği gibi 'yeniden aklımızı başımıza toplayacağız'. Uyanık; kandaki yağ etkisi uyandırıyor insan kulağında. Panayırlarımızda çok görülür bu ilkellik; incik boncuk gibi, boyun atkısı gibi hafiftir; sevmek, bu denendi zaten, ipe kadar yıprandı, insan yankıyı öldürmek istiyor, çünkü yineliyor kendisini, ama bize yeni bir şey söyletmek için önce ses tellerimizi koparmak gerekir. Hiç ona benzemiyorsunuz ve böyle sağlıyorsunuz onun sürekliliğini."

"Michel, Michel..."

Yatağa geldi, yanıma oturdu. Belki dinliyordu beni, ama hâlâ sesimiz yoktu. Sesimiz hâlâ kusmanın bir biçiminden başka bir şey değildir.

"Yaşamın bu düzeyde olmamasından korkuyorum, dostum. Çok çabuk soluğu tükeniyor. Ne yazık ki yankı düşü kurmayan taşlar var ve bunlar çok büyük bir kitle oluşturuyor."

"Evet, bunu hayranlık verici biçimde açıklamış olan büyük bir şair vardır. Hiçbir şey yazmamış, aşktan söz etmemiş ve böylece yaşamlarımızda yokluğunun büyük payını dile getirmesini bilmiştir... Onlara acıyorum. Bir kadın bütün gözleriyle, bütün sabahlarıyla, bütün ormanları, tarlaları, kökleri ve kuşlarıyla sevildiğinde onun henüz yeteri kadar sevilmediği anlaşılır ve dünya, sizin yapmak zorunda olduğunuz şeylerin başlangıcından başka bir şey

değildir. Sizden benimle birlikte din adamı olmanızı istemiyorum, yalnızca bir kadına yardım etmek istediğinizi, ölümünü daha bir tatlılaştırmak istediğinizi biliyorum. Bütün gece konuştuk, ama size hemen hemen hiçbir şey söylemedim, çünkü dudaklarınız onu anlatıyordu bana. Ve size ne kadar inandığını ve güvendiğini hiçbir zaman bilemeyeceksiniz. Sık sık Flot'ya gidiyorduk, ormanı, çok değişken olan denize yeğliyordu. Kayıp biliniyordu, ama manzaralarda görülmüyor bu. Kendisine hangi burçtan olduğu sorulduğunda, gülerek 'Ateşböceği' diyordu. Titreme ve geçiciliği düşleyen siyah kayalara dokunmayı seviyordu. Bin yılda ağaçlar arasında başka bir çifte karşı yürüyorduk, bin yılda, çünkü yaşamın da bir yaşama sebebine gereksinimi vardır. Bende idealleştirme olduğunu ve bu nedenle de bir kadının gerçekliğinin kaybolduğunu söylüyordu; daha iyiydi bu, böylece kendisini daha ölümsüz hissediyordu; insanlığından biraz yoksun olunca daha az ölümlü oluyordu. Bu köşeyi, bu yolu çok iyi anımsıyorum; kızböcekleriyle, güneş ve gölge arasında uçup giden pırıltılarla aydınlanmış yeşil bir göl vardı. Düşman alana sahip olmuştu bile; günlerimiz sayılmıştı, umudunu sana bağlamıştı. 'Aynı mevsimde, bu açık mor süpürgeotları beneği geri geldiğinde ve siz el eleyken, beni anımsadığında buraya dönmesini isteyecektim. Birkaç güzel şiir de gerekecekti, ama ne yaparsın ki şairler için, aşktan söz etmek özgünlükten yoksun olmaktır ki bu da her zaman olağanüstü olanaklar ister. Aşk, birliktelik, Mars fethedilecekken ve Ay'da yürünecekken! Hayır, ama şaka bir yana, bu, geçmişe takılıp kalmaktır. Oysa kim demiş bunu böyle, dişi olan herşey erkek, erkek olan herşey dişidir diye... Hiç

kimse. Teknik sebeplerle, bir tür organ, virüs hikâyeleriyle, ıvır zıvırla seni terk etmek müthiş bir aptallık, biliyorum bunu, ama güven bana: Senin için başka bir kadın olacağım. Onu çok düşünüyorum. Ondan hiç esirgemediğim güzellik özenleri de oldukça acayip. Tanımıyorum onu, kardeşlikten yoksun olabilir, o zaman onun da benim de sorunlarımız olacaktır. Oysa çok yardım ettim ona, çünkü sen bensiz yaşayamayacaksın ve bu da bir başkası için hemen hazır bir yer demektir. Bir hırsız gibi gitmek istemiyorum; kadın olarak kalmama yardım etmen gerekir; beni unutmanın en acımasız biçimi, artık hiç sevmemek olacaktır. Söyle ona...' Ama neye yarar Lidya? Biliyorsun, tanıyorsun: Buradayız. Ekmeğin icat edilecek bir şeyi yok, suyun kaynağa verecek dersi yok, kalp neyle yaşadığını kana açıklamaz... Cansız dünyaların nasıl oluştuğunu, dişi dudakların taşlaştırıcı yokluğunu uzun zamandır biliyoruz. O halde üzülmeye devam etsinler, çünkü dünya bir tozdan başka bir şey değildir. Kimin toz, kimin Tanrı olduğunu bilmek hiç ilgilendirmiyor beni, çünkü ne biri ne öteki kadındır. Bazen, insanın nasıl yanılabildiğini görmek için Reims ve Chartres katedrallerine bakmaya giderdim... Yaşamın anlamının bir dudak tadı vardır. Orada hayat buluyorum ben. Oralıyım ben."

Bana ve bu yüze eğiliyordu, oysa çok yakındım, orada olup olmadığını ve sonunda bana yalnızca içecek bir şey verip vermediğini bilmiyordum. Ve sonra ani bir hamleyle beni sıkıca kavradı, en uzak anılarımdaki gibi kendine doğru sıkarak çekti.

"Sen bir hırsızsın, Michel. Bir kilise soyguncusu. Katedral kaçırma suçundan tutuklanacaksın."

Elimi tuttu ve ona gülümsedi.

"Ve yumrukların var senin. Neye yarar bunlar?"

"Yumruklar düşlemeye yarar. Yumruklar yok henüz, Homeros'un icadıdır. Eski zincirlerin sağlamlaştırmak için yenilerine anlattığı bir efsane."

"Ne peki, Michel? Ne?"

Uzun uzun okşayarak, parmaklarımın kutsamaya devam etmesi için dudaklarına dokundum. Elim daha aydınlık şeylerini yaşından almış olan saçlarında, kırışıklıklarında, gülümsemelerinde, bir çarmıh sahnesini çağrıştıran alnında, tatlı ince gözlerinde tükenmeye gitti. Yaşam gerçekleştirdiği işlerle ünlenmiştir...

"Öyleyse buradasın, kadının ışığı var. Öteki insanlar belki başka yerde yaşayabilirler, ama ben yaşayamam."

DOKUZ

Gözlerimi açtığımda günün solgunluğu perdelerin arasından çöp tenekelerinin gürültülü kortejiyle yükseliyordu. Görünmezlik gece sularının hızlı kaçışında gücünü yitiriyordu: Mobilyalar, eşyalar, giysiler, saatlerin kadranları maddi kanıtlarıyla çeviriyorlardı beni. Lidya'dan gördüğüm, gecenin izinde sürüklenen bir kolla yalnız ve boş bir eldi. Üstüne eğildim ve orada bir süre daha gizlendim. Hiç kuşkusuz olayları daha kolaylaştırmak için uyuma numarası yapıyordu. Belki de gitmemi bekliyordu, çünkü yaşam uzundur, korkmaya başlıyor olmalıydı. Kalktım ve giyindim. Temizlikçi kadın bir saat içinde gelecekti, ama ben daha önce orada olmak isti-

yordum. Yanında oturmak, biraz beklemek istiyordum, çünkü herşey bir yana ölümle ilgili olarak hiçbir şey bilinmiyor ve zaten hiçbir zaman anlaşmak için konuşmaya gereksinim duymadık biz. Oysa daha sonra onu bir daha görmeyeceğim konusunda anlaşmıştık.

"Nasıl bir kafaya sahip olacağımı hiç bilmiyorum. Hatta rahat ve dingin bir havam var gibi, bu da fazladan bir pislik sadece..."

Odaya döndüm. Lidya yoktu. Onu mutfakta buldum. Hiçbir şey söylemeden karşısına oturdum ve kahve içtim. Günün ışığı yüzünü tarıyordu ve bu tekerlek izleri, tunç rengi solgunluklar, bu kırışıklıklar bana ne kadar yakındı! Sabahın eskicisi tam bir kayıpla geçiyordu ve soldurduğu herşeyi sevilmek üzere sergiliyordu.

"Orada bana eşlik etmeni isterdim, Lidya."

"İyi."

"Sonra gideceğiz. Pasaportun var mı?"

"Evet. Bir süredir kaçmaya hazırlanıyordum."

"Doğrudan Roissy'ye geçeceğiz. Meksika'da durabiliriz."

Telefon çaldı. Uzun uzun. Yerinden sallanmadı.

"Alain. Her sabah telefon eder... Seninle senin kadar uzağa gitmeyeceğim, Michel. Sende, cinsel coşkuya bir kadından çok daha yakın olan bir kadını sevmenin dinsel coşkusu var. Düşüşün benim için çok yüce. Çok yükseğe düşüyorsun. Mutsuzluk sarhoşusun ve gerçekten kim olduğunu bilmiyorum. Tek başına git; üç, altı ayda geri geleceksin ve tanışmayı deneyeceğiz. Bakacağız. Yanılmayı çok istiyorum, hatta bundan başka bir şey istemiyorum, ama bana yardım etmen gerek. Zordur bu, günlük bir iş-

tir, adım adım, milimetreyle gerçekleşir. Hep birbirimize doğru tırmanıyoruz. Şimdilik sen sen değilsin. Sen osun. Hatta diyebilirim ki söz konusu olan artık yalnızca o ya da sen değilsin, ben de yokum ortada. Söz konusu olan yüce bir savaş. İnsan onuru için acımasız bir mücadele sürdürüyorsun. Yenilgiyi kabul etmiyorsun. Yumrukların sıkılmış. Söz konusu olan biz, hepimiziz, çok iyi anlıyorum bunu, her seferinde mutsuzluğun sonu geliyor sanki. Şu müthiş İsviçrelileri, İsveçlileri düşünüyorum, hiç kimseyi kurtarmayı başaramadıklarında bile, kurtardıklarından çok daha fazlasını kurtaran Beyrut yıkıntılarının altındaki cerrahları... Ve sen başka bir kadını o kadar çok seviyorsun ki almak çok kolaydır onu..."

"Hesabını yapıyorsun, Lidya. Açık seçik bir umut; bunun anlamını bilmiyorum. Sevmek, yalnızca sakınmanın yolunu şaşırdığı haritasız ve pergelsiz bir serüvendir. Düşündün ve sonunda benim kör inançları olan biri olduğuma inandın; dişilik."

Önüne çıkan ilk capellada dua etmek için durdu.

"Ama söyle bana, kim bu yaşta böyle konuşurdu seninle? Kim cesaret edebilirdi buna? Bugün süreklilik istemeye kim cesaret edebilir? Onur, erkeklik, bir erkek olmanın anlam ve yürekliliğinin bir kadından kaynaklandığını kim söyleyebilir sana? Senden bir kez daha beni sevmeni bile istemiyorum; sana kardeşlikten söz ediyorum. Mutsuzluğun hor görülmesinde yanımda bulunmanı istiyorum. İnsanlık bundan daha iyi biçimde yüceltilemez. Bir kadın, bir erkek –ve işte bir zar atımı rastlantıyı yok etti. Kendimizi yeniden bütün sahte katedrallerin arasında bulmamız için çok daha fazla sevgiye ihtiyacımız vardır."

"Michel, ağızdan yapay solunum insanı yaşama geri döndürebilir, ama bu bir yaşama biçimi olmaz."

"Daha sonra yaşayacağız. Şimdilik söz konusu olan şansa bir şans vermektir. Bu öyle bir dönem ki herkes yalnızlığı haykırıyor ve aşkı haykırdığını bilmiyor. İnsan yalnızlığını haykırdığında her zaman aşkı haykırır."

"Söylemek istediğim şu ki, belki Paris'te kalmak en iyisi, çünkü bir düş ülkesinde daha zordur bu iş; ayrıca böylelikle neye sarılacağımızı çok daha çabuk anlayabiliriz..."

Yere bakıyordu. Eli, sinirli bir şekilde ekmek kırıntılarıyla oynuyordu. Batıyordu. Kaçıyordu ve onu nasıl tutacağımı bilemiyordum.

Telefon çaldı.

"Görüyorsunuz," dedim. "Burada devamlı çalacak bu. Sizde, bende. Gitmek gerekiyor."

Çay fincanını iki eliyle tutuyordu ve düşünüyordu. Gerçekten güpegündüz ortadaydık ve bir mutfaktaydık.

"Çok iyi. Bavulumu hazırlayacağım."

Çantamı nerede bıraktığımı anımsadım birdenbire: Senyor Galba'nın odasında. Pasaportum ve seyahat çeklerim vardı içinde. Lidya rehberde *Clapsy's*'in numarasını aradı, ama bulamadı. Üstadın Quillon'a indiğini anımsadım ve oteli aradım.

"Senyor Galba'yla görüşmek istemiştim lütfen."

Kadın cevap verince isteğimi yineledim.

"Kim arıyor?"

"Las Vegas'tan bir arkadaşı olduğumu söyleyin."

Sessizlik...

"Arkadaşı mısınız? O... O... buraya gelemez miydiniz efendim? Bir sorun var."

"Kalp mi?"

"Hayır, ama gerçekten tuhaf ve..."

Sesi tanıdım: *Clapsy's*'in karşısındaki kaldırımdaki kızdı.

"O gece sizinle konuşmuştuk bayan, bir kadın arkadaşımla arabadaydım."

"Ha, o zaman iyi tanıyordunuz onu demek. Otelde kendisine eşlik etmemi istedi ve... burada kalmak istemiyorum artık. Korkutuyor beni."

Yeniden bir sessizlik oldu ve sonra Senyor Galba'nın sesini duydum:

"Ah, siz misiniz? Evet, çantanız bende. Odamda unutmuşsunuz... Bu arada, biliyor musunuz, Matto Grosso öldü!"

"Gazeteleri okumadım henüz."

"Evet, kalp durdu. Böyle... pluf!"

"*Smrt.*"

"Tas-ta-mam. En iyilerin başına gelir. Çok bağlıydım, karım çok seviyordu onu. Yaşlıydı ve yalnız kalmaktan korkuyordu. Önce gitmeyi yeğledi... Çok sıkıntılıydı. Ama ben iyiyim, iki yıllık kontratım var. Bunlar ne yaptıklarını biliyorlar, tahmin edersiniz ki programlarında benim boyumda bir boşluk istemezler. Matto'nun yokluğu çok üzecek beni, ama yanıldı. Kamtı, sizinle konuşmam. Bugünden yarına aniden ölecek bir adamın sesi var mı bende?"

"Alakası yok."

"Çok formdayım. Hatta geceyi bir kadınla geçirdim."

"Tebrikler."

"Ama bu köpeksiz ne yapacağımı bilemiyorum."

"Başka bir köpek bulun."

"Evet, tabii, ama zaman alır bu, bir dostluk. Bugünden yarma hemen olacak iş değil. Ortak anılar, alışkanlıklar var. Burnunu ayaklarının üzerine koyar ve bana öyle bir bakardı ki, ben sanki onun yaşamında en önemli şeydim... Biliyor musunuz bunu?"

"Evet, bana da oldu böyle bir şey. Burnumu bacaklarıma dayadım, birisine hayatımdaki en değerli tek şeymişçesine baktım... Sizden ayrılmak zorundayım, Galba, bekliyorlar beni."

"Bu köpek erken öldü. Yanıldı. Oysa müthiş bir sezgiye sahipti. Geriye çok az bir zamanım kaldığını hissetmiş olmalıydı. Teşhislerinde yanıldı. Yaşam taşıyorum ben, inanabilirsiniz bana. Ve dünyanın en iyi numarası da bende. Bu gece bile tekrarladım. Çü-rü-tü-le-mez! Söylenebilecek herşeyi söylüyor, he?"

"Hemen çantamı almak için uğrayacağım. Kapıcıya bırakın onu."

"Hayır, hayır, yukarı çıkın, çıkın. Elli yedi numara. Siz de gidiyor musunuz?"

"Evet."

"Uzağa mı?"

"Caracas."

"Çok güzel bir kent. Doğrudan daireye çıkın. Bir kadın arkadaşım vardı. Ama biraz önce gitti. Ücretini bile almadı. Bunalımlı. Gelin, gelin. Otel odalarından nefret ediyorum. Size güveniyorum."

"Dinleyin, Galba. Karım bu gece öldü, onu görmeye gitmem gerek. Ama hemen sonra geleceğim."

"Güzel. Ve özellikle, ayılmayın!"

"Bir tehlike yok."

Mutfağa gittim. Aradığım bir şeyi nerede unuttuğumu bilmiyordum ve bunun ne olduğunu da bilmiyordum. Mutfakta değildi ve salona döndüm, sonra odaya baktım, ama orada değildi. Lidya gömme dolapları açıyor ve eşyaları bir bavula tıkıyordu. Gözlerini benden kaçırıyordu, beni görmekten korkar gibiydi. Belki de beklediğimi, niçin gitmediğimi soruyordu kendi kendine, her zaman boş geçitler, çukurlar vardır, her zaman mutlu olunamıyor. Kopuyor kimi zaman. Valldemosa'da zeytin ağaçları görmüştüm, bunlar öylesine birbirine karışmıştı ki ayırmak olanaksızdı. Ama bu zeytinliklere özgü bir şeydir. Sofaya geçtim ve yağmurluğumla şapkamı buldum. Giydim. Salona döndüm, bir koltuğa oturdum ve orada bir süre bekledim, eksik olan ve aradığım şeyin ne olduğunu anımsamaya çalıştım. Kolum ve göğsüm ağrıyordu; buradan kopmuştu o. Kalktım ve dikkatle ceplerimi yokladım; ter basmıştı. Yatak odasına döndüm.

"Affedersiniz, bana bir mendil veremez miydiniz acaba? Bir dahaki sefer görüştüğümüzde geri veririm."

Tuhaf gözlerle baktı, sonra gidip dolaptan bir mendil aldı ve bana uzattı.

"Beni bu durumda gördüğünüz için gerçekten çok üzgünüm," dedim ona. "Üstümü değiştirecek zamanım olmadı."

Beni dikkatle dinliyordu, hiçbir şey söylemiyor, gözlerini benden kaçırıyordu, bavula koyacağı giysileri seçiyordu. Oturdum. Birisiyle konuşabildiğim için mutluydum.

"Gömleğim üç geceden beri sırtımı terk etmedi, elektrikli tıraş makinem, dünyaca ünlü *Clapsy's*'te bir hayvan eğitimi numarası yapan Senyor Galba'da unuttuğum çantamda. Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum."

"Bir şeyler yeseydiniz."

"Yok, teşekkür ederim, özür dilerim, birazdan daha iyi olacağım."

"Size bir taksi çağırayım ya da ben götüreyim, nasıl isterseniz..."

"Beni oraya siz götürseydiniz, daha hoş olurdu, diye düşünüyorum. Buluştuğumuza göre görüyorsunuz ki olaylar hiç de rastlantısal değil. İyi yüreklilik, ilgi, yardım ve koruma söz konusu. Gösterisini çok vahşi ve kaba buluyorum, ama Senyor Galba'nın hayvanlara çok özen gösterdiğine inanıyorum. Sahnede kendini göstermese ve kulislerde görünmez biçimde kalmış olsa daha da çarpıcı olacağını düşünüyorum. Daha gerçek olurdu bir bakıma. Gene de çabalarımızı sürdürmemiz gerektiğine inanıyorum. Her zaman daha iyisi yapılabilir. İkinci atılım daha cüretli ve kibarlıktan üçüncü ve dördüncüden söz edilmiyor bile. Dayanıklılık sınırlarını her zaman daha ötelere götürmek gerekir, dünya rekoru diye bir şey yoktur, her zaman daha iyisi yapılabilir. Emek harcamak, bütün sorun bu. Amerikalı astronotların Ay'a çıktıklarında orada Çinlileri buldukları söyleniyor. Kızmışlar, çünkü hepsi de Çinlilerin bu iş için gerekli tekniğe sahip olmadıklarını biliyorlar. Açıklama yapmalarını istemişler. Nasıl geldiniz buraya siz? Tüm doğa yasalarını altüst ederek Ay'a kadar nasıl ulaştınız? O zaman küçük Çinlilerden biri, iki elini yumruk yaparak üst üste koymuş ve omuz omuza verdiklerini göstermek istemiş, gülerek açıklama yapmış: 'Bir küçük Çinli, iki küçük Çinli, üç küçük Çinli...' Görüyorsunuz, umutsuzluğa kapılmanın bir anlamı yok. Omuz omuza verilecek ve sonuca ulaşılacaktır. Yukarıda ne tür

bir Senyor Galba bulunabileceğini bilemiyorum, ama kulakları kesilecektir, kanser, güç, nefret ve delilikten başlayarak üstesinden geleceğiz, çünkü biz en güçlüyüz, sonsuz güçler dünyasında bir küçük Çinli, iki küçük Çinli, üç küçük Çinli harekete geçmeye hazırlanmaktadır..."

Ama bana yönelmiş bu sakin bakışa karşı hiçbir şey yapamazdım. Sordum:

"Beni incelemeye mi aldınız?"

"Böyle devam edemezsiniz."

"Yaparım, Lidya. Kırılmış rekor yoktur. Her zaman daha iyisi yapılabilir. Gelecek sefer şampiyon Viren'in olimpiyatlara hazırlanırken yaptığı gibi yüksek bir yerde çalışacağım."

Telefon gene çaldı. Açmaktan bıkmış usanmıştım. Açtım. Kesik kesik çıkan, yoğun bir ses:

"Zizya? Kokoma galeta no no mazabet tut, tut..."

Gülmeye başladım. Senyor Galba -kulislerden çıkmamak için kendini iyi koruyan ötekisi- hiçbir şey karşısında kesinlikle gerilemeye niyetli değildi. *Kokomo galeta no no mazabet tut tut.* Komik etkisi yapmak için ne olursa olsun söylüyordu. Ahizeyi Lidya'ya uzattım.

"Dünya şampiyonudur. Koçanız. Şu anda unvanı elinde bulundurduğuna gerçekten inanıyorum."

Bizim optik olanaklarımızın çok yukarısını ve çok uzağını hedefleyen ve geçerken bende duran bir bakışla aleti ellerimden aldı. Gözyaşlarını ayarlamış, ağlar gibiydi, çünkü günün uzun olacağını söylemek zorundaydı kendi kendine.

"Tabii Alain, bütün bunları biliyorum. Hepimiz biliyoruz bunu. Tanrı'nın her yapışmda öğreniliyor bu ve so-

nunda da biliniyor artık. Senin bununla hiçbir ilgin olmadığını da biliyorum. Sen sorumlu değilsin. Aptalca bir kaza denir buna. Küçüğü arkaya oturtmuştun ve yavaş sürüyordun. Senin ne istediğini biliyorum. Ama yardım edemem, çünkü Sonya her zaman orada, bana güvenmez o. Yendiler beni. Sen devam etmelisin. İnsan hastalığına sabırla katlanmalı, güzel bir sözdür bu. Sanıyorum şimdi bazı kelimeleri anlayabiliyorsun, gelişme kaydediyorsun. *Didya* ve *seni sevorum* diyebiliyorsun. Gitgide daha iyi olacak, göreceksin. Sonya'nın senin yanında olduğunu ve gülümsediğini biliyorum. Cesaret, cesaret ve gene cesaret. Devam etmek gerekir. Başaracaksın Alain, hiç kuşku yok, başaracaksın..."

Ben de şunları ekledim:

"Söyleyin ona: Yeneceğiz, çünkü en güçlü olan biziz. Uzun yürüyüş. Bir çarpışmayı yitirdik, savaşı yitirmedik. Dünyada henüz harekete geçmemiş olan müthiş güçler hazırlanıyor. Bir küçük Çinli, iki küçük Çinli, üç küçük Çinli. Büyük İskender, Nietzsche, Che Guevara, Marx, de Gaulle, Mao. İsrailliler komandolarını yollayacaklar. Askerler, bu piramitlerin üstünde. Silâh başma yurttaşlar. Bizim çevremizde zorbalığın kanlı sancağı kaldırıldı. Onlar bizim olacak. Metastazlara bile son verilecek. Adalet ve iyilik tanrısı, iki kulak ve kuyruk. Oley, oley. Üç milyar Spartacus. Özgürlük adımlarımızı yönlendiriyor. Sırtımız duvarda. *No pasaran*.* Bu son savaştır. İnsanlar yaşadıkça. Ve yeniden başlanıyor: Yeneceğiz, çünkü biz en güçlüyüz. Uzun yürüyüş. Bir küçük Çinli, iki küçük Çinli, üç küçük Çinli..."

*) Geçit yok. (ç.n.)

Elini omzumda hissettim.

"Özür dilerim, Lidya, biraz gıcırdıyorum, ama zincirler kırılırken, hep böyledir bu..."

Kalktım.

Sokakta bir çiçekçi dükkânı vardı.

"Hangi çiçekleri severdi?"

"Hepsini."

Beyaz ve açık mor bir demetle geri döndü. Bavulunu arabaya koydum.

"Neresi burası?"

"Vaneau Sokağı."

Evin önü kalabalıktı.

Kapıcı dışarıdaydı. Kuaför ve karısı da. Saygıyla bakıyorlardı bana, mutsuzluğum beni onların verdiği değere yükselmişti sanki.

Kayınbiraderim bir koltuğa çökmüştü.

"Bunu yapacağını biliyordun, değil mi? Aranızda kararlaştırmıştınız. Onu kendi başına bırakmaya hakkın yoktu. Yaşam oldukça umut vardır..."

"Doğru. Bir çarpışmayı yitirdik, savaşı yitirmedik. Büyük güçler dünyasında hazırlık yapılıyor, henüz harekete geçmediler. Bir küçük Çinli, iki küçük Çinli, üç küçük Çinli..."

Omuzlarını kaldırdı ve huysuzluk yapmak istedi.

"Peki, ne yapacaksın şimdi? Daireni yeniden mi süsleyeceksin?"

Ona gerçeği söyledim:

"Mutlu olmaya çalışacağım. Bayan Lidya Towarski... kayınbiraderim..."

Doktor Taller sertçe elimi sıktı, öteki elini de omzuma koydu ve uzun uzun gözlerime baktı.

"Cesaret," dedi, hâlâ müşteri bekler gibiydi.

"Burada tıbbi bedeni temsil eden Doktor Taller. Bayan Lidya Towarski."

"Memnun oldum," dedi doktor ve gülmekten alamadım kendimi.

Arkamda kayınbiraderimin sesini duydum:

"Zil zurna sarhoş... Tabii herşeyi ona borçlu."

Geri döndüm.

"Doğru."

Ekledim:

"Ve bu sürecek: Bütün bir yaşam için, iki kişiye bile yetecek kadar var, yaşayacak bir şeyler kalıyor."

Bize, pek de fazla görmemeye çalışarak sıkıntıyla bakıyordu. Başka bir kadınla gelmiştim, aramızda çok yumuşak bir suç ortaklığı olduğu kolayca anlaşılıyordu ve aldığı bu aptalca havalar son komiklikti. Hödüğün biriydim ben. Mutsuzluğa, haklarına, ayrıcalıklara, uzlaşmalara ve uyuşmalara saygılı değildim. Ona borçlu olduğum saygıdan küstahça kaçıyordum. Meydan okuma, dikbaşlılık, boyun eğmeme vardı, bunlar her zaman davranış bilgisi eksikliğidir. Majesteye karşı çıkma, kutsal olana saygısızlık, devlet başkanımızı aşağılama, mutlak iktidarı aşağılama söz konusuydu; bir nöbetçi gibi, rahat, sakin bir tavır içinde yanımdan hiç ayrılmayan bu kadın, burasının bir yas yeri olduğunu bile anlamamış gözüküyordu. Oysa Yannik'in artık nefes almadığını çok iyi görüyordum ve hiçbir şeyden kuşkulanmayanların yaygın biçimde söyledikleri gibi 'ölmüş' olduğunu da görüyordum. Sırtında

hâlâ benim pijama üstüm vardı ve bunu sırf alışkanlık nedeniyle giymiş olduğunu sanmıyorum.

Bir iskemle çektim ve yatağın önüne oturdum. Perdeler kapalıydı, ama yeteri kadar güneş vardı.

"Görüyorsun, orada. Sana çiçek getirdi. Senin istediğin gibi. Seni mutlu etmeye çalışacağız. Bu biraz zor olacak, düşüşler, boşluklar, beceriksizlikler, uzun soluklu bütün yapıtlarda olduğu gibi esinden yoksun olduğumuz anlar olacak, ama çok yaşadık, hepimiz kendi köşemizde ve bu her zaman her ikimizin içinde bir oyuk açtı. Hiçbir zaman sensiz yaşayamayacağımı iyi biliyordun ve bunun için ona çok yer ayırdın. Söz verdiğim gibi artık ona hiçbir zaman senden söz etmeyeceğim, çünkü onu bir başkasıyla doldurmak istemiyordun, kendi zevklerini, alışkanlıklarını ona benimsetmeyi istemiyordun, her tür referanstan bağımsız olmasını istiyordun. Bütün fotoğrafları ve sevdiğin bütün eşyaları saklayacağım, anılarla yaşamayacağım. Senden bana kalan çok az şeyi sevmek için her zaman ormanları, tarlaları, denizleri, kıtaları, denizi görmek yeterli olacaktır. Çok çabuk geçti, çok uzağa uçtu. Anımsarsın, Valldemosa'da o iki zeytin ağacı öylesine birbirine dolanmıştı ki onları birbirinden ayırmak olanaksızdı, değil mi? Balta darbeleriyle bizi birbirimizden ayırdılar. Kuşkusuz özellikle kollarım ve göğsüm ağrıyor, seni, gözlerini, dudaklarım buradan kopardılar, her tarafa yokluğun kazındı, ama bu derin ve silinmez damga bir kadın tapınağı oldu, burada onu kutsamak ve ona sevgi vermek için herşey hazırdır. Orada, kim olduğumu, nereden geldiğimi, neden yapıldığımı görmek için sana bakıyor. Kaygılı, zaman gerekiyor, daha birbirimize biraz yabancıyız, tedirgin, belir-

siz, geçimsizlikler, anlaşmazlıklar, çatışmalar, kusurlarımızın, hatalarımızın, küçüklüklerimizin keşfi yok henüz. Birimizin birimizde daha iyi yontulmasını, ilişkilerimizin onarılmasını, bizi düzeltecek, karşılıklı biçimlerimizi yavaş yavaş almamızı sağlayacak olan bütün bu uyuşmazlıklardan yoksunuz. Şefkat, yumuşaklık o zaman gelip birimizde eksik olan şeyi başka birimizde olan şeyle doldurarak zenginleştirecektir..."

Alacakaranlıkta elini kaldıran ve dudaklarıma dokunan bir gölge görüyordum. Soluğumda iletilemeyecek hangi güç, yanıltmayacak hangi zayıflık vardı, bilemiyorum.

ON

Çevremizde gene bazı bakışlar, ağır, saygılı bir sessizlik, uygun davranışlar, sıkılması gereken eller, teşekkür etmek, hiçbir şey kırmamak, hiçbir şeyi devirmemek vardı. Alışkanlıklarını bozmak neye yarardı, ben bir vitrin değildim, ne bayrak, ne engeller vardı, onları savaşa çağırmaya, kendilerine gelecekteki zaferlerden söz etmeye gitmiyordum. Dişlerimin arasından, "Bir küçük Çinli, iki küçük Çinli, üç küçük Çinli," diye mırıldanmakla yetiniyordum.

Merdivende, tanımadığım yaşlı bir kadın gülümsedi.

"Ben Bayan Jambel'im, avlu üzerinde ikinci katta oturuyorum. Oğlum Cezayir'de öldürüldü."

Kendisine teşekkür ettim. Beni yüreklendirmek istiyordu.

Arabanın yanında bir gazete bayii vardı. İlk sayfada şöyle bir başlık okunuyordu: MARS'TA YAŞAM: YENİ UMUTLAR.

Yazı yazdığım bu ev, deniz kenarında ve denizin sesini dinliyorum. Dikkatle dinliyorum bu sesi, çünkü yüzyılların dibinden geliyor. Belki yeni dünyalar, henüz hiç kimsenin işitmediği sesler, bir dudak zevki olmayan bir mutluluk, henüz hiç hayal edilmemiş bir neşe, yalnızca bir kadının ışığı olmayacak olan bir bolluk olacak, ama ben yalnızca bizim daha eski yankımızla yaşıyorum. Yalnızca ölemeyecek olanla yaşanır ancak. Geceler dostlukla gelir ve uykusunu biraz paylaşmama izin verir. Gözkapaklarım iner inmez herşey yeniden el değmemiş olur. Gündüz, bana eşlik eden kardeşim Okyanus vardır: İnsan adına konuşmak için gerekli ses olanakları yalnız Okyanus'ta vardır. Kuşkusuz Lidya'ya sanki oymuş gibi davranmakla haksızlık ettim: Henüz çok az tanıyorduk birbirimizi, herşey çok kırılgandı, çevremizde bir kent, sokaklar, arabalar vardı, bir dua yeri değildi burası ve hangi kadın yalnızca gelinip hayranlıkla sonsuzluğun seyredildiği bir tapınak olmayı kabul ederdi? Müthiş bir dikkatle dinliyordu beni, söylediğim herşey kendisini haklı çıkarıyordu sanki. Karmakarışık saçları, kapalı ve neredeyse düşmanca yüzüyle, sesimden beni kendisinden uzaklaştıran bir güç çıkarıyordu sanki.

"Ne var Lidya?"

"Biliyor musunuz, tenor Pavarotti doruğa ulaştığı anlarda partönerine bakmıyor bile! Yalnızca inançlarıyla yaşayan dindarlar da var ve o zaman da ibadet kendi nesnesi olur; bu da dinlerin Tanrı'dan vazgeçmesine olanak tanır."

"Görmüyorum..."

"Rastladığımız ilk capellada dua etmek için dururuz. Baslar arasında en güzel sesi olan Bulgar Kristof. Placido Domingo'yu da çok seviyorum ben. Rapsodiler var sonra. Beethoven, Wagner, Vivaldi... Sessizlik çığlıklarımızı seviyor, onları iyi giydiriyor. Gregoryen korolarını bilir misin? Dünyanın bir ucundan öteki ucuna, her yerde. Bizim opera müdürünün işine son vermenin zamanı geldi, Michel. Programda uzun zamandır, 'En güzel çığlıklar en umutsuz çığlıklardır' yazısı okunuyor. Biz, birinin Tatar bifteğiyiz. Bir de şu var, ben kuramsal bir kadın olmak istemiyorum."

"Yani?"

"Kilise, inanç, ibadet. Hiçbir biçimde ibadet aleti olmak istemiyorum. Gök-te-du-ran-ka-dı-nı-mız. Ben dövülmüş bir köpeğim. Hepsi bu. Bu gece ikimizden hangimiz ötekine yardım etti, bilmiyorum. Diyelim ki birbirimize omuz verdik biraz. Bu az şey değildir. Hiçbir zaman unutmayacağım. Bana olanaklı olanın belli bir anlamını geri verdin. Yitirmiştim onu. Büyük bir şey. Biliyorsun, kırkından sonra hâlâ mümkün olduğunu anlamak. Daha fazlasını istemiyorum. Sen bana hâlâ kadın olma isteğini verdin. İşte sanıyorum ki burada. Git çantanı al. Arabada bekleyeceğim seni."

"Lidya..."

"Git. Yeterince zırladım."

"Nihayet, ilk pırıltı," dedim ona. "Gerçekten başladık artık."

Yeşil bitkiler arasından holü geçtim ve bana ilgisizliğini göstermesi için kapıcıya gerekli olan birkaç dakikayı bıraktım.

"Senyor Galba, lütfen."

"Elli yedi. Bekleyen biri daha var."

Kulağının arkasından sarı bir kurşunkalem çıkardı ve omzumun üstünden batırdı. Svansson bacaklarını uzatmış, telefonun yanına yerleşmişti. Afganistan, Keşmir, Katmandu, Meksika... dünya seyahati kıyafeti içindeydi. Gümüş çivili kırmızı çizmeleri vardı, blucin giymişti ve boynunda içrek simgeleri olan zincirler görülüyordu. Blucini ve deri ceketinin üstüne, bir bavula yapıştırıldığı gibi etiketler yapıştırılmıştı: Arizona motelleri, Pondichéry asramları, *rent a car*, Akropol, *Scwab's on the Strip*, Hotel de Notre-Dame, Disneyland eğlence diyarı. Uzun saç ve kumral keçi sakal bizim daha eski kromozomlarımızda İsa'yı ucuza arıyorlardı ve iri siyah gözlük çocuğun bakışlarına yardım ve koruma sağlıyordu.

"Üzücü haberi aldım," dedim ona. "Köpekler tanrıları kadar uzun yaşamalıydılar."

"Evet, yasa iyi düzenlenmemiş. Birbirlerine çok bağlıydılar. Bakın, öyle sanıyorum ki Senyor Galba şimdi yatışmış durumda. Büyük bir kaygı eksilmişti; köpeğinden önce ölüp onu yalnız bırakmaktan korkuyordu. Köpek de aynı korkuyu taşıyordu. Söylemek istediğim, Matto iyi bir bekçi köpeğiydi, ama yüce amaç çapında olamamaktan korkuyordu. Gerçekten birbirlerinden korkmaya başlıyorlardı. Senyor Galba'nın kendisini biraz yorgun hissetmesi yeterliydi ve hemen veterinere koşmak gerekiyordu. Üç yıldır onunla birlikte dünya turuna çıkıyorum. Uppsala Üniversitesi'nde eğlence üzerine bir tez hazırlıyorum."

"Okumak için sabırsızlanıyorum bu tezi."

"Mutlaka birinin başlaması gerekiyordu, ama birbirlerini yakalamışlardı ve birbirlerinin rahatça ölmesini engelliyorlardı, beni dinlerseniz."

"Sizi dinliyorum."

"Hiç kimseye bağlı olmadığınızda, rahatça kaçabilirsiniz, böyle..."

"*Smrt*," dedim.

"Tamam. Mümkünse belki de köpeksiz yaşamak daha uygun olacaktı."

"Stoacılık."

"Bu yüzden öyle sanıyorum ki, ne de olsa bu Senyor Galba için büyük bir eksiklik kaygısı."

"Sonunda özgür."

"Doğru. Matto Grosso odasında öldüğünde beni çağırttı ve endişeliydim, çünkü numaranın mutlaka sürmesi gerekir, hayvan eğitiminde eşi yoktur, halk hiçbir zaman bıkmaz ondan. Onun için çok endişeliydim, sordum: 'Kendinizi nasıl hissediyorsunuz *Senyor?*' Triesteli bir İtalyan olmasına karşın kendisine *senyor* denilmesinden hoşlanıyor. 'Nasılsın Sven, bu köpek çok sinirliydi... Yinelemek gerekiyor bu gece, ritim yok artık.' Şampanya ısmarladı ve sonra otele döndü, Şempanze Jackson ve bildiğiniz pembe kaniş, Dora'yı da kendisiyle birlikte götürdü. Kesinlikle yalnız olamayan bir insandır. Sokakta bulduğu genç bir kadını da davet etti. Geçici bir dostlukla bağlandığı biriydi. Sokak kadınlarını çok sever, 'çünkü onlar size bağlanacak zamanı bırakmazlar', böyle açıkladı bana durumu. Kendisini terk etmiş olan bir kadını çok sevmiş olduğunu söylemek gerekir size ve bana göre iz bırakan şeyler de bunlardır..."

"Doğru."

"Apartmana girmelerine izin vermesi için gece bekçisine iki yüz frank vermek zorunda kaldım, çünkü bir şempanze, bir pembe kaniş ve genç bir sokak kadını, bunlar burada pornografik kuşku uyandıran şeylerdir. Bu sabah bavullarını hazırlamasına yardımcı olmak için geldim, öğleden sonra uçağa biniyoruz. Bırakacağım biraz uyusun, hak etti çünkü. Dünyanın en güzel numarası, bayım, hiçbir kuşku olamaz bu konuda. Hayvan eğitiminde daha iyisi yapılamaz."

Sustu ve bekledi, bir cevap aramam için yaşamımı karıştırma zamanı bırakmıştı bana sanki.

"Özür dilerim, yeteri kadar bilgili değilim bu konuda," dedim.

"Bana diyeceksiniz ki belki de, insanın böyle boş bir numaraya yaşamını adaması... ama tabii bayım, tabii! Kim en iyisi diyor?"

"Uppsala'ya dönüp doktoranızı bitirmelisiniz, Svansson. Özür dilerim, ama bekliyorlar beni. Çantamı bulmak zorundayım, hepsi bu."

Yorgun bir tavırla gülümsedi.

"Görüyorum, görüyorum. Shakespeare'i yeğliyorsunuz. Ama Shakespeare'in yapıtları, yaşamı ve ölümü fazlasıyla onurlandırır, oysa Senyor Galba bunlara yüce bir alaycılıkla bakar."

"Başyapıtlar arasında taraf tutmayacağım, Svansson. Ve şimdi..."

"Peki, gelin."

Gizlice elli yedi numaralı kapıya vurduk, ama cevap alamadık. Hizmetçi kadını bulmak için bir süre koridor-

larda dolaştık. İçeri bırakmak istemedi bizi. Kapıcıya telefon etmek gerekti. Yüksek makam bizim isteğimiz doğrultusunda bir karar alınca hizmetçi kadın kapıyı açtı.

Perdeler kapalıydı ve ışık açık kalmıştı. Senyor Galba şöminenin yanındaki bir koltuktaydı. Şempanze, kucağına oturmuş, kafasında bit arıyordu. Pembe kaniş koltuğun yanına uzanmıştı ve Svansson'u görünce kuyruğunu salladı.

Senyor Galba pijamalıydı. Gözlerini olabildiğince açmıştı, yüzü gerilemiş gibiydi ve güçlü delikleri olan burnu böylece olduğundan da büyük gözüküyordu, düşmanın önüne götürülmüştü sanki. Senyor Galba ölmüştü.

Şempanze bize baktı, sonra sahibini öptü ve yanağını okşadı.

Hizmetçi kadın yüksek sesle Portekizce bir şeyler söyledi ve elli yedi numaralı odaya hayvanların sokulduğunu yönetime haber vermek için kaçtı.

O sırada Svansson bir yanlışlık yaptı.

"Jackson!" diye bağırdı.

Bilemiyorum, şempanze aklını mı yitirmişti ya da tersine hayranlık verici bir zekâ belirtisi gösterdi ve adının söylendiğini duyunca profesyonelce bir tepkide bulundu. Ürküntü verici bir sesle bağırdı, sehpanın üstündeki pikaba doğru sıçradı, sahnede gördüğüm hareketin aynısını yaptı: Aleti çalıştırdı. *El Fuego de Andalusia* adlı pasadoble bütün görkemiyle çınladı ve arkadan gelen sesler de sınırlarını yalnızca Senyor Galba'nın sabit ve donuk bakışlarının belirlediği bu hayvan eğitimi sanatını kesin biçimde onurlandırdılar.

Şempanze ve kaniş bir anda salonun oltasında birbirlerinin kolları arasında buldular kendilerini; pasadoble eşli-

ğinde dans ederken bir yandan da dehşetle bize bakıyorlardı, söz konusu olan şeyin bir yaşam ve ölüm sorunu olduğunu anlamışlardı sanki.

"Allah kahretsin," dedi, Svansson; sesi heyecanlıydı.

Kararlı biçimde divana doğru yürüdüm, çantamı aldım ve kendimi tekrar koridorda buldum. Kaçmadan önce -çünkü herşey mümkün geliyordu bize- Las Vegas'lı dostuma son kez baktım: Bir şempanze ve bir kanişin bir yaşamın son yapıtına gösterdikleri bu son saygı oldukça duygulandırıcıydı. Sonuç olarak Senyor Galba son sözünü söylemişti.

Merdivenlerden yuvarlanırcasına indim, pasadoble hiç kuşkusuz bir daha hiç duymamama karşın kattan kata ve sokakta peşimi bırakmadı. Bana öyle geliyordu ki Las Vegas'lı dostumun boş bakışları da kendimi hayvan eğitiminden çıkarmak için harcadığım çabaları güvenli bir kayıtsızlıkla izliyordu. Lidya'nın arabasının artık yerinde olmadığını görünce bir süre kemerlerin arkasında durdum. Elimde çanta, hoparlörlerin haykırdığı, çevremde çınladığını sandığım pasadobleyi dinliyordum. Sonra şoseye indim, arabalar ve hakaretlerle burun buruna geldim, ritmi belirlemek için parmaklarımı çatırdatarak bir ya da iki kez kendi çevremde döndüm, sonunda bir taksi durdu, beni alıp almama konusunda duraksadı; koltukları için kaygılanıyordu. Lidya'nın adresini verdim ve radyoyu kapamasını rica ettim, çünkü müzik dinliyordum. Dikiz aynasından çekingen bakışlarını görüyordum. Kendi kendime, olgunluk çağında olduğumu; sigara içmediğim ve jimnastik yaptığım takdirde bunun daha uzun yıllar sürebileceğini söylüyordum. Mutluluk ve esenlik içinde şoförle konuşmaya karar verdim.

"Biliyorsunuz, istatistiklere göre ortalama yaşama süresi yedi yıl daha arttı..."

"Arabayı tehlikeli kullandığımı düşünüyorsanız, inersiniz aşağı."

"Söylemek istediğim bu değil... Genel bir sonuçla ilgili olarak iyimser bir gözlemde bulunuyordum."

"Beni hiç ilgilendirmiyor sizin konuşmalarınız."

Ancak on, on beş dakikalık bir yolum vardı, ama ben bunu bir saate çıkarmayı başardım. Zaman bana titiz bir kuyumcu gibi davranıyordu ve her dakika üzerinde bir mücevher gibi özenle çalışıyordu. Eğitilmiş olmak için çok az eksiğim vardı: azıcık kinizm, amin, bir alçaklık kuşkusu, bir stoacılık havası, birkaç damla daha alay. Ama ben bir kadım, yalnızca bir kadının sevebileceği gibi sevmiştim ve teslim olmayı da bilmiyordum.

Zili çaldım ve önce kimse yok sandım. Sonra kapı açıldı ve güleç bir yaşlı kadın beni içeri buyur etti, bir aşk tartışmasından kuşkulanmış olmalıydı.

"Girin, girin. Bayan beklemenizi rica ediyor, telefon edecek."

Salonda, masanın üstünde kahve ve sıcak çörekler vardı.

"Size yumurta yapmamı ister misiniz?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Bayan yemeniz ve biraz uyumanız gerektiğini söyledi."

"Nerede kendisi?"

"Bilmiyorum, hiç bilmiyorum, arayacak sizi."

Bir saat bekledim. Geri döneceğini biliyordum. Şimdi artık hep burada olacağımdan yalnızlığa bile katlanabilirdim. Birazdan gidip çiçek alacağım ve onları, Senyor Gal-

ba'yı yalnız bırakmayan küçük orospuya vereceğim, çünkü insan yalnız köpekle yaşayamaz.

Telefon uzunca bir süre çaldı, açmadım. Ne kadar çalsa kârdı.

"Michel..."

"Biliyorum, Lidya. Anlıyorum."

"Roissy'deyim, birkaç aylığına gidiyorum."

"Haklısın."

"Bütün gece dualarını dinledim ve... çok yer var. Bu benim için çok büyük. Bana yeterince küçüklük bırakmıyorsun. Sevmek için hayran olmak yeterli değildir... Sen bir katedral mimarısın ve ben seksen metre karelik, iki odalı bir yerde yaşıyorum. Sen tüm yaşamın olan bir kadını yitirdin ve yaşamını bir kadın yapmaya çalışıyorsun. Seni milyarlarla bıraktı. Daha yoksul olsaydm, ben de daha rahat hissedecektim kendimi: Verecek daha çok şeyin olacaktı. Sevmeden yaşamak olanaksızdır, biliyorum. Ne var ki sevmeden yaşama olanaksızlığı da bir yaşama biçimidir. Ne yaptığımı çok iyi biliyordum. O kadar mutsuzdum ki birisine yardım etmem gerekiyordu. Size, her ikinize yardım etmeye çalıştım. Bu çok egoistçe, biliyorum... Neyse. Kardeşlikten söz ettin, anımsıyor musun..."

"Tabii... Erkeklerin ve kadınların birlikte henüz denemedikleri tek şey bu. Başka yol yok."

"Papazlar gibi sevemem, taşınması çok zor bir yüktür bu."

"Taşıyacak başka hiçbir yük yoktur. Ağlama."

"Michel, böyle yaşanamaz."

"Ha iyi, öyleyse ağlaman için bir sebep var."

"Bir kadın yalnızca bir erkek olamaz. Bir erkek yalnızca bir kadın olamaz."

"Elimden bir şey gelmez. Benim biyolojik koşulumsun, hücresel çığlığımsın."

"Artık sende söz konusu olan mutlak, yabanıl ve barbar bir inanç türü, biz bunu kişisel bir yazgı yapabiliriz..."

"Evet."

"Bir insanda böyle bir sevme gereksinimine rastlandığında, insan onun için artık var olup olmadığını, sevilip sevilmediğini, bir tapınma aracından başka bir şey olup olmadığını bile bilemez... Benim de yaşamam gerek. Din adamı olmak istemiyorum. Tapınmaya gereksinimimiz yok, Michel, tapınma sonunda her zaman bir kutsallık isteği haline gelir ve kutsallık bize darbesini vurmuştur. Yetti artık. Bugün belki orospuların daha fazla konuşmaya hakları vardır ve onların azizelerden de çok daha fazla söyleyecek şeyleri vardır."

"Kötü bir gece geçirmiş olmalısın."

"Bir geceyi geçirdim, Michel. Başka bir kadına da yardım ettim. Şimdi gidiyorum. Gidiyorum, çünkü sen mutsuzluktan sarhoşsun ve senin gerçekten kim olduğunu bile bilmiyorum. Sende çok umutsuzluk, çok panik var... ve ben de. Çok kolay. Bir gün artık deniz kazasına uğramadığımızda, gerçekten kendimiz olduğumuzda, yeniden görüşeceğiz... ve tanışacağız."

"Aydınlıklar..."

"Evet ve herşey çok daha zor olacak. Belki de şaşkınlığımızı gizleyerek birbirimize bakacağız, sen düşüneceksin: 'Olamaz!' diyeceksin ve ben: 'O değil bu, olamaz...' diyeceğim."

Hıçkırıyordu. Mutluydum. Birlikteydik.

"Lidya, rahat rahat git. Olabildiğince uzağa git. Duraksamaların geçinceye kadar kal. Başka insanları tanı. Bir süre otobüs duraklarım yaşa. Korkma, hiçbir şey olmayacak. Dönüşünü bekleyeceğim."

"Görüşmek üzere. Benim evimde kalabilirsin, istersen."

"Hayır, hayallerden nefret ederim, git. Seni ayıltmaya çalışacağım."

Güldü.

"Çok değil, gene de."

"Rahat ol."

Dışarıda çiçekçinin önünde durdum. "Hangi çiçekleri severdi?" "Hepsini." Leylakları tercih ederdi, ama sonbaharı beklememiz gerekecek. Şu anda bedenimi evime götürmek, yıkamak, beslemek, yeniden giydirmek, benzerlerinin arasına, vitrine koymak gerekiyordu, daha işe yarayabilirdi. Tuhaf tuhaf bakıyorlardı bana, çünkü bu kadınsız hayalet kendinde değil gibiydi. Çatıların üstünden başka bir güneş gözüküyordu. Çevremdeki nesnelerin beni yeniden avlularına almak istediklerini hissediyordum, ama bunlar sonsuzluk, evren, ışık yılı işleriydi ve gök aldatıyordu; büyüklüğü onu ele veriyordu, çünkü gerçek gök bir el gibi küçüktür. Çevremde bu kadar dilenmeyen, soylu ve gururlu erkek, yalvarmayan gözlerle bakan bu kadar kadın görmek şaşırttı beni. Sokakta küçük bir kız giymeye çalıştığı, düşmüş ayakkabısı üstünde düşünüyordu. Zor ve yardım gerektiren bir girişimdi bu. Kendisine doğru eğilen ve belki de yararlı olabilecek, gülen bir adama doğru ciddi bir bakış attı.

"Ayakkabımı giymeyi bilmiyorum," dedi. "Yardım eder misin?"

Diz çöktüm ve başarıyla çıktım işin içinden. Sarışın mutluluk yanağıma dokundu. Öylesine yumuşak ve hafif bir nefes hissettim ki gözlerimi kapadım.

"Teşekkürler, çok naziksin, karşıda oturuyorum."

Beni dikkatle inceledi ve hâlâ işe yarar olduğuma karar verdi. Elimi tuttu.

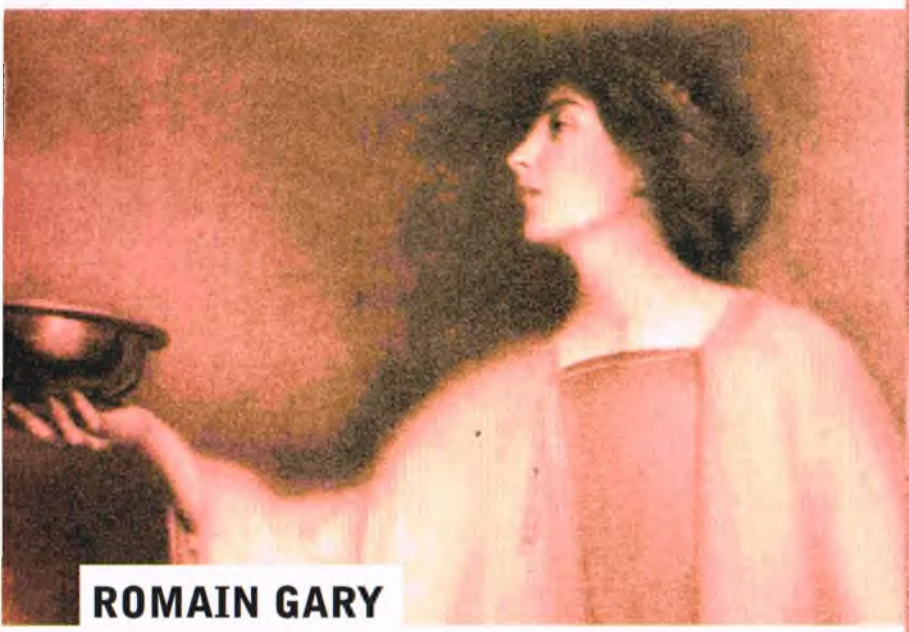
"Gel," dedi. "Geçmene yardım edeceğim."

g

"İçeri girdim ve kollarıma aldım onu. Tırnaklarını ensemde hissettim. Hıçkırıyordu. Biliyordum ki söz konusu olan ne oydu ne de ben. Söz konusu olan, bir kopuştu. Bu yalnızca bir yardımlaşma ânıydı. Her ikimizin de hiçlik bagajlarını daha uzağa taşımadan önce unutmaya, bir konaklama yerine gereksinimimiz vardı. Çölü geçmek gerekiyordu..."

"Seven tek insan senmişsin gibi konuşuyorsun. Benim için dayanılmaz bir düşünce varsa, o da yaşama sebebimle birlikte ölmektir. Çok dişi bir kadın, çok erkeksi bir adam laflarını hiçbir zaman anlamamışımdır. Sevilen bir erkek ya da sevilen bir kadın demek değil midir bu herşeyden önce?.."

"Şimdilik söz konusu olan, şansa bir şans vermektir. Bu öyle bir dönem ki, herkes yalnızlığı haykırıyor ve aşkı haykırdığını bilmiyor. Oysa insan yalnızlığını haykırdığında, her zaman aşkı haykırır."

ROMAIN GARY

KADININ IŞIĞI

agora kitaplığı • 365
ISBN 978-605-103-161-3
çağdaş dünya edebiyatı • 34

ANB